

**GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ ETKİNLİK PROGRAMININ
OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gaye TECİK

Eskişehir 2024

**GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ ETKİNLİK PROGRAMININ
OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Gaye TECİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Programı

Danışman: Doç. Dr. Aslı YILDIRIM

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Aralık 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Gaye TECİK'in "Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programının Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisi" başlıklı tezi 25 Ekim 2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi programında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : **Doç. Dr. Aslı YILDIRIM**

Üye : **Doç. Dr. Nurbanu PARPUCU**

Üye : **Doç. Dr. Mefharet VEZİROĞLU ÇELİK**

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ ETKİNLİK PROGRAMININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Gaye TECİK

Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Aralık 2024

Danışman: Doç. Dr. Aslı YILDIRIM

Bu çalışma, gelişimsel bibliyoterapi yönteminin tanıtılması ve bu yönteme dayalı etkinlik programının okul öncesi çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin desteklenmesinin önemi, bireylerin yaşam boyu süren sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinde temel bir rol oynamasından kaynaklanmaktadır. Araştırma, 56-67 aylık 10 çocuk ile Burdur İl Halk Kütüphanesi'nde 2023 yılı Ağustos ayında yürütülmüş ve toplam 9 oturumdan oluşmuştur.

Araştırmada tek grup ön test-son test deseni kullanılarak, "Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği" (OSBED) ile elde edilen veriler analiz edilmiştir. Sonuçlar, etkinlik programının özellikle başlangıç becerileri ve duyguları yönetme becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığını; ancak akademik destek becerileri ve arkadaşlık becerileri üzerinde anlamlı bir gelişim sağlamadığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, çalışma, eğitimcilere ve araştırmacılara, okul öncesi dönemde sosyal beceri gelişimini desteklemek için bibliyoterapiyi bir araç olarak kullanmanın faydalarını göstermekte ve bu yöntemin, çocuk edebiyatını gelişimsel amaçlarla kullanma konusunda yenilikçi ve uygulanabilir bir model sunduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Gelişimsel bibliyoterapi, sosyal beceriler, okul öncesi, başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri, duyguları yönetme becerileri.

ABSTRACT

DEVELOPMENTAL BIBLIOTHERAPY BASED ACTIVITY PROGRAM FOR PRESCHOOL CHILDREN EXAMINING THE EFFECTS ON SOCIAL SKILLS

Gaye TECİK

Department of Basic Education Preschool Education Program

Anadolu University, Graduate School of Education, December 2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Aslı YILDIRIM

This study aims to introduce the developmental bibliotherapy method and examine the effects of the activity program based on this method on preschool children's social skills. The importance of supporting social skills in early childhood stems from the fact that it plays a fundamental role in the lifelong social, emotional and cognitive development of individuals. The study was conducted with 10 children aged 56-67 months at Burdur Provincial Public Library in August 2023 and consisted of a total of 9 sessions.

In the research, the data obtained with the “Preschool Social Skills Assessment Scale” (PSSAS) were analyzed using the single-group pretest-posttest pattern. The results revealed that the activity program had positive effects especially on beginning skills and emotion management skills; however, it did not provide a significant improvement in academic support skills and friendship skills. In this context, the study demonstrates to educators and researchers the benefits of using bibliotherapy as a tool to support social skills development in preschoolers and emphasizes that this method offers an innovative and feasible model for using children's literature for developmental purposes.

Key words: Developmental bibliotherapy, social skills, preschool, beginning skills, academic support skills, friendship skills, managing emotions, social skills.

TEŞEKKÜR

Öğretmenlik yolculuğuna adımlarımı attığım ilk günlerden itibaren başöğretmenimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözleri her daim yoluma ışık tuttu; “Öğretmenler! Yeni nesli, Cumhuriyet'in özverili öğretmen ve eğitmenleri, sizler yetiştireceksiniz; yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin yeteneğiniz ve özveriniz derecesiyle uygun olacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni nesli, bu kalite ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir.”

Mesleğine başlayıp Cumhuriyet'in koruyucuları olan yeni nesli yetiştirmek için çabalayan bir öğretmen olarak Cumhuriyetin 101. Yılı'nı kutladığımız günlerde yüksek lisansımı tamamlayarak Bilim Uzmanı bir Cumhuriyet öğretmeni oldum. Bu tez çalışmasını, onun gösterdiği çağdaş eğitim anlayışına bir katkı olarak kabul ederim. Bilime, eğitime ve öğretmenlik mesleğine verdiği değer in ışığında yürüdüğüm bu akademik yolculukta bana ilham olduğu için minnet ve şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans serüvenim boyunca ilgisi ve güler yüzüyle hep motive eden, verdiği güven ile güçlü hissettiren ve deneyimlerini benimle paylaşıp, yolculuğuma rehberlik eden, bilgisiyle yoluma ışık tutan, şansım olan; değerli danışmanım Doç. Dr. Aslı Yıldırım'a gönülden teşekkür ederim.

Önce uzman görüşü sunarak çalışmama katkı sağlayan ardından jürimde bulunan, tezimi geliştirmem de yönlendirmeleri ile önemli katkılar sunan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Nurbanu Parpucu'ya ve Doç. Dr. Mefharet Veziroğlu Çelik'e desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans eğitimim sırasında katıldığım dersleri ile tez konuma olan ilgimi başlatan ardından etkinlik programımı hazırlarken çok değerli fikirler sunarak programımı geliştirmeme destek olan değerli hocam Arş. Gör. Dr. Ayça Ülker'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Veri toplama sürecimde araştırmamı yapabilmem için kütüphanenin kapılarını bana açan ve süreç boyunca destek olan Burdur İl Halk Kütüphanesi personeline, atölyemize katılan değerli çocuklarımız ve ebeveynlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Tez yazma sürecimi öğretmenlik yaparak yürütmek her ne kadar süreyi uzatsa da her gün çocuklardan bir şeyler öğrenmek ve onlardan aldığım ilhamla devam etmek benim için çok kıymetliydi. Farklı kurumlarda, bambaşka çocuklarla geçirdiğim bu zaman diliminde, öğretmenlik mesleğini yaşayarak öğrenme fırsatı buldum. Öğretmenliğin tüm güzel yanlarını gördüğüm kadar pek çok zorluğunu da deneyimlediğim bu süreç mesleğime saygımı daha da artırdı. Üzerimde emeği olan öğretmenlerime ve mesleğini tüm şartlara rağmen en iyi şekilde yapmak için çabalayan, çocukların gelişimine katkı sağlayan, bütün öğretmenlere sonsuz şükran ve minnetlerimi sunuyorum.

Onların yanında büyüdüğüm için hep şanslı hissettiğim, sevgi dolu bir ailede, mutlu bir çocuk olarak büyümemi sağlayan, desteklerini hiç esirgemeyen anneannem Emine Karamanlı ve babaannem Ayşe Tecik'e sonsuz teşekkür ederim. Aramızdan erken ayrılan, hayatımda her zaman özel bir yere sahip olan, beni en güzel yerlerden izleyip gurur duyduklarına inandığım dedelerim Abdullah Karamanlı ve Ali İhsan Tecik'i minnet ve özlemle anıyorum. Onların sevgileri, kattıkları değerler bana hep rehberlik edecek ve her zaman kalbimde yaşamaya devam edecekler.

En özel teşekkürüm ise çekirdek aileme... Yoğun çalışma temposunu ve tezimi bir arada götürürken tezimi yazabilmem için bana hep zaman yaratan, hayatımı kolaylaştıran en zor zamanlarda bile motive edip ayağa kaldıran canım annem Havva Tecik'e; üniversiteye başladığım ilk günden itibaren bana "hocam" diye hitap ederek o günlerden beni akademik gelişimim için motive eden, en yoğun zamanlarda beni her yere yetiştirip hiç yalnız bırakmayan canım babam Şahin Tecik'e; uzun bu süreçte yüzümü hep güldüren, neşe ve güç kaynağım olan canım kardeşim Onur Tecik'e hem yüksek lisans yolculuğum boyunca hem de hayatımın her anında bana verdikleri sonsuz destek ve sevgi için gönülden teşekkür ederim.

Üniversiteye başlayıp çocukluk dönemlerimizin hayatımıza olan etkilerini öğrenmeye başladığımda şanslı bir çocukluk dönemi geçirdiğimi daha iyi anlamıştım. Kitapların arasında, sevgiyle büyüyen Gaye'nin arasında büyüdüğü kitaplardan ilham aldığı ilgili bir tezi var artık. Mesleğime, alanıma ve araştırmama olan inancım sizin sayenizde oluştu. İyi ki benim ailemsiniz.

Gaye TECİK

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Gaye TECİK

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken ChatGPT üretken yapay zekâ programlarından destek aldığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından çeviri desteği aldım. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Gaye TECİK

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırma Soruları ve Hipotezler	4
1.2.1 Araştırma problemi.....	4
1.2.1.1 Alt problemler.....	4
1.2.2 Hipotez	4
1.2.2.1 Alt Hipotez.....	4
1.3 Sınırlılıklar	5
1.4 Sayıtlar	5
1.5 Tanımlar	5
2 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1 Bibliyoterapi: Kitaplarla İyileşme Sanatı.....	6
2.1.1 Bibliyoterapi tanımları: Farklı bakış açıları	6
2.1.2 Bibliyoterapinin tarihsel gelişimi	8

2.1.3 Bibliyoterapinin amaçları	9
2.1.4 Bibliyoterapinin türleri ve kullanım alanları	10
2.1.5 Gelişimsel bibliyoterapi.....	13
2.1.5.1 Okul öncesi dönemde gelişimsel bibliyoterapi	14
2.1.6 Klinik bibliyoterapi	15
2.1.7 Bibliyoterapide kaynak seçimi	16
2.1.7.1 Bibliyoterapide kaynak seçiminde fiziksel özellikler	18
2.1.8 Bibliyoterapi uygulama süreci.....	20
2.1.8.1 Okuma öncesi	20
2.1.8.2 Rehberli okuma.....	21
2.1.8.3 Okuma sonrası	22
2.1.9 Bibliyoterapinin aşamaları.....	23
2.1.9.1 Özdeşleşme	23
2.1.9.2 Katarsis	24
2.1.9.3 İçgörü	24
2.1.9.4 Genelleştirme	24
2.1.10 Bibliyoterapi uygulayıcı özellikleri	25
2.1.10.1 Kişisel özellikleri	25
2.1.10.2 Uygulayıcı Eğitimi.....	26
2.1.10.3 Uygulamaya yönelik özellikler	27
2.1.11 Bibliyoterapinin faydaları.....	28
2.1.11.1 Bibliyoterapinin okul öncesi dönemde faydaları	29
2.2 Sosyal Beceriler	31
2.2.1 Sosyal becerilerin sınıflandırılması	32
2.2.1.1 Başlangıç becerileri.....	33
2.2.1.2 Akademik beceriler	33

2.2.1.3 Arkadaşlık becerileri	33
2.2.1.4 Duyguları yönetme becerileri	34
2.2.2 Sosyal becerilerin desteklenmesinde bibliyoterapi	34
2.3 Bibliyoterapi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	36
2.3.1 Yurt dışında yapılmış çalışmalar	36
2.3.2 Yurt dışında yapılmış erken çocukluk dönemi çalışmaları	37
2.3.3 Yurt içinde yapılmış çalışmalar	39
2.3.2.1 Yurt içinde yapılmış erken çocukluk dönemi çalışmaları	42
2.4 Araştırmanın Amacı	44
2.5 Araştırmanın Önemi	45
3 YÖNTEM	47
3.1 Araştırmanın Modeli	47
3.2 Çalışma Grubu	47
3.3 Araştırmanın Veri Toplama Araçları	51
3.3.1 Çocuk ve aile bilgi formu	52
3.3.2 Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği (OSBED)	52
3.4 Veri Toplama Süreci	54
3.3.1 “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı”	56
3.5 Verilerin Analizi	59
4 BULGULAR ve YORUMLAR	62
5 BÖLÜM SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	69
5.1 Sonuç ve Tartışma	69
5.2 Öneriler	75
5.2.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	75
5.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler	76

KAYNAKÇA..... 78

EKLER

ÖZ GEÇMİŞ

TABLÖLAR/ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1	48
Tablo 3.2	56
Tablo 3.3	60
Tablo 3.4	61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BİLSEM: Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri

OSBED: Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği

OSBEP: Okul Öncesi Eğitimde Sosyal Beceri Destek Projesi

1 GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırma soruları ve hipotezler, sınırlılıklar, sayıltılar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Erken çocukluk dönemi, bireyin yaşam boyu sürececek değerlerinin, duyarlılıklarının ve öğrenme alışkanlıklarının temellerinin atıldığı kritik bir dönemdir. Bu nedenle, bu dönemde çocukların nitelikli edebiyat eserleriyle buluşturulması, onların yalnızca dil gelişimini değil, aynı zamanda duygusal zekâlarını ve sosyal becerilerini de geliştirmesi açısından büyük önem taşır (Sever, 2007). Edebiyat, bireylerin düşünce dünyalarını zenginleştirerek empati kurma, yaratıcı düşünme ve eleştirel bakış açısı geliştirme becerilerini destekleyen temel bir araçtır. Özellikle çocuk edebiyatı, bireyin erken yaşlardan itibaren hem hayal gücünü hem de duygu dünyasını besleyerek ruhsal ve zihinsel gelişimine önemli katkılar sunar.

Çocuk edebiyatı, çocukların gelişimsel aşamalarıyla yakından bağlantılıdır. Çocukların kendi gereksinimleri, ilgi alanları ve yetenekleri vardır ve bu unsurlara göre kendi dünyalarını inşa ederler. Bu inşa süreci, doğrudan yapılan yönlendirmelerden ziyade biyolojik, kültürel ve yaşam deneyimlerinin etkileşimiyle belirgin bir şekilde şekillenir. Çocuklar yeni deneyimlerle karşılaştıkça, beyinlerindeki mevcut bağlantılar dönüşür veya yeni bağlantılar oluşur (Gönen ve Veziroğlu, 2017).

Çocuklar için hazırlanan kitaplar, gelişim sürecindeki bireylerin ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra dilsel becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine, bilişsel öğrenmelerini desteklemelerine ve sosyalleşmelerine yardımcı olur. Bu bağlamda, nitelikli çocuk edebiyatı eserleri, çocukların yeni yaşantılar edinmelerinde önemli bir rol oynar ve bu süreçte çocukların beyinlerindeki mevcut yapıları yeniden şekillendirmelerine ve yeni yapılar oluşturmalarına katkı sağlar (Sever, 2007; Karagül, 2018).

Sever (2004) okuma davranışının insanların kişiliğini, değerlerini ve ilgilerini etkileyen bir yönü olduğunu belirtir. Özellikle edebi metinlerde insanlığın duygu ve düşünce birikimi etkili bir şekilde yansıtılır. Bu etki, duygusal boyutta değişimlere yol açabilir. Okuma, bireyleri çeşitli duygu, düşünce ve eylem biçimleriyle tanıştırır. Bu bağlamda,

okuma; kişilerin arınma (katarsis) yaşaması, içgörü ve hoşgörü kazanması, özdeşim kurması gibi duygusal boyutlu davranışların gelişiminin ve beğeni düzeylerinin artmasını etkileyen süreçtir. Bu bağlamda çocukları erken çocukluk döneminde nitelikli çocuk edebiyatı eserleriyle bir araya getirirken ruh sağlığının temellerinin çocukluk yıllarında atılıyor olması ve geleceğin bireylerinin yetiştiğini hatırlayarak duygusal ve zihinsel sağlıklarını destekleyecek bilinçli ve sistematik bir çaba ile yenilikçi yaklaşımları da kullanmak büyük bir değer taşımaktadır (Karagül, 2018). Bu noktada kitapların terapötik amaçlarla kullanıldığı, özellikle çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemede etkili bir araç olarak kullanılan bibliyoterapi yöntemi öne çıkmaktadır.

Bibliyoterapinin erken çocukluk döneminde kullanılması, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemek için etkilidir. Hikâyeler ve kitaplar aracılığıyla çocuklar, çeşitli duygusal deneyimleri ve sosyal durumları keşfederler. Bu süreç, onların empati kurma, problem çözme ve kendini ifade etme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca bibliyoterapi, çocukların zorlu duygusal durumlarla başa çıkma yeteneklerini artırarak, onların duygusal dayanıklılıklarını güçlendirir.

Çocukların karakter gelişiminde büyük rol oynayan bibliyoterapi yöntemi, eski Yunan döneminden beri uygulanmakta ve çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır (Leana-Taşcılar, 2017). Bu tanımlamalarda en yaygın ortak nokta, bibliyoterapinin duygu veya davranışlarda bir tür değişiklik yaratmak amacıyla okuma materyallerinin kullanılmasıdır (Berns, 2003). Cornett & Cornett (1980) tarafından kitapların gücünü kullanmanın planlı bir yolu olarak nitelendirilir. Bernstein (1989) ise “kitaplar aracılığıyla yardım etme süreci” olarak tanımlanmaktadır. Moses ve Zaccaria (1968) bibliyoterapinin tanımını “okuyucunun kişiliği ve edebiyat arasındaki dinamik etkileşim süreci” olarak yapmaktadır (Leana-Taşcılar, 2017). Lundsteen’e (1972) göre bibliyoterapi doğru çocuğu doğru kitap ile doğru zaman ve yerde buluşturmadır.

Bibliyoterapi, büyülü bir çözüm veya değişim sağlama yöntemi değildir. Ancak hikâyeler, çocukların güvenli ve tanıdık bir ortamda baş etme becerilerini geliştirmeleri için önemli bir imkân tanır (Heath ve diğerleri, 2005). Çocukların hem kendileri hem de başkaları hakkında bilgi edinmeleri için kitaplar bir seçenek olabilir. Edebiyat, sadece gerçekleri anlatmaz. İnsan ilişkileri ve durumları hakkında hikâyeler de anlatır. Bu hikâyeler aracılığıyla edebiyat zihinleri değiştirme gücünün ötesinde, kalpleri de dönüştürebilir (Cole & Valentine, 2000).

Bibliyoterapi kelimesinin kökeninde “terapi” kelimesi bulunmasından dolayı birçok uzman bibliyoterapiyi yalnızca tedavi amaçlı, bireysel ya da grup psikolojik danışma seanslarında kullanılabilecek bir teknik olarak değerlendirmektedir. Ancak, günümüzde bu katı bakış açısı yerini daha esnek bir yaklaşıma bırakmaktadır. Öner (2007)’in de ifade ettiği gibi, bibliyoterapi teriminin "terapi" sözcüğünü içermesi, bu yöntemin sadece psikolojik klinik bir uygulama olduğu izlenimini vermemelidir. Aslında bibliyoterapi, doğru kitabı doğru kişiyle doğru zamanda buluşturarak kişinin rahatlamasına yardımcı olmayı amaçlar. Alanyazında terim olarak ilk kez Crothers (1916) tarafından kullanılan bibliyoterapinin zamanla kullanım alanları genişlemiştir (Akın ve Özkoyuncu, 2023). Başlangıçta tıbbi alanda kullanılan bu süreç daha sonra kütüphanecilik, psikoloji, psikolojik danışmanlık, sosyal hizmetler ve son olarak eğitim gibi farklı disiplinlerin kapsamına da girmiştir (Leana, 2012).

Bibliyoterapi, yalnızca psikolojik danışmanların tedavi sürecinde danışanlarına sunduğu bir yöntem olmanın ötesinde, sınıf ortamında önleyici rehberlik kapsamında da kullanılabilir ve öğrenme gücünü çeken öğrencilerden üstün yetenekli öğrencilere kadar geniş bir yelpazede fayda sağlayabilir (Stamps, 2003). İlter (2015), tez çalışmasında bibliyoterapinin yalnızca terapi amacıyla değil, önleyici etkisi nedeniyle de etkili bir teknik olduğunu belirtmiş ve öğretmenlere yönelik eğitim programları sonrasında bu yöntemin sınıf içinde önleyici bir yaklaşım olarak kullanılmasının yararlı olacağını ifade etmiştir.

Bibliyoterapi tekniğinin sunduğu öğrenme ortamı yapılandırılmış bir derse göre daha sürdürülebilir etkiler ortaya çıkaracaktır (Herbert & Furner, 1997). Bu sürdürülebilir etkilerin oluşması ise Davis & Wilson (1992) tarafından da belirtildiği gibi bibliyoterapinin eğitim ortamında kullanılması ile öğretmenlerin; öğrencilerinin akademik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını anlamaları ve bu alanlarda onların gelişimlerini desteklemelerini sağlayabilmesidir.

Okul öncesi dönemde, çocukların kendini ifade etme ve dil becerileri henüz gelişim aşamasında olduğundan, bibliyoterapi, onların duygularını kitap karakterleriyle özdeşleşerek ifade etmelerini teşvik eder. Stresli durumlar, boşanmış ebeveynlerin çocuğu olma, evlat edinilme, taşınma veya yakın bir akrabanın ölümü gibi durumlarda, çocukların yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlar. Ayrıca, korku, alay edilme veya

düşük benlik algısı gibi sorunlarını doğrudan kendileri yerine bir kitap karakteri aracılığıyla dile getirmeleri, bu duyguları daha kolay ifade etmelerine yardımcı olabilir (Leana, 2012; Akgün & Benli, 2019).

1.2 Araştırma Soruları ve Hipotezler

1.2.1 Araştırma problemi

“Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal becerilerine etkisi nedir?”

1.2.1.1 Alt problemler

- 1) Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları aldıkları
 - a) başlangıç becerileri
 - b) akademik destek becerileri
 - c) arkadaşlık becerileri
 - d) duygularını yönetme becerileri

alt boyutlarına ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.2.2 Hipotez

Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının uygulanması neticesinde katılımcıların sosyal becerilerinin gelişmesi ve gelişimin katılımcıların ölçek puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratması beklenmektedir.

1.2.2.1 Alt Hipotez

Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları

- a) başlangıç becerileri
- b) akademik destek becerileri
- c) arkadaşlık becerileri
- d) duygularını yönetme becerileri

alt boyutlarına ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark beklenmektedir.

1.3 Sınırlılıklar

- Araştırmacının hazırlayıp uyguladığı “Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı”nın pilot uygulaması yapılmamıştır.
- Bu araştırmada zayıf deneysel desenlerden biri olan tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende kontrol grubunun bulunmaması araştırmanın sınırlılığı olarak ifade edilebilir.

1.4 Sayıtlar

- Ebeveynleri tarafından çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilebilmek için yanıtlanan ölçeğin samimiyetle yanıtlandığı varsayılmıştır.

1.5 Tanımlar

Bibliyoterapi: Bireylerin ruh sağlığını desteklemek ve kişisel sorunlara çözüm bulmalarına yardımcı olmak amacıyla kitapların bir araç olarak kullanılmasıdır (Forgan, 2002).

Gelişimsel Bibliyoterapi: Bireyin yaşına uygun ihtiyaçlarını destekleyen ve sağlıklı bir gelişim sürecine katkı sunan geniş bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem, bireylerin duygusal ve sosyal gelişimini desteklemek için okuma materyallerinin yapılandırılmış bir şekilde kullanılmasını içerir. (Shechtman, 2009)

Klinik Bibliyoterapi: Ciddi duygusal ya da davranışsal sorunlara sahip olan bireylerin tedavisinde başvuru ve uzmanlar tarafından uygulanan bir yöntemdir (Cook ve ark., 2006)

Sosyal Beceriler: Sosyal ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve bu ilişkilerdeki sorunların çözülmesini kolaylaştıran davranışlar, sözel ya da sözel olmayan ifadeler aracılığıyla tanımlanmaktadır (Gülay ve Akman, 2009). Ayrıca, bireyin toplumun kendisinden beklediği sorumlulukları yerine getirebilmesi ve bu beklentilere uygun şekilde hareket edebilmesi için gerekli davranışları içerdiği belirtilmektedir (Avcioğlu, 2009).

2 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kuramsal bilgilere ve ilgili araştırma bulgularına yer verilmiştir.

2.1 Bibliyoterapi: Kitaplarla İyileşme Sanatı

Edebiyat yapıtlarının insan psikolojisi üzerindeki olumlu etkileri, kişinin kendini ve yaşamı tanıması duygusal rahatlama, empati, rehberlik, psikolojik sorunların çözümünde bir araç olarak kullanılmaları gibi pek çok yararı edebiyat yapıtlarının sanatsal gücünden yararlanan "bibliyoterapi" olarak adlandırılan bir yaklaşımın doğuşuna yol açmıştır. Bibliyoterapi, bireylerin edebi eserler aracılığıyla duygusal rahatlama, içgörü kazanma, empati geliştirme ve yaşamla ilgili sorunları çözme sürecinde kullanılan bir terapötik yaklaşımdır (Karagül, 2018).

Bibliyoterapi, kelimelerin ve hikâyelerin iyileştirici gücünden yararlanan, kitaplar aracılığıyla ruhsal ve zihinsel iyileşmeyi amaçlayan bir sanattır. Yunanca "kitap" anlamına gelen "biblion" ve "tedavi" anlamına gelen "therapeia" kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan bu terim, 1916 yılında Samuel McChord Crothers tarafından tıp literatürüne kazandırılmıştır. Bibliyoterapi ilk ortaya çıktığında zihinsel hastalıkları olan bireylere danışmanlık yapmak için kullanılmıştır. Zamanla uygulama alanı genişlemiş ve günümüzde birçok farklı alanda kullanılmaya başlanmıştır. Sözcüğün “terapi” kelimesini içermesinden dolayı sadece psikolojide klinik bir uygulama olarak düşünmek ve tanımını “iyileşme” kalıbı ile sınırlamak doğru değildir. Kitapların insan ruhuna ve bedenine sağlayabileceği faydalar çok daha geniştir (Cornett & Cornett, 1980). Pek çok kullanım alanı ve türü olan bibliyoterapinin tıbbi, gelişimsel, soruna yönelik, önleyici gibi geniş bir yelpazede çeşitli tanımları bulunur.

2.1.1 Bibliyoterapi tanımları: Farklı bakış açıları

Bibliyoterapi tanımını okuyucunun kişiliği ile edebiyat arasındaki etkileşimli bir kişilik değerlendirmesi süreci olarak yapan Russell ve Shrodes (1950) tanımlarında kişinin kendini tanımasına ve anlamasının bibliyoterapi ile mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Lundsteen (1972), bibliyoterapiyi uygun soruna yönelik doğru materyalin doğru zamanda çocuğa sunulması olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, kitapların iyileştirici etkisi ancak doğru zamanda ve doğru şekilde kullanıldığında ortaya çıkar.

Shepherd, Terry ve Iles (1976) bibliyoterapiyi bir öğrencinin sorunlarını çözmesine, yaşamı boyunca gerekli olacak becerilerinin gelişimine ve kendi potansiyelini gerçekleştirmesine destek olabilecek bir kitap bulmasına yardımcı olmak olarak tanımlamıştır. Hynes (1980), bibliyoterapiyi, edebiyat veya filmlerin duygusal yönlerine odaklanarak rehberli tartışmalar yoluyla kendini geliştirme, anlama veya iyileşme potansiyelini içeren bir süreç olarak tanımlamıştır. Cornett ve Cornett (1980), bibliyoterapiyi okuyucunun hayatında henüz karşılanmamış bir ihtiyacıyla ilgili bir değişimi yaşama yöntemi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda kitapların kendini geliştirmesine yardımcı olmasını vurgular.

Riordan ve Wilson (1989), bibliyoterapiyi, kişinin kendini tanıması ve ruhsal ihtiyaçlarına destek sağlanması amacıyla yapılandırılmış bir okuma rehberliği olarak tanımlamıştır. Aiex (1993) ve Forgan (2002), kişilerin kişisel konular ve sosyal ilişkilerde karşılaştıkları çeşitli problemleri çözebilmeleri için kitapların kullanılması olarak bibliyoterapiyi açıklamışlardır.

Türkiye'de bu kavram üzerine yoğunlaşan Öner (2007), bibliyoterapiyi bireylerin temel ihtiyaçlarını tanımalarına, karşılamalarına ve iyileşmelerine yardımcı olmak amacıyla kitapların kullanıldığı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, kitaplar, bireyin ihtiyaçlarını karşılamasına ve yaşam kalitesini artırmasına katkıda bulunur. Karagöz (2015) ise bibliyoterapiyi, bireyin yaşadığı sorunları okuduğu kitaptaki karakterlerin deneyimleriyle özdeşleştirerek durumu içselleştirmesini, farklı bakış açıları geliştirmesini ve çözüm sürecine dair farkındalık kazanmasını sağlayan bir terapi yöntemi olarak açıklamıştır.

Latince “biblion” (kitap) ve “therapeo” (iyileşme) terimlerinin birleşiminden oluşan bibliyoterapi kavramı, insanların okudukları yazılı eserlerin davranış ve tutumlarını etkileyerek dönüşümlerine yol açmasına dayanır. Farklı bir tanıma göre ise, uygun zamanda, uygun kişiyle, uygun kitabı buluşturma süreci olarak tanımlanabilir ve bu süreç, bireyin rahatlamasına katkı sağlayabilmektedir (Rubin 1979, Öner 2007).

Bibliyoterapi, farklı bakış açılarından farklı şekilde tanımlanabilecek bir kavramdır. Bu tanımların ortak noktası, kitapların insan ruhuna ve bedenine sağlayabileceği faydalara vurgu yapmasıdır. Bu tanımlardan da görülebileceği gibi bibliyoterapi:

- Okuma ve edebiyat odaklı bir yöntemdir.
- Kişinin kendini tanımasına ve geliştirmesine yardımcı olur.
- Terapötik ve iyileştirici bir etkiye sahiptir.
- Farklı yaş gruplarına ve ihtiyaçlara göre uyarlanabilir.

2.1.2 Bibliyoterapinin tarihsel gelişimi

Milattan önce yaklaşık 300’lerde yapılmış olan Aristoteles’in de kendinin ve öğrencilerinin duygularını iyileştirmek kullandığı İskenderiye’de bulunan bir kütüphanenin üzerinde yer alan bir kitabede “Zihin için ilaç” ifadesinin yer aldığı bilinmektedir (Cornett & Cornett, 1980). Kütüphanelerin okuma, düşünme, keyif ve dinlenme yeri olarak kullanıldığı Eski Yunan’da Antik Teb Kütüphanesi’nin girişinde bulunan kapının üzerinde “Ruhun şifa bulduğu yer” / “İnsanın Ruhunun İyileştirildiği Yer”/ “Ruh için iyileşme yeri”/ “ruhun şifa yeri” yazısı bulunmaktadır (Sullivan ve Strang 2003; Afolayan, 1992; Zaccaria and Moses, 1968; Riordan ve Wilson 1989).

Bergama Asklepion’unda ise su, çamur ve müzik gibi doğal yöntemlerle tedavi yapılan büyük bir kütüphane vardır. Kütüphanenin girişinde “ölümün girmediği yer” yazmaktadır ve psikiyatrik tedaviler uygulanmaktadır (Menekay, 2009). Aristoteles’in bibliyoterapi terimi olan katarsis terimini Poetika’da kullanması, edebiyatın iyileştirici yönünü o dönemlerde de fark edildiğini gösterir (McCulliss, 1994’den aktaran; Parmaksız Günay, 2023)

Kitapların insan ruhuna iyi gelmesinin anlaşılması Eski kütüphanelerde yer alan ifadelerde görüldüğü üzere çok eski yıllara dayanmaktadır (Afolayan, 1992; Zaccaria ve Moses, 1968). Bir teknik olarak kullanılması ise 1800’lü yıllara dayanmaktadır. Amerika’da 1846 yılında yaptığı araştırma ile akıl hastalarının tedavisi için bibliyoterapinin kurallarını yazan ilk kişi Minson Galt II’ dir. Tedavi amaçlı bu kullanım 1900’lü yıllarda Avrupa’da başlayıp akıl hastanelerinde kütüphaneler kurulması ve kitapların düzenli bir şekilde kullanılmasıyla devam etmiştir (Cornett ve Cornett, 1980; McCullis, 2012).

1916 yılında Samuel Crothers bir dergide kitapların terapi amacıyla kullanımını ele aldığı bir makalede ilk defa bibliyoterapi terimini kullanılmıştır. “Dili, tarihi, edebi türü ne olursa olsun kitapların terapötik değeri nedir?” diye sorgulanan makalede Yunanca kitap anlamına gelen “biblio” kelimesini “terapi” kelimesi ile birleştirip bibliyoterapi olarak

tanımlaması üzerine bibliyoterapi eğitimde ve danışmanlıkta kullanılmaya başlanmıştır (Tekel, 2021; Goddard 2011).

Doğu edebiyatındaki bir tür bibliyoterapi yöntemi "ferec ba'deş-şidde" adı verilen ve "sıkıntıdan sonraki sevinç" anlamına gelen didaktik masal derlemeleri olarak dikkat çekmektedir. 14 bölümlük Tenuhî'deki 10 hikâye bu tarzdaki bilinen en ünlü eserdir. Türkçeye çevrilen ilk "fereç" kitabı ise Kasım İbn Mehmet tarafından Farsçadan çevrilmiştir. Bu eser her zaman okuyucuyu ve dinleyiciyi düşünmeye yönlendirip iyiliği, dürüstlüğü, hakları ön planda tutarak destanları, masalları ve gerçek olayları karışık bir şekilde yansıtmıştır (Pala, 2004).

Terapi ve bibliyo kelimesinin bir araya gelmesinden oluşan, terapötik bir süreci içermesi nedeniyle çoğunlukla psikoloji alanında kullanılacağı düşünülse de (Amer, 1999), Zaccaria ve Moses'in (1968) "Okuma Yoluyla İnsan Gelişimini Kolaylaştırmak: Öğretim ve Danışmanlıkta Bibliyoterapinin Kullanılması" adlı kitabıyla birlikte eğitim alanında da uygulanmaya başlanmıştır.

2.1.3 Bibliyoterapinin amaçları

Bibliyoterapinin temel amacı bireyin iç görü kazanmasını sağlamak için kitapları kullanarak bireyin kendisini tanımasını sağlamaktır. Bu sayede birey hem kendini tanıyıp kendi kişisel gelişimini de olumlu yönde etkiler hem de sosyal olarak farklı bir iletişim sürecini başlatır (Öner, 2007). Bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemini tanıma, döneme özel ihtiyaçlarını giderme amacıyla ve aile içi bireyler arasındaki çatışmaların çözülmesi amacıyla da kullanılabilir (Öncü, 2012).

Bibliyoterapinin ortaya çıkış amacı da olan bir diğer amacı tedavi yöntemi olmasıdır. Hastane ve hapishane gibi kurumlarda her yaş grubundan birey için faydalı bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmektedir (Pardeck, 1994).

Aiex (1993) bibliyoterapinin amaçlarını dokuz madde halinde şu şekilde sıralamıştır:

1. Bireyin kendilik kavramını geliştirmek.
2. İnsanların motivasyonları ve davranışlarını anlama becerisini artırmak.
3. Bireyin objektif bir şekilde özdeğerlendirme yapmasını teşvik etmek.
4. Bireyin iç dünyasının ötesinde farklı konulara ilgi duymasını sağlamak.
5. Zihinsel ve duygusal rahatlama sağlamak.

6. Kişiyi, aynı veya benzer bir problemle karşılaşan tek kişinin kendisi olmadığını göstermek.
7. Bireye, bir problemin birden fazla çözüm yolu ve alternatifi olduğunu göstermek.
8. Bireyin herhangi bir problemi rahatça ve özgürce tartışabilmesini desteklemek.
9. Problemi çözmek için yararlı bir eylem planı oluşturmaya yardımcı olmak

Rongione (1972), bibliyoterapinin bireylerin olumlu ve yapıcı düşünme becerileri kazanmalarına yardımcı olmayı temel amaçlarından biri olarak vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, bireylerin kendi sorunları hakkında açıkça konuşmalarını teşvik ettiğini ve hem kendi davranışlarını hem de diğer insanların davranışlarını daha iyi analiz etmelerine olanak sağladığını ifade etmektedir. Bibliyoterapi, bireylere mevcut sorunlara farklı çözüm yolları olduğunu fark ettirirken, uyum sağlama isteklerini artırmayı da hedeflemektedir. Ayrıca, toplumla yaşanan çatışmaları azaltarak bireylerin başkalarının sorunlarıyla kendi durumlarını karşılaştırmalarını ve bu sayede perspektiflerini genişletmelerini desteklemektedir.

2.1.4 Bibliyoterapinin türleri ve kullanım alanları

Kitapların gücünü kullanarak insanların içsel yolculuk yaparak kendini tanımasına, empati geliştirmelerine, farklı perspektifler kazanmalarına destek olan bibliyoterapi yöntemi birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Zihinsel sağlık sorunlarının tedavisinde yardımcı olarak psikolojide kullanılır. Öğrenme ve gelişim süreçlerini desteklemek amacıyla eğitimde yararlanılır. Hastaların iyileşme sürecini hızlandırmak için rehabilitasyon amacıyla kullanılır. Dezavantajlı gruplara destek olmak için de sosyal hizmetler alanında kendine yer bulur. Son olarak kendini geliştirmek ve yeni şeyler öğrenmek isteyenler için kişisel gelişim amaçlı kullanılır.

Ortak amaçlar gözetilerek özel farklı amaçlarla farklı alanlarda kullanılmasıyla bibliyoterapinin türleri oluşmuştur. Bibliyoterapinin türleri ile ilgili araştırmacılar bibliyoterapinin nerede yapıldığı, kim tarafından yapıldığı, hangi amaçla ve hangi materyal kullanıldığına göre farklı sınıflandırmalar yapmışlardır (İlter, 2015).

Rubin (1979), bibliyoterapinin çeşitli kullanım alanlarını farklı perspektiflerden ele alır ve bu kullanımları üç ana kategoride toplar:

1. Geleneksel/Kuramsal: Kitapların bireysel bilgi edinme, boş zamanı değerlendirme ve toplumsallaşma amacıyla kullanılması üzerine odaklanır. İnsanlar kitapları, genel olarak kişisel gelişim ve sosyal etkileşim için okurlar. Bu kategori, edebiyatın bireysel ve toplumsal düzeyde bir araç olarak işlev gördüğünü vurgular.
2. Klinik: Bu alanda, edebiyat, duygusal ve davranışsal problemleri olan bireyler ya da gruplarla çalışmak amacıyla kullanılır. Edebiyat, bireylerin davranışlarını değiştirmelerine, içgörü kazanmalarına ve duygusal iyileşmelerine yardımcı olabilir. Psikoterapi veya danışmanlık bağlamında, metinler terapötik bir araç olarak işlev görebilir.
3. Gelişimsel: Eğitici ve öğretici kaynakların, zihinsel ve duygusal gelişimi desteklemek, bireylerin normal gelişim süreçlerini sürdürmelerini sağlamak ve kendini gerçekleştirmeyi teşvik etmek amacıyla kullanılmasıdır. Bu yaklaşımda edebiyat, sağlıklı gelişimi teşvik etmek ve bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olmak için bir araç olarak kullanılır.

Gladding ve Gladding (1991), bibliyoterapinin kullanımını iki ana kategoride ele alır:

1. Reaktif: Kitaplar, ihtiyacı olan bireylerin terapötik süreçlerinde kullanılmak üzere kütüphaneciler tarafından listelenir. Burada amaç, kitapların belirli ihtiyaçlara yönelik olarak, terapötik müdahalelerde bir araç olarak kullanılabilmesidir.
2. İnteraktif: Kitaplar ve edebiyat, danışan bireylerde değişim yaratmaya, onların iyi olma halini desteklemeye ve gelişimlerini teşvik etmeye odaklanır. Kitaplar, bireylerin psikolojik ve duygusal gelişimlerini destekleyen, etkileşimli bir araç olarak kullanılır.

Bryant ve Roberts (1992'den aktaran Gladding ve Gladding, 1991), edebiyatın terapötik kullanımını iki şekilde tanımlar:

1. Danışanın Yön Verdiği: Danışan bir öyküye yaratıcı değişiklikler yaparak farklı ve yaratıcı bir son oluşturur. Danışan, metin üzerinde aktif bir şekilde değişiklikler yaparak kendi duygusal süreçlerini keşfeder ve yaratıcı bir çözüm üretir. Bu yöntem, danışanın kendisini ifade etme ve kişisel gelişimine katkı sağlama amacı taşır.

2. Danışmanın Yön Verdiği: Danışman, bireylerin duygusal ve ruhsal sağlığını geliştirmek ve kendini gerçekleştirmeyi sürdürebilmek için kendi kendine yardım amacıyla edebiyatı destekler. Danışman, edebiyatı, danışanın kendi içsel iyileşme sürecini yönlendirecek bir araç olarak kullanır ve bireylerin psikolojik gelişimlerini teşvik eder.

Brewster (2008), edebiyatın terapötik kullanımını üç ana kategoride ele alır:

1. Kendi Kendine (Self-help): Ruh sağlığı sorunları yaşayan bireyler için doktorlar tarafından önerilen zihinsel davranışçı terapi yöntemlerine dayalı kitapların kullanılmasıdır. Bu tür kaynaklar, bireylerin kendi başlarına iyileşme sürecine katkı sağlamak amacıyla rehberlik eder.
2. İnformal: Birey, bir başkasının tavsiyesiyle, kendi problemiyle ilgili edebi kaynakları okur. Burada, kitaplar genellikle kişiler arası etkileşim ve öneriler yoluyla edinilen kaynaklardır.
3. Yaratıcı: Ruh sağlığını geliştirmeyi amaçlayan bireysel ya da grup çalışmalarında, danışmanlar, kütüphaneciler ve diğer uzmanlar tarafından önerilen kaynakların kullanılmasıdır. Bu kaynaklar, yaratıcı bir süreç aracılığıyla bireylerin zihinsel ve duygusal iyileşmesini destekler.

Janaviciene (2010), edebiyatın terapötik kullanımını üç ana kategoride tanımlar:

1. Klinik: Edebiyat, hastalıkların tedavi sürecinde ek bir tedavi aracı olarak kullanılır. Bu kullanım, tedavi sürecine destek sağlayarak hastaların psikolojik ve duygusal iyileşmelerine katkıda bulunmayı amaçlar.
2. Rehabilitasyon: Bir hastalık sonrası, bireyin iyileşme sürecine olan umudunu artırmak ve yeni duruma uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla edebiyat kullanılır. Bu kategori, hastalık sonrası iyileşme sürecinde moral ve motivasyon kaynağı olarak edebiyatın rolünü vurgular.
3. Eğitsel: Edebiyat, kişilik gelişimini desteklemek, olası problemleri önlemek, sorunları tanımak ve çözmek amacıyla kullanılır. Bu kullanımda, edebiyat, bireylerin kişisel gelişimlerini ve sorun çözme becerilerini geliştirmek için bir araç olarak işlev görür.

Hynes (2019), bibliyoterapinin iki ana kategorisini şu şekilde tanımlar:

1. Klinik: Kitaplar, belirli bir tedavi planı çerçevesinde düzenli olarak müdahale aracı olarak kullanılır. Özellikle ruhsal sorunlar yaşayan hastaların yanı sıra, fiziksel engeli olan bireylerin ruhsal tedavilerinde de edebiyat kullanılır. Bu, bireylerin tedavi süreçlerini destekleyen ve iyileşmelerine katkı sağlayan bir yöntemdir.
2. Gelişimsel: Tüm bireylerin normal gelişim süreçlerinde ruhsal ve zihinsel gelişimlerini desteklemek amacıyla kullanılır. Bibliyoterapi, bireylerin kendilerini daha iyi tanıyıp anlamalarına yardımcı olarak, kişisel gelişimlerini teşvik eder.

Araştırmacıların sınıflandırmalarına göre bibliyoterapi türleri incelendiğinde her yaştan bireye uygulanıp hem önleyici olması hem de gelişime katkı sunması hem de sorunlara çözümler sunmasıyla ve kullanım alanının fazla olmasıyla, sağlık uzmanlarının yanında eğitimciler, kütüphaneciler ve uygun eğitim alan pek çok kişi tarafından uygulanabilir olmasıyla gelişimsel bibliyoterapi ön plana çıkmaktadır.

2.1.5 Gelişimsel bibliyoterapi

Gelişimsel bibliyoterapide duygusal ve bilişsel iyi olma durumunu korumak, normal gelişim süreci desteklenirken çocuklara farklı konulardaki yaklaşımları, duygu ve davranışları ile ilgili eğitim vermek (Lucas ve Soares 2013) ve kendini gerçekleştirme için kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Gelişimsel bibliyoterapi sağlıklı bireylere eğitimciler, kütüphaneciler, okul psikolojik danışmanları, sosyal hizmet uzmanları tarafından uygulanabilmektedir (De Vries ve ark. 2017; Suvilehto ve Latomaa 2018).

Eğitimde türlü kullanım alanlarına sahip olan gelişimsel bibliyoterapi çocukların içinde bulundukları gelişim dönemlerine ait problemlerin önlenmesi veya ortaya çıkan problemlerin çözümlenebilmesinde yararlı bir destek süreci olarak bilinmektedir (Öncü 2012; McCulliss ve Chamberlain 2013; McMillen 2014). Eğitim kurumlarında yöntemin en dikkat çekici özelliklerinden biri de problemler oluşmadan etkili bir şekilde kullanılabilmesidir (Öncü, 2012). Gelişimsel bibliyoterapinin bu yararı değerlendirildiğinde bir tür önleyici rehberlik hizmeti olarak da ele alınabilir.

Önleyici rehberlik, muhtemel sorunları önceden tahmin ederek bu sorunların ortaya çıkmasını engellemek için gerekli tedbirlerin alınmasına odaklanır (Yeşilyaprak, 2006). Bu perspektiften değerlendirildiğinde, bibliyoterapinin sınıf ortamında önleyici rehberlik olarak kullanılarak öğrencilere problem çözme becerilerini kazandırmanın yanı sıra, başkalarını anlama ve empati kurma yeteneklerini geliştirme konularında da etkili olabilir (Leana-Taşçılar, 2017). Böylece, bibliyoterapi aracılığıyla öğrenciler, karşılaşılabilecekleri sorunları önceden tanıyabilir, bu sorunlara yönelik çözüm yolları geliştirebilir ve diğer insanların duygusal deneyimlerini daha iyi anlayarak empati kurma yeteneklerini pekiştirebilirler.

Cianciola'ya (1965'den aktaran McTague, 1998) göre, çocukların okudukları kitaplar, onların yaşamla başa çıkabilmelerine önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Çocukların daha önce kitaplarda okudukları durumlara benzer olaylarla karşılaştıklarında, bu olayları daha derin bir farkındalıkla ele alabildiklerini savunmaktadır. Bu farkındalığın, kitaplarda yer alan karakterlerin yaşantıları ve deneyimleri sayesinde olduğu belirtilmektedir

Buna ek olarak, yapılan araştırmalar okul öncesi dönemdeki çocukların zekâ ve kişisel gelişimleriyle dil yeteneklerini geliştirmede de kitap okumanın büyük bir destek sağladığını göstermektedir (Bulut, 2010). Okunan kitapların çocukların bilişsel gelişimlerini desteklediği, kelime dağarcıklarını genişlettiği ve dil kullanma becerilerini pekiştirdiği ortaya konulmuştur. Bu süreçte, çocukların hem dil hem de düşünme yeteneklerini geliştiren kitaplar, onların duygusal ve sosyal gelişimlerine de katkıda bulunarak, erken yaşlarda sağlam temeller oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

2.1.5.1 Okul öncesi dönemde gelişimsel bibliyoterapi

Okul öncesi dönemde gelişimsel bibliyoterapi, çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerini desteklemek için son derece önemli bir araçtır. Bu dönem, çocukların temel sosyal becerileri kazandıkları, duygusal farkındalıklarını geliştirdikleri ve dünyayı anlamaya başladıkları kritik bir süreçtir. Çocuk kitapları, bu süreçte çocuklara çeşitli yaşam deneyimlerini ve duygusal durumları tanıtarak, onları daha sağlıklı bir şekilde gelişim göstermeye teşvik eder. Bibliyoterapi, çocukların hayal gücünü kullanarak empati geliştirmelerine, duygusal düzenleme becerilerini öğrenmelerine ve toplumsal kuralları anlamalarına yardımcı olur (Hughes & Dunn, 2018).

Okul öncesi dönemde çocuklar, hikayeler ve kitaplar aracılığıyla başkalarının duygusal durumlarını anlamayı, kendi duygularını ifade etmeyi ve zorlayıcı durumlarla başa çıkmayı öğrenirler. Çocuk kitapları, bireyler arasındaki ilişkileri modelleyerek, çocukların problem çözme ve empati becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Özellikle duygusal zorlanmalar ve toplumsal normlar hakkında farkındalık yaratılması, bu yaş grubundaki çocuklar için çok önemlidir. Hikayeler, çocuklara başkalarının bakış açılarını anlamaları, onların duygusal durumlarına empatiyle yaklaşmaları konusunda fırsatlar sunar (Cohen & Hinde, 2012).

Gelişimsel bibliyoterapi okul öncesi dönemde çocukların duygusal düzenleme becerilerini güçlendirir. Çocukların zorlayıcı durumlarla başa çıkabilmek için duygusal farkındalık kazanmaları, erken yaşlarda sağlıklı psikolojik gelişim için temel bir yapı taşıdır. Okul öncesi çocukların yaşadıkları duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olan kitaplar, aynı zamanda sosyal beceriler geliştirmelerini ve stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlar (Cohen & Hinde, 2012).

Bibliyoterapi aynı zamanda çocukların dil gelişimini de destekler. Okul öncesi dönemde dil becerileri hızla gelişir ve kitaplar, çocukların dilsel ifadelerini zenginleştirir. Kitaplar aracılığıyla gerçekleştirilen terapötik süreçler, çocukların dil gelişimini desteklerken onları toplumsal kurallara hakkında eğitir ve sosyal uyumlarını artırır (Nicolopoulou, 2016). Okul öncesi dönemde gelişimsel bibliyoterapi, çocukların sağlıklı bir psikolojik gelişim göstermeleri için kritik bir role sahiptir. Kitaplar, çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel becerilerini geliştirmek, empati kazandırmak ve sorun çözme yetilerini güçlendirmek için etkili bir araçtır. Bu dönemde yapılan bibliyoterapi uygulamaları, çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimi için güçlü bir temel oluşturur.

2.1.6 Klinik bibliyoterapi

Yaygın olarak kullanılan ikinci tür olan klinik bibliyoterapi ise ciddi gelişimsel sorunlarda ve yoğun duygusal ve davranışsal problemlerde bir ruh sağlığı uzmanına ihtiyaç duyulduğunda uygulanır. Bilimsel olarak kabul edilmiş bu tür sadece psikolojik danışman, psikolog, psikiyatrist gibi ruh sağlığı uzmanları tarafından uygulanabilir (McMillen 2014; Bulut, 2010)

Çocuklarda bibliyoterapi, özellikle yakın çevresi veya aile üyelerinden birinin hastalık, tedavi veya kayıp süreciyle başa çıkarken destekleyici bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu süreçte, çocukların gelişim düzeylerine uygun olmayan ciddi sorunlarla karşılaştıklarında anksiyete ve depresyon seviyelerinin önemli ölçüde azaldığı gözlemlenmiştir (Akgün ve Benli, 2019). Literatür incelendiğinde, bibliyoterapinin sadece çocuklar için değil, genel olarak bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarında veya duygusal ve psikolojik zorlukların çözümünde etkili bir araç olduğu anlaşılmaktadır. Ruh sağlığı uzmanları, hemşireler ve eğitimciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılan bu yöntem, bireylerin içsel çatışmalarını ve duygusal problemlerini ele almalarına yardımcı olmaktadır (Öner, 2007; Bulut, 2010; Öncü, 2012). Bu bağlamda, bibliyoterapi kişilerin sorunlarını daha geniş bir perspektiften görmelerine, empati geliştirmelerine ve duygusal iyileşme sürecine katkıda bulunmalarına olanak tanır.

2.1.7 Bibliyoterapide kaynak seçimi

Bibliyoterapinin her iki türünün de amacına ulaşabilmesi için en önemli etkenlerden biri çocuğun süreçte kitap ile nitelikli bir bağ kurmasıdır. Çocuk ve kitap arasındaki bu bağın niteliğini ise seçilen kitapların özellikleri doğrudan etkiler. Niteliksiz çocuk kitapları çocukların ilgisini çekmezken nitelikli çocuk kitapları çocuklara keyif verir, büyüme enerjisi sağlar aynı zamanda merakını tetikleyerek onlara yeni kapılar açar (Smith, 1989).

Bibliyoterapi eğitim programları için seçilen kitapların nitelikli çocuk kitaplarının özelliklerini de barındırıyor olması gereklidir. Bu özelliklerden dış yapısı ile ilgili özellikler arasında, kitapların cildi, kâğıt kategorileri, renklendirilmesi, sayfa düzeni, yazı puntosu, boyutu, ciltlenmesi ve görsel olarak görsel algıyı geliştirebilecek nitelikler yer almaktadır. Bu özellikler, hem estetik açıdan çekiciliğin sağlanması hem de kullanışlılık ve dayanıklılık açısından önemli katkılar sunar. Örneğin, kaliteli bir cildin, kısaltılmasının uzun ömürlü olmasını ve sık kullanımda dahi yıpranmamasını sağlar. Aynı şekilde, yüksek kaliteli kâğıt, kitap sayfalarının kolayca yırtılmamasını ve yazıların net bir şekilde okunmasını sağlar. Renklendirme ve sayfa düzeni özellikle çocuk kitaplarında çok önemlidir; Zira çocukların ilgisini çekmek ve okuma sürecini kolaylaştırmak için bu unsurların özenle seçilmesi gerekmektedir. Yazı puntosunun boyutu, okuma kolaylığı sağlamalı; ne çok küçük ne de çok büyük olmalı, bu nedenle çocukların saklanabilmesi gerekir. Boyutu ve birleşimi da taşıma kolaylığı ve ergonomik

bakım açısından büyük önem taşır. Sanatsal unsurlar ve görsel tasarımın dikkat çekici ve kaliteli olması, kalıcı estetik değerini artırır ve kişilerin görsel algısını olumlu yönde etkiler (Öner ve Yeşilyaprak, 2006).

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “çocuğun baktığı yerden bakmak ve gördüğünü görmek” şeklinde yorumladığı üç kavram vardır. Bunlar çocuk edebiyatında biçim ve biçimi belirleyen “çocuk bakışı”, “çocuğa görelilik” ve “çocuk gerçekliği”dir. Çocuğu tanımadan bu kavramları benimsemek mümkün değildir (Şirin, 2016). Bu nedenle bibliyoterapi süreci için çocuk edebiyatından bir eser seçilecekse öncelikle çocuğun çok iyi tanınması elzemdir (Karagül, 2018).

Çocuğun iyi tanınması kitap seçerken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri olan konuyu doğrudan etkilemektedir. Çocukların gereksinimlerini karşılamayan kitaplar çocuklara bilgi verir fakat kitabı ve kitaptaki çözüm sürecini benimsemeleri için yeterli gelmeyebilir. Doğru kitap seçimindeki bir diğer noktada kitabın çocuğun yaşına uygun olmasıdır. Yaş küçüldükçe kitap dilinin de yalınlaşırken resimlerin artması gerekir (Uyar, 2020). Öner (2007) de dil ve anlam bakımından iyi kitapların insanların ruh sağlığını geliştirerek ve harekete geçirerek insanları bilişsel ve sezgisel olarak olumlu yönde etkilediğini belirtir.

Bibliyoterapi süreci için eser belirlenirken uygulayıcının katılımcıyı veya katılımcı grubunu iyi gözlemleyip kişisel özelliklerine, içinde bulundukları kültüre, ihtiyaçlarına, deneyimlerine, ilgi alanlarına dikkat etmesi ve bu durumlara uygun seçim yapması gerekir (Bal, 2020; Öncü, 2012). Tüm bu durumları kitapta en iyi yansıtacak bileşen ise kitaptaki karakterdir.

Çocuklar kendi yaşantıları ve hayal dünyalarının bir araya gelip oluşturduğu kendilerine ait evrenlerinde karakterler aracılığıyla keşfe çıkarlar. Kahramanların yaşantılarındaki durumları, hareketleri, fikirleri çocukların kendilerini ve dünyayı anlamlandırabilmeleri için ipuçları sunar. Kitapların bu görevlerini yerine getirebilmeleri için karakterlerin çocuğun kendini karakter ile özdeşleştirecek özellikleri bulundurması böylece çocuğun empati kurabilmesini desteklemesi gerekmektedir. Seçilen karakterin okur olan çocuk ile yakın yaşlarda olması çocuğun empati kurmasını destekleyecek önemli özelliklerden biridir. Bunu sağlamanın diğer yolları ise karakterleri çocuğun gözünde net bir şekilde canlandırabilmesine imkân sunacak şekilde detaylı olarak tasvir etmesi, dış görünüşünü ve kişisel özelliklerini, psikolojik durumunu ve sosyal konumunu anlatması gereklidir.

Uygulayıcının kitap seçimi sırasında karakterleri bu özelliklere dikkat ederek seçmesi ve konuyla ilgili hassasiyet göstermesi önemlidir (Yılmaz, 2012).

Cornett ve Cornett (1980) ve Maich ve Kean (2004) bibliyoterapi için kitap seçilirken cevaplanması gereken soruları belirlemişlerdir:

1. Kitap çocuğun gelişim düzeyine ve okuma yeteneğine uygun mu?
2. Kitap net ve anlaşılır mı?
3. Kitabın biçimi içeriği için teşvik edici mi?
4. Hikâye çocuğun tanımlayabileceği aşına olduğu bir bağlamda mı geçiyor?
5. Hikâyenin konusu ve ana problemi çocuğun gereksinimleri ve bibliyoterapide ulaşılmak istenilen hedef ile uygun mudur?
6. Hikâyede çocuğun empati kurabilmesini sağlayacak inandırıcı karakterler var mı?
7. Hikâye içerisinde ihtiyaca uygun şekilde duygulara yer verilmiş mi?
8. Hikâye kültürel farklılıklar, saldırganlık ve cinsiyet farklılıkları ve cinsiyet ile ilgili yargılar konularında duyarlı mıdır?
9. Hikâyedeki karakterler, problem çözme becerilerini sergileyerek problemleri çözebiliyorlar mı?
10. Hikâyenin resimlemesi yaratıcı çözüm yollarını barındırıyor mu?

Bibliyoterapi için uygun kitap veya kitaplar belirlendikten sonra sürece uygun şekilde okuma öncesi, okuma ve okuma sonrası etkinlikleri iyi planlanarak yer verilmelidir. Bir kitabın tüm çocuklarda aynı etkiyi yaratmayacağı da bilinmelidir (Leana, 2012). Hedeflenen bir kazanımın farklı kitaplarla eğitim süreci boyunca ele alınması bu noktada önemlidir.

2.1.7.1 Bibliyoterapide kaynak seçiminde fiziksel özellikler

Okul öncesi eğitimde bibliyoterapi, çocukların duygusal ve psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla kitapların terapötik bir şekilde kullanılmasıdır. Kitap seçiminde ise, sadece içerik değil, kitapların fiziksel özellikleri de önemli bir rol oynamaktadır. Bu fiziksel özellikler, çocukların kitaba olan ilgisini, etkileşimini ve terapötik sürecin verimliliğini doğrudan etkileyebilir.

Boyut ve Ağırlık: Okul öncesi yaş grubundaki çocuklar, motor becerilerinin henüz tam gelişmediği ve ince motor becerilerini kullanmada zorluklar yaşayabildikleri için, kitapların boyutları ve ağırlıkları çok önemlidir. Kitapların küçük boyutlarda ve hafif

olması, çocukların kitaba rahatça erişmesini sağlar. Ayrıca, kitapların hafif olması, çocukların onları rahatça tutabilmesine ve kendi başlarına kitaplarla etkileşimde bulunmalarına olanak tanır (Baker, 2010). Bu, çocukların okuma deneyimlerini daha keyifli hale getirirken, bağımsızlıklarını da geliştirir.

Sayfa Yapısı ve Malzeme: Çocuklar, kitapları bazen karıştırarak, çırparak ya da yanlış bir şekilde tutarak kullanabilirler. Bu nedenle, kitapların sayfalarının dayanıklı, sağlam ve yırtılmaya karşı dayanıklı malzemelerden yapılması gerekmektedir. Özellikle erken yaşta kullanılan kitapların kalın, dayanıklı malzemelerden üretilmesi, kitapların ömrünü uzatırken, çocukların sayfaları kolayca çevirebilmesini de sağlar. Su geçirmez veya silinebilir kaplamalar, kitapların uzun süreli kullanımını ve hijyenini sağlar (Neuman & Roskos, 2007).

Renkler ve Görseller: Okul öncesi çocuklar, görsel uyaranlara oldukça duyarlıdır ve renkli, büyük görseller çocukların dikkatini çeker. Görsellerin zengin olması, çocukların kitabı anlamasına, karakterlerle bağ kurmasına ve hikâyeyi takip etmelerine yardımcı olur. Görseller, çocukların kitapla etkileşime geçmesini sağlarken, metinle birlikte onların hayal dünyalarını da geliştirir (Cunningham & Stanovich, 1998). Bu nedenle, kitapların görsel açıdan zengin ve çekici olması, çocukların kitaba olan ilgisini artırır.

Yazı Tipi ve Baskı: Okul öncesi çocuklar henüz harfleri tanımaya başladıkları için, kitaplarda kullanılan yazı tipinin büyük ve net olması gerekir. Koyu renkte yazılar ve yüksek kontrast oluşturan zeminler, okuma sürecini kolaylaştırır. Ayrıca, karmaşık ve süslü yazı tiplerinden kaçınılmalı, basit ve anlaşılır bir yazı tipi tercih edilmelidir (Sipe, 2008). Bu, çocukların kitapta yer alan metni daha rahat algılamalarına ve okuma becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Kapak Tasarımı: Kitabın kapağı, çocukların ilk etkileşimde bulunduğu unsurdur ve kitabın içeriğine dair bir ilk izlenim bırakır. Çocukların dikkatini çeken, renkli ve ilgi uyandırıcı kapak tasarımları, kitabın içeriğine dair bir merak uyandırır ve çocukları okumaya teşvik eder. Ayrıca, kitap kapağının sağlam malzemelerden yapılmış olması, kitabın uzun süre dayanmasını sağlar ve çocukların kitabı güvenle kullanabilmelerini sağlar (Pappas & Kiefer, 2001).

Ergonomi: Okul öncesi kitapların tasarımında ergonomik faktörler, çocukların kitapla sağlıklı bir şekilde etkileşimde bulunabilmesini sağlar. Kitapların boyutlarının ve sayfa

yapısının, çocukların rahatça tutup çevirebileceği şekilde olması önemlidir. Ayrıca, kitapların kenarlarının yuvarlatılmış olması, çocukların yaralanma riskini azaltır. Kitapların hafif ve taşınabilir olması, çocukların onları her zaman yanlarında taşıyabilmesini ve okuma alışkanlıklarını sürdürebilmesini sağlar (Sever, 2007).

Koku ve Malzeme Güvenliği: Erken çocukluk dönemindeki çocuklar çevrelerini tat ve koku yoluyla da keşfederler. Bu nedenle, kullanılan boyaların ve baskı malzemelerinin toksik olmayan, sertifikalı ve sağlığa zararsız olması gerekir. Kitapların hoş bir kokuya sahip olması, çocukların kitaba karşı olumlu duygular geliştirmelerine yardımcı olabilir (Baker, 2010).

Okul öncesi eğitimde bibliyoterapi sürecinde kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken bu fiziksel özellikler, çocuğun kitaba olan ilgisini, etkileşimini ve öğrenme sürecini doğrudan etkileyen faktörlerdir. Kitapların boyutu, malzemesi, görselleri, yazı tipi ve ergonomisi, çocukların kitapla etkileşimlerini teşvik ederek, terapötik sürecin etkinliğini artırır. Bu unsurlar, çocukların duygusal ve psikolojik gelişimlerini desteklerken, aynı zamanda onların okuma becerilerinin gelişimine de katkı sağlar.

2.1.8 Bibliyoterapi uygulama süreci

"Bibliyoterapi süreci, türüne ve uygulayıcısına bakılmaksızın, her zaman bir plan içermeli ve belirlenen bir süreci takip etmelidir" (Leana-Taşcılar, 2017). Leana-Taşcılar (2012)'ın bibliyoterapinin kullanımına yönelik önerdiği modelde üç temel adım vardır. Bu modelin birinci adımı süreçte okuma öncesinde yapılması gerekenler yer alır. İkinci adımı olan süreçte kitabın okunması ile birlikte bibliyoterapi tekniğinin dört temel aşamasının gerçekleşmesi beklenir. Son adımda ise kitap okunduktan sonra tartışma ve etkinlikler ile içgörü ve genellemenin gerçekleşir.

2.1.8.1 Okuma öncesi

Modelin ilk adımı olan okuma öncesi aşaması, sürecin planlanacağı ve tüm ön hazırlıkların yapılacağı önemli bir aşamadır. Bu aşamada, bibliyoterapi tekniğinin uygulanacağı bireyin veya grubun ihtiyaçlarının doğru bir şekilde belirlenmesi büyük önem taşır. Bu ihtiyaçların doğru bir şekilde tespit edilmesi, bibliyoterapi yönteminin ne derece etkili olacağını belirleyen temel faktörlerden biridir (Cook vd., 2006; Öner, 2007).

Öncelikle, bibliyoterapinin hedeflediği konunun net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu, bireylerin veya grubun hangi duygusal veya sosyal sorunlarının ele alınacağını ve hangi becerilerin geliştirilmesinin amaçlandığını belirlemek anlamına gelir. Belirlenen bu konunun ardından, hedeflenen kazanımlar veya becerilere uygun kitapların seçilmesi gerekmektedir. Kitap seçiminde, uygulanacak kişilerin yaşlarına, gelişim düzeylerine ve ilgilerine dikkat edilmelidir (Leana-Taşcılar, 2017).

Bu hazırlık sürecinde ayrıca, bireylerin bibliyoterapi yöntemine ne kadar hazır oldukları da dikkate alınmalıdır. Hazırlık aşamasının başarılı bir şekilde tamamlanması, bibliyoterapi sürecinin etkinliğini artırır. Bireylerin veya grubun bibliyoterapiye karşı istekli ve açık olup olmadıkları değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, seçilen kitapların edebi değeri, dil ve içerik açısından uygunluğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Kitapların, bireylerin duygusal ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Ayrıca, okuma öncesi aşamasında, kitapların içeriği ve temalarının bireylerin yaşantılarıyla bağlantılı olması önemlidir. Kitaplar, bireylerin kendilerini karakterlerle ve hikâyelerle özdeşleştirmelerini sağlayarak, sorunları daha derin bir farkındalık düzeyiyle ele almalarına yardımcı olmalıdır. Bu süreçte, kitapların karakterleri ve olay örgüsü, bireylerin duygusal ve bilişsel gelişimlerine uygun olmalıdır.

Okuma öncesi aşaması, bibliyoterapi sürecinin temel taşlarından biridir ve bu aşamada yapılan hazırlıklar, sürecin genel başarısını doğrudan etkiler. Bu nedenle, bireylerin ihtiyaçlarının doğru bir şekilde belirlenmesi, uygun kitapların titizlikle seçilmesi ve bireylerin bibliyoterapiye hazır olup olmadıklarının dikkate alınması, sürecin verimli ve etkili bir şekilde ilerlemesini sağlar.

2.1.8.2 Rehberli okuma

Kitabın okunma sürecinin yer aldığı ve bu nedenle "süreç" adını taşıyan ikinci adımda, bibliyoterapinin dört temel aşamasının ilk ikisi olan özdeşim ve katarsis aşamaları gerçekleşir (Leana-Taşcılar, 2017).

İlter (2015)'in Aiex (1993)'ten aktardığına göre, bireyler edebiyat eserlerinden fayda sağlamak için ilginç yöntemlerle motive edilebilirler. Örneğin, bir kitabın kapağını gösterip içeriği hakkında tahmin yürütmelerini istemek ya da kitabın konusuyla ilgili kısa bir film, fotoğraf, resim veya karikatür gösterip bunlar hakkında konuşmalar yapmak,

çocukları kitabı okumaya teşvik eden yöntemlerdendir. Bu adıma başlarken, kitabın kapağı gösterilerek içerik hakkında tahminler alınmalı ve kitap tanıtılmalıdır. Ayrıca, görsellerin analizi yapılmalı ve okuma süreci ile sonrasında sorular sorulmalı, kısa açıklamalar ve duygu ile düşünceler paylaşarak tartışmalar yapılmalıdır (Goddard, 2011; Pardeck, 2013; Akgün & Benli, 2019). Hikâyenin daha iyi anlaşılabilmesi için, kitapta yer alan anlamı bilinmeyen kelimeler üzerinde çalışma yapılabilir ve karakterlerle ilgili sosyogram oluşturulabilir (Ouzts ve Brown, 2000).

Bu süreçte, çocukların kitabın kapağına bakarak içerik hakkında tahmin yürütmeleri, konuyla ilgili kısa filmler, fotoğraflar, resimler veya karikatürler gösterilerek bu görseller hakkında konuşmalar yapmak gibi motivasyon teknikleri önemlidir. Kitabın okunma sürecinde, görsellerin analiz edilmesi, okuma esnasında ve sonrasında sorular sorulması, kısa açıklamalar yapılması, duygular ve düşünceler paylaşarak tartışmalar yürütülmesi önerilmektedir. Ayrıca, anlamı bilinmeyen kelimeler üzerinde çalışma yapılması ve karakterlerle ilgili sosyogram oluşturulması da hikâyenin anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Bu yöntemler, çocukların kitaplara olan ilgisini artırarak, onların edebi eserlerden daha fazla faydalanmalarını sağlar.

2.1.8.3 Okuma sonrası

Son adım olan okuma sonrasında öğrenciler karakterlerin duygularını ve meydana gelen durumları değerlendirdiği bu adımda bibliyoterapinin aşamalarından içgörü ve genellemenin gerçekleşmesi beklenir (Forgan, 2002). İçgörü ve genellemenin gerçekleşebilmesi için yapılacak tartışmanın uygulama öncesinde çok iyi planlanması gerekmektedir (Leana-Taşçılar, 2017).

Bibliyoterapi sürecinin etkili bir şekilde ilerlemesi, öğretmenin (bibliyoterapi uygulayıcısının) rehberliğinde gerçekleştirilen tartışmalarla sağlanır ve bu tartışmalara uygulama öncesinde hazırlanmış sorular yön verir (Leana, 2012). Tartışma sırasında çocuklara, “Bu kitabı beğendin mi? Neden?”, “Kitaptaki hangi karakteri kendine daha yakın hissettin?”, “Kitabın kahramanı, karşılaştığı sorunları nasıl çözüyor?”, “Sen kahramanın yerinde olsaydın bu zorluklarla nasıl başa çıkardın?” ve “Kahramanın yerinde sen olsaydın bu durum karşısında neler hissederdin?” gibi sorular yöneltilebilir. Bu sorular, çocuğun yaşadığı duygusal süreçlerin anlaşılmasına katkı sağlarken, aynı zamanda karakterlerle özdeşim kurarak farkındalık geliştirmesine destek olur (Karagül, 2018).

Tartışma sürecini destekleyip kitabın ana fikrini kalıcı hale getirecek ve bireydeki olumlu davranış değişikliklerini pekiştirecek farklı etkinliklere de yer verilmelidir (Stainbrook, 2011). Duyguları sözler olmadan yansıtmanın bir yolu olan sanat etkinlikleri sürece eklenebilecek bir etkinlik türüdür. Örneğin kolaj yapmak, atık malzemeler ile kitap karakterlerini yapıp canlan dırmak gibi etkinlikler yapılabilir. Bunların yanında kitaptaki problem durumlarının çözümüne ilişkin farklı çözümler üretmek için beyin fırtınası yapmak, karakterlerinin duygu ve davranışları ile ilgili pandomim ve dramatizasyon yapmak gibi yöntemler kullanılabilir. Okul öncesi yaş grupları için pandomim iyi bir başlangıç olabilirken yaş grubu büyüdükçe hikâye ile ilgili çizgi roman oluşturmak, sosyogramlar gibi çalışmalar çeşitlendirilip artırılabilir (Pardeck, 2013).

Uygulama süreci boyunca gerçekleşen ve sürecin etkili olabilmesi için danışanların deneyimlemesi gereken dört aşama vardır. (Öner, 1987; 2007; Öner ve Yeşilyaprak 2006; Pardeck ve Pardeck, 1984; Yılmaz, 2002). Bunlar: Özdeşleşme (yansıtma), Katarsis, İçgörü, Genelleştirme aşamalarıdır (Özan, 2017).

2.1.9 Bibliyoterapinin aşamaları

2.1.9.1 Özdeşleşme

Bibliyoterapinin bu ilk aşamasında okuyucu hikâyedeki karakter ile kendini özdeşleştirir. Çocuklar kurgu karakterleri gerçek bireyler olarak algılar. Bir karakterle özdeşim kurduklarında, karakter ile kendisi arasında benzerlik olduğunun farkına varırlar, bireye aidiyet duygusunu hissettirip özsaygısının artmasını destekleyebilir (Shrodes, 1955). Okuma sürecinde olduğu gibi okuma sonrası tartışma sürecinde de karakterleri gerçek kişiler olarak algılayan okuyucunun Özdeşleşme yaparak kitaptaki gerçek veya kurgusal bir karakterle empati kurabilmesi de sağlanır. Bu sayede birey başka birinin davranışları üzerine düşünüp kendi davranışları ile bağlantı kurabilir (Özan, 2017).

Bu aşamada okuyucunun karakterin kişilik özelliklerini ve hikâyedeki iletişim ağını tanıması ve yorumlayabilmesi için uygulayıcının okuyucuya ipuçları vermesi ve çeşitli sorularla onu düşünmeye yönlendirmesi gerekir. Böylece özdeşleşme aşamasını gerçekleştiren okuyucunun sonraki aşama olan katarsis aşamasına hazırlanmasına destek olur.

2.1.9.2 Katarsis

Bu aşamada okuyucu hikâyeye dâhil olur ve karakterin kimliği ile duygusal bağ kurar. Kurduğu bu bağ ile empatik özdeşleşmeye ulaşan okuyucu kendi bulunduğu durum ile ilişkilendirir ve kendini güvende hisseder. Böylece bastırılmış duygularını rahatça ortaya çıkartabilir. Duygularını sözel ifade edebileceği gibi kendi içinde de yaşayabilir. Bibliyoterapiyi normal bir okuma sürecinden ayıran noktada budur. Uygulayıcı bu noktada devreye girerek hem okuyucunun hem de kahramanının duygularının tanımlanmasına destek olur. Okuyucunun kitapta hangi karakter ile özdeşim kurduğu ve yaşadıkları olaylar arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların detaylı olarak ele alınması önemlidir.

2.1.9.3 İçgörü

Kitap okunurken özdeşim kurma ve katarsis aşamaları gerçekleştikten sonra kitap ile ilgili tartışma yürütülürken ya da sonrasında okuyucunun karakterin yaşadığı deneyim ve kendi yaşadığı deneyim arasında bağlantı kurarak kitabı kendi hayatına uyarlamasıyla içgörü ortaya çıkar (Kurt, 2018).

İçgörü esnasında okuyucu karakterin durumu ile kendi durumunu karşılaştırıp, karakterin eylemlerini, koşullarını gözden geçirerek kıyaslamaktadır (Bal, 2020; Öncü, 2012). Bu kıyaslamanın sonucunda ilgili durumda yeni çözüm yolları üretmeye başlar, kendine ait farkında olmadığı özelliklerini keşfeder ve kendine yönelik algıları değişir. Nihayetinde bu süreç içinde öykü, okuyucunun kendi öyküsünü yeniden oluşturmaya katkıda bulunur (Özan, 2017; Öncü, 2012).

2.1.9.4 Genelleştirme

Bibliyoterapinin son aşaması olan genelleme aşamasında, bireyler kendilerini diğer insanların yerine koyabilme yetisini geliştirir ve karşılaştıkları zorlukların yalnızca kendilerine özgü olmadığını, başkalarının da benzer durumlarla mücadele ettiğini fark ederler. Bu süreç, bireyin yalnız olmadığını anlamasına ve duygusal anlamda rahatlamasına katkı sağlar (Heat vd., 2005). Özellikle okul öncesi dönemde yapılan bibliyoterapi çalışmalarında, genelleme aşamasının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek için belirli kriterlere dikkat etmek gereklidir. Bu aşamada, çocukların bibliyoterapi sürecinde kazandıkları becerileri ve öğrendikleri davranışları günlük yaşamlarına ne ölçüde yansıttıkları gözlemlenebilir. Eğer çocuklar, hikâyelerden veya

kitaplardan elde ettikleri dersleri davranışlarına yansıtmaya ve bu yeni becerileri farklı durumlarda sergilemeye başlamışlarsa, genelleme aşamasının gerçekleştiği söylenebilir.

Bu süreçte, çocukların bibliyoterapiyle bağlantılı kazanımlarını başka sosyal veya duygusal durumlarda da kullanıp kullanmadıklarını izlemek önemlidir. Örneğin, problem çözme, empati kurma veya duygularını ifade etme gibi becerilerin çeşitli ortamlarda tekrarlandığını görmek, genelleme aşamasının başarısını gösteren önemli bir işaret olabilir. Bununla birlikte, her çocuğun gelişim sürecinin farklı olabileceği ve genelleme aşamasına ulaşmalarının zaman alabileceği unutulmamalıdır. Çocukların bireysel hızlarına saygı duyarak bu süreçte sabırlı ve destekleyici bir yaklaşım sergilemek, bibliyoterapi uygulamalarının etkisini artırabilir (Parmaksız Günay, 2023).

2.1.10 Bibliyoterapi uygulayıcı özellikleri

Cornett ve Cornett (1980)'e göre, bibliyoterapiyi uygulayan kişinin mutlaka bir bibliyoterapist olması gerekmez. Ancak, bibliyoterapiyi etkin bir şekilde kullanabilmek için belirli bilgi ve becerilerin kazanılması önemlidir. Bu süreçte, uygulayıcıların belirli bir bilgi düzeyine, becerilere ve uygun tutum ve davranışlara sahip olmaları gerekir, ancak bu nitelikler kolayca öğrenilemez. Bibliyoterapist olarak da isimlendirilen bibliyoterapi uygulayıcısında bulunması gereken özellikler üç başlık altında incelenebilir. Bunlar kişisel özellikleri, uygulayıcı eğitimi, uygulamaya yönelik özelliklerdir. Bunlar aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

2.1.10.1 Kişisel özellikleri

Her bireyin değerine ve onuruna inanmak, bireylerin benzersizliğini ve özgünlüğünü kabul etmek, empati kurabilmek ve insanlar hakkında olumlu düşünceler taşımak, hem kişisel hem de profesyonel başarı için temel öneme sahiptir. Açık fikirli ve esnek bir yapıya sahip olmak, objektif bir bakış açısıyla olaylara yaklaşmak, sorumluluk bilinci taşımak ve işlerini iyi organize edebilmek de bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Bunun yanı sıra, değerlendirme becerisine sahip olmak, stresle etkili bir şekilde başa çıkabilmek ve duygusal olarak kararlı bir duruş sergilemek, bireylerin hem kendi yaşamlarında hem de çevreleriyle olan ilişkilerinde daha sağlam adımlar atmalarına olanak sağlar.

Ayrıca, bireyin kendiliğinden motive olabilmesi, dostane, dışa dönük ve cana yakın bir tutum sergileyerek ulaşılabilir bir izlenim bırakması, çevresindekilerle daha güçlü bir bağ

kurmasını destekler. Tüm bu tutum ve değerler, yalnızca bireyin kendi yaşam kalitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda profesyonel alandaki verimliliğini ve başarısını da olumlu yönde etkiler. Dolayısıyla, bu niteliklere sahip olmak, bireylerin kendilerini geliştirmeleri ve toplumda daha etkili bir rol oynamaları açısından büyük önem taşır (Kurt, 2018).

Bu değerler, sosyal ilişkilerin zeminin oluşturur ve bireyin çevresiyle sağlıklı, yapıcı ve olumlu bağlar kurmasına yardımcı olur. Örneğin, her insanın değerine ve onuruna inanmak, kişisel farklılıklara saygı duymayı ve her bireyi eşit derecede önemli görmeyi içerir. Empati yeteneği, başkalarının duygularını ve deneyimlerini anlamayı ve onlara duyarlılık göstermeyi sağlar. Objektif olmak, tarafsız ve adil kararlar almayı kolaylaştırır. Açık fikirli ve esnek olmak, değişen koşullara uyum sağlayabilmeyi ve farklı bakış açılarını değerlendirebilmeyi ifade eder. Sorumluluk sahibi olmak, hem kendi eylemlerinin hem de başkalarına karşı olan yükümlülüklerinin bilincinde olmayı gerektirir. İyi organize olmak, etkin bir şekilde plan yapabilmek ve bu planları hayata geçirebilmek anlamına gelir.

Değerlendirme yetkinliği, durumları ve olayları analiz etme ve doğru yargılarda bulunma becerisini ifade eder. Stresle baş edebilmek ve duygusal olarak kararlı olmak, zorluklarla ve baskı altında bile sakin kalabilmeyi ve duygusal dengeyi koruyabilmeyi gerektirir. Kendiliğinden motive olmak, dışsal teşvikler olmadan da harekete geçme ve hedeflere ulaşma isteğine sahip olmayı ifade eder.

2.1.10.2 Uygulayıcı Eğitimi

Psikoloji, danışmanlık, öğretim teorisi ve metodolojisi, çocuk edebiyatı, çocuk gelişimi, sosyoloji, fizyoloji ve biyoloji gibi çeşitli alanlarda kapsamlı bir eğitim almış olmak gereklidir (Kurt, 2018). Aldığı bu geniş kapsamlı eğitimin yanı sıra, uygulayıcının gelişimsel kuramlar ve uygulamalar, gelişimi etkileyen faktörler ve olası gelişim sorunları gibi gelişim psikolojisinin tüm konularına tam anlamıyla hâkim olması da büyük önem taşır. Bu konulara hâkim olabilmek ve sürekli güncel kalabilmek için uygulayıcının düzenli olarak araştırma yapması, çok sayıda kaynak okuması ve literatürdeki yeni yöntemlere ve tekniklere açık olması gerekir.

Ayrıca, bibliyoterapi yöntemini etkili bir şekilde kullanabilmek için bu alanda deneyim kazanmış olmak da önemlidir. Bibliyoterapi uygulayıcıları, teorik bilgilerini pratikte

uygulayarak, bireylerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilir ve onlara daha etkili destek sağlayabilirler. Bu bağlamda, uygulayıcıların farklı yaş grupları ve gelişim evrelerindeki bireylerle çalışma deneyimine sahip olmaları, onların sorunlarını daha iyi analiz etmelerini ve uygun çözümler geliştirmelerini sağlar (Öner ve Yeşilyaprak, 2006).

Uygulayıcı, gelişim psikolojisinin yanı sıra, çocukların ve gençlerin edebi eserler aracılığıyla nasıl etkilendiğini ve bu eserlerin onların duygusal ve sosyal gelişimine nasıl katkı sağladığını da anlamalıdır. Bu nedenle, ocuk edebiyatı ve ocuk gelişimi alanlarında derinlemesine bilgi sahibi olması gerekmektedir. Sosyoloji ve biyoloji gibi disiplinlerdeki bilgiler de, bireylerin gelişimini ve davranışlarını daha geniş bir bağlamda değerlendirmeye yardımcı olur.

Bütün bu bilgi ve becerilerin yanı sıra, uygulayıcının kişisel ve profesyonel gelişimine sürekli olarak önem vermesi, kendini bu alanlarda yenilemesi ve geliştirmesi, bibliyoterapi yöntemini kullanmada başarıya ulaşmasını sağlar. Bu kapsamda, mesleki eğitimlere katılmak, seminerlere ve atölye çalışmalarına dâhil olmak, alanında uzman kişilerle iş birliği yapmak ve sürekli bir öğrenme süreci içinde olmak, etkili bir bibliyoterapi uygulayıcısı olmanın temel unsurlarındandır.

2.1.10. 3 Uygulamaya yönelik zellikler

Bibliyoterapi uygulayıcısı, öncelikle geniş bir okuma kültürüne sahip olmalı ve okuduklarını kendi deneyimleri ile harmanlayabilmelidir. Bu harmanlama süreci, okunan materyalin içeriğini, uygulayıcının edindiği bilgileri ve pratik tecrübeleri bir araya getirerek anlamlı bir bütün oluşturmaya gerektirir. Uygulayıcı, süreçlerde kullanacağı materyalleri seçerken, bu materyallerin bibliyoterapiye uygun olup olmadığını dikkatlice değerlendirmelidir. Materyal seçiminde, katılımcıların yaşları, gelişim düzeyleri, ilgi alanları ve bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu özenli seçim, bibliyoterapi sürecinin etkinliğini ve katılımcılar üzerindeki olumlu etkisini artıracaktır.

Süreç boyunca, uygulayıcının iyi bir dinleyici olması, dinleyicilik becerilerini hem sözlü hem de sözsüz olarak sergileyebilmesi önemlidir. İyi bir dinleyici olmak, katılımcılara güven vermek ve onların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam yaratmak anlamına gelir. Bu bağlamda, uygulayıcı çocuklarla etkili iletişim kurma yeteneğine sahip

olmalı ve onların kendilerini ifade etmelerini desteklemek için temel öğrenme prensiplerini yaratıcı stratejilere dönüştürerek çeşitli yollar sunmalıdır. Bu stratejiler, çocukların farklı öğrenme stillerine hitap edecek şekilde çeşitlendirilmeli ve onların bibliyoterapi sürecine aktif katılımını teşvik etmelidir.

Ayrıca uygulayıcı, tüm çocukların mahremiyetini ve haklarını etik çerçevede koruma konusunda titiz olmalıdır. Çocukların güvenliğini ve gizliliğini, onların duygusal ve psikolojik iyilik hallerini korumak için gereklidir. Bu nedenle, uygulayıcı, çocuklarla etkileşimde bulunurken etik kurallara ve profesyonel standartlara sıkı sıkıya bağlı kalmalıdır. Bibliyoterapi uygulayıcısı, çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerini desteklemek için çeşitli yöntemler ve teknikler kullanmalıdır. Bu yöntemler, çocukların kendilerini ifade etmelerini kolaylaştıracak yaratıcı aktivitelerden, onların ilgisini çekecek ve motivasyonlarını artıracak okuma materyallerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamalıdır. Uygulayıcı, çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun kitaplar ve diğer okuma materyalleri seçerken, aynı zamanda bu materyallerin çocukların duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına hitap etmesini sağlamalıdır.

Son olarak, uygulayıcının kendini sürekli geliştirmesi, mesleki bilgilerini güncel tutması ve yeni bibliyoterapi tekniklerini öğrenmeye açık olması gerekmektedir. Bu, bibliyoterapi sürecinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlar. Uygulayıcı, mesleki eğitimlere, seminerlere ve atölye çalışmalarına katılarak bilgi ve becerilerini sürekli olarak yenilemeli ve geliştirmelidir. Bu sürekli öğrenme ve gelişim süreci, uygulayıcının bibliyoterapi yöntemlerini daha etkili bir şekilde kullanabilmesine olanak tanır ve katılımcılara daha iyi hizmet sunmasını sağlar.

2.1.11 Bibliyoterapinin faydaları

Bibliyoterapi sürecinin katılımcılarda çeşitli etkiler ortaya çıkardığı görülmüştür.

- Bibliyoterapi ile birey kendi duygularını anlar, empati kurup duyguların farklı şekillerinin olabileceğini de anlar ve bireyleri kesin yargılarından kurtarıp farklı düşüncelerini sağlayarak iyileşip geliştirir. (Öner, 2007; İlter, 2017; Tekel, 2021)
- Edebiyatın bireylerin ruh sağlığı üzerinde büyük etkileri vardır. Bu nedenle bibliyoterapi bireylerin psikolojik iyi oluşlarını da olumlu olarak etkiler ve ruhsal olarak daha sağlıklı olmalarına katkı sağlar (Karagül, 2018; Erdoğan ve Dinç, 2023)

- Bibliyoterapinin, kişinin psikolojik sağlamlığını artırmaya yönelik etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince'de esnek ve elastik anlamlarına gelen "resilire" kökünden türetilmiştir. Ramirez'e göre, psikolojik sağlamlık; fiziksel ve ruhsal hastalıklar, yaşam değişiklikleri ve olumsuz durumların ardından iyileşme yeteneği olarak tanımlanır. Ayrıca, bu kavram kişinin incindikten veya gerildikten sonra kendini toparlama kapasitesini ve zor koşullarla başa çıkarak uyum sağlama yeteneğini ifade eder (Öz ve Yılmaz, 2009; Taş, 2019).
- Bireylerin sorun ve kaygılarını daha rahat ifade etmelerinin sağlayarak kaygı düzeylerini düşürür ve rahatlamalarını sağlar.
- Bibliyoterapi süreci içinde birey okudukça dünyada yalnız olmadığını, kendi sorunlarına benzer sorunları yaşayan farklı kişiler de olduğunu, her insanın yaşamı boyunca korkular, travmalar, coşkular yaşadığını fark eder. Böylece problemlerine daha geniş bir perspektiften bakar ve kendine umut verir, güç toplar (Öncü, 2012).
- Sosyal becerilerin kazanımında da etkili bir yöntem olarak kullanılabilir. Goleman (1995)'nın Duygusal Edebiyat ile ilgili teorisine göre bibliyoterapi; fiziksel şiddetin azalmasına yardımcı olur, ikilem durumlarıyla baş etme yöntemlerini geliştirir. Öğrenciler arası şikâyetleri ve lakap takmayı azaltır. Akranlara karşı duyarlılığı sağlar ve akranları dinleme alışkanlığını artırır.
- Öğrencilerin okuma becerilerini geliştirirken, okuryazarlık yetilerini artırmayı destekler ve okuduklarını anlama ve kavrama yeteneklerinin gelişimine katkıda bulunur.
- Yöntemin eğitim kurumlarının her kademesinde her yaş grubunda bulunana çocuğa uygulanabilmesi ve ekonomik bir yöntem olması en büyük avantajlarından biridir. (Bulut, 2010; Tekel, 2021)

2.1.11.1 Bibliyoterapinin okul öncesi dönemde faydaları

- Farklı yaş gruplarında uygulanabilen bir yaklaşım olan bibliyoterapi okul öncesi dönem olarak belirtilen 3-6 yaştan itibaren kullanılabilir. Bu dönem kişilik gelişimi ile ilgili temel bilgi, beceri ve değerlerin kazanıldığı kritik bir dönemdir. Bu süreçte kazanılan deneyimler, benlik bütünlüğü, kimlik ve duygu, düşünceler üzerinde önemli rol oynar. Bu dönemdeki çocukların dil gelişimi ve kendilerini ifade etme becerileri devam ettiği için, çocuklar kitaplardaki karakterlerle özdeşleşebilirler. Bu durum, çocukların kendi duygularını karakterlere

yansıtmalarına, duygusal ve düşünsel ifadelerini geliştirmelerini, farklı duygu ve tutumlarını keşfetmelerini sağlarken, streslerini azaltıp özgüvenlerini artırarak zor durumların üstesinden gelmelerine yardımcı olur Aynı zamanda, problem çözme, stresle başa çıkma, yalnızlık ve kaygı gibi olumsuz duygularla mücadelede de etkili bir yöntem olarak öne çıkar (Goddard, 2011; Akgün ve Benli, 2019)

- Vukadin (2022), bibliyoterapinin çocukların kendilerini toplumunun bir parçası olarak hissetmelerinde ve bu sayede duygu ifadesini ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu ve bu tekniğin çocuklara uygun destek sunarak, duygu ifadesini ve problem çözme yetisini geliştirdiğini vurgulamaktadır.
- Bibliyoterapi, kişilerarası becerileri ve duygusal yeterliliği geliştirmeye yardımcı olarak empatiyi, kendini ifade etme becerilerini ve benlik gelişimini güçlendirir. Ayrıca, başkalarının benzer zorluklar yaşadığını fark etmelerini sağlayarak ve bu sorunlara yönelik çocuklara gerçekçi bilgiler sunarak, aidiyet duygusunu güçlendirir ve çatışmaların hafifletilmesine katkı sağlar (Lucas ve Soares, 2013).
- Çocukları nitelikli edebiyat eserleriyle bir araya getirerek çocukların erken yaşlarında edebiyattan zevk almalarını sağlar. (Öner, 2007).
- Çocukların eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine destek olur. (Lucas & Soares, 2013; Kurt, 2018)
- Çocuklar için birçok fayda sağlayan bu yöntem, eğitim ortamlarında kullanıldığında da olumlu sonuçlar doğurabilir. Eğitimciler, çocuklar için hazırlanan kitapları kullanarak onların yaşadıkları sorunları daha iyi anlayabilir, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunabilir ve zorlu yaşam koşullarına karşı destek sağlayabilir (Karagöz,2015)
- Çocuk edebiyatı, çocuğun kendini tanımasına ve değerini fark etmesine yardımcı olur. Toplumda kabul gören ve karşı çıkılan davranışları fark etmesini sağlar. Yeni arkadaşlıklar ve çevreyle tanışarak, farklı ilişkiler ve yaşam durumları üzerinden sorun çözme becerisi kazandırır. Bu eserler, çocuklara farklı kişilikler, duygu ve düşünceler hakkında anlayış geliştirirken, karar verme süreçlerini ve bu kararların sonuçlarını değerlendirme fırsatı sunar (Karagül, 2018).

2.2 Sosyal Beceriler

Sağlıklı bir toplumun temelini, bireylerin güçlü sosyal becerilere sahip olması ve sosyal ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi oluşturur. Bireylerin birbirleriyle olan uyumlu ve destekleyici ilişkileri, yalnızca bireysel mutluluğu değil, aynı zamanda toplumun genel yapısını da olumlu yönde etkiler. Sağlıklı sosyal ilişkiler, bireylerin topluma katkı sunma kapasitelerini artırarak, toplumsal dayanışmayı ve huzuru güçlendirebilir (Samancı & Uçan, 2017).

Çocuklar açısından bakıldığında, sosyal becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi, aileleri, çevreleri, okul ortamları ve içinde bulundukları toplumun kültürel dinamikleriyle kurulan etkileşimler sayesinde gerçekleşir. Bu süreç, çocukların sosyalleşme yoluyla toplumsal normları öğrenmelerini ve sosyal gelişimlerini tamamlamalarını sağlar. Sosyalleşme süreci, aynı zamanda çocukların bireyler arası ilişkilerde ihtiyaç duydukları becerileri kazanarak, topluma daha iyi uyum sağlamalarına da katkıda bulunur. Tüm bu unsurlar, sosyal gelişimin ve sosyal becerilerin bireylerin yaşamında ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koyar (Aksoy, 2014).

Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda diğer bireylerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmesi, çevresiyle uyumlu ilişkiler geliştirebilmesi ve bu ortamlarda uygun davranışlar sergileyebilmesi için gerekli olan beceriler olarak tanımlanmaktadır (Greshman, 1986; Yüksel, 2018). Bu beceriler, bireylerin sosyal ilişkileri başlatmalarını, sürdürmelerini ve sosyal etkileşimlerde karşılaşılan sorunları çözmelerini kolaylaştıran hem sözel hem de sözel olmayan davranışları kapsamaktadır (Gülay ve Akman, 2009: 14). Sosyal beceriler ayrıca, bireyin toplum içerisindeki rollerini yerine getirebilmesi, sorumluluklarını üstlenebilmesi ve sosyal görevlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için gerekli davranışları da içerir (Avcıoğlu, 2009; McFall, 1982).

Sosyal beceriler, bireyin çevresindeki insanlarla etkileşim kurmasını kolaylaştıran ve olumlu tepkiler geliştirmesine, aynı zamanda olumsuz durumları yönetmesine yardımcı olan sosyal açıdan kabul edilebilir davranışların bütünüdür (Akduman, Günindi & Türkoğlu, 2015; Elliot, Busse & Gresham, 1993). Bu beceriler, bireyin toplumda etkin bir şekilde varlık göstermesini sağlayarak, sosyal ilişkilerde karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmesine olanak tanır. Sosyal beceriler arasında iletişim kurma, problem çözme, karar verme, öz yönetim ve akran ilişkileri geliştirme gibi çeşitli yetkinlikler yer alır. Bu yetkinlikler, bireylerin yalnızca başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurmasını değil,

aynı zamanda bu ilişkileri sürdürebilmesini de mümkün kılar (Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006).

Bireyler sosyal becerileri sayesinde etkili iletişim kurabilir, karşılaştıkları sorunlara yaratıcı ve pratik çözümler üretebilir, doğru kararlar alabilir ve kendi davranışlarını etkili bir şekilde yönetebilir. Ayrıca, bu beceriler bireylerin akranlarıyla sağlıklı ve dengeli ilişkiler geliştirmesine destek olur. Sosyal becerilerin kazandırdığı yetkinlikler, bireylerin sosyal ilişkileri başlatmasını, bu ilişkileri uyumlu bir şekilde sürdürmesini ve çevresiyle etkileşim içinde bulunurken daha başarılı bir duruş sergilemesini sağlar. Bu süreç, bireylerin sosyal çevrelerinde kendilerini daha rahat hissetmelerine ve toplum içinde etkin bir şekilde rol almalarına katkıda bulunur. Sosyal beceriler, bireylerin sosyal uyumunu artırırken, onların hem bireysel hem de toplumsal gelişimlerine olumlu yönde etki eder.

Gelişimdeki kritik dönemler, sosyal becerilerin kazanımı açısından büyük bir öneme sahiptir. Sosyal beceriler, çocukluk döneminde uygun bir zamanda edinilmediğinde, ilerleyen yaşlarda bu becerileri kazanmak zorlaşabilir ve bu durum çeşitli sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu tür sosyal problemler, duygusal sıkıntılardan başlayarak kariyer başarısızlıklarına kadar geniş bir alanda kendini gösterebilir (Buhs, Ludd & Herald, 2006; Derosier & Lloyd, 2011; Nissen & Hawkins, 2010; O'Brennan, Bradshaw & Sawyer, 2009). Ayrıca, bir çocuğun bağımsızlık geliştirme süreci de büyük ölçüde sosyal becerilerinin yeterliliğiyle ilişkilidir (Rusmayadi & Herman, 2019).

Bu bağlamda çocukların erken dönemlerden itibaren sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi kritik bir önem taşır. Erken yaşlarda kazanılan sosyal beceriler, bireylerin gelecekte daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına, toplumsal çevrelerine uyum sağlamalarına ve sosyal yaşamlarında daha başarılı olmalarına katkıda bulunur. Bu nedenle, sosyal becerilerin geliştirilmesi, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal yapının güçlenmesi açısından da uzun vadeli faydalar sağlayabilir.

2.2.1 Sosyal becerilerin sınıflandırılması

Sosyal beceriler, temel beceriler, akademik beceriler, arkadaşlık becerileri ve duyguları yönetme ve kontrol etme becerileri başlıkları altında incelenebilir (Ömeroğlu, vd., 2012).

2.2.1.1 Başlangıç becerileri

Başlangıç becerileri çocukların erken yaşlarda kolayca öğrenebildikleri temel yeteneklerdir. Bu beceriler, diğer sosyal becerilerin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için sağlam bir temel oluştururlar (Ömeroğlu, vd., 2014). Dolayısıyla, başlangıç becerileri kritik bir öneme sahiptir ve çocukların sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmelerine önemli katkılarda bulunurlar.

2.2.1.2 Akademik beceriler

Akademik beceriler çocukların eğitim süreçlerinde başarılarını destekleyen kritik yeteneklerdir. Çocukların okuma, yazma, matematik ve problem çözme gibi temel akademik alanlarda gelişimlerini sağlayan becerileri kapsar. Bu beceriler, çocukların ilkokula geçiş sürecinde ve uyum sağlamalarında önemli bir rol oynar. İlkokula başlayan çocuklar, bu akademik beceriler sayesinde dersleri takip edebilir, verilen görevleri yerine getirebilir ve sınıf içinde aktif olarak yer alabilirler. Ayrıca bu beceriler çocuğun eğitim hayatı boyunca devam eden öğrenme sürecinde temel yapı taşlarını oluşturur ve ilerleyen yıllarda daha karmaşık konuları kavramasına yardımcı olur. Bu nedenle akademik beceriler, çocukların eğitim hayatında başarılı olmaları ve kendilerine güvenmeleri için hayati bir öneme sahiptir. Eğitimciler ve ebeveynler, çocukların bu becerileri kazanmasını teşvik etmeli ve desteklemelidir (Ömeroğlu, vd., 2012).

2.2.1.3 Arkadaşlık becerileri

Arkadaşlık becerileri sosyal becerilerin önemli bir boyutunu oluşturur. Bu beceriler, çocukların sağlıklı ve olumlu akran ilişkileri kurmasına, bu ilişkileri devam ettirebilmesine ve zamanla daha da güçlendirebilmesine olanak tanır. Arkadaşlık becerileri sayesinde çocuklar, başkalarıyla anlamlı ve derin bağlar kurabilir, empati yeteneklerini geliştirebilir ve hem duygusal destek almayı hem de bu desteği başkalarına sunmayı öğrenebilir. Bu beceriler sayesinde çocuklar, güven inşa eder, karşılıklı saygı geliştirir ve sosyal ağlarını genişletebilirler. Arkadaşlık becerileri, çocukların oyun oynarken, iş birliği yaparken ve grup faaliyetlerine katılırken uyumlu ve işbirlikçi olmalarını destekler. Ayrıca, bu beceriler çocukların sosyal dünyalarında karşılaşılabilecekleri çatışmaları yönetmelerine ve çözmelerine olanak tanır (Ömeroğlu, vd., 2012). Bu nedenle, arkadaşlık becerileri çocukların sosyal gelişimleri için kritik öneme sahiptir ve hem eğitimciler hem de ebeveynler tarafından desteklenmelidir. Bu

destek, çocukların gelecekte sağlıklı ve tatmin edici sosyal ilişkiler kurmalarına zemin hazırlar.

2.2.1.4 Duyguları yönetme becerileri

Duygularını yönetme becerileri çocukların kendi duygularını tanıma ve kontrol etmeleri için gerekli olan temel yetenekleri kapsamaktadır. Bu beceriler, çocukların farklı duygusal durumları fark edebilmesi, bu duyguların kaynağını anlayabilmesi ve uygun şekilde ifade edebilmesi açısından hayati bir rol oynar. Çocukların duygularını tanıma becerileri, onlara kendi içsel dünyalarını keşfetme ve duygusal farkındalık kazandırma sürecinde rehberlik eder. Diğer yandan, duygularını kontrol etme becerileri, çocukların günlük yaşantılarında karşılaştıkları çeşitli durumlar nedeniyle yaşadıkları zorlu ve yoğun duyguları yönetebilmelerini sağlar. Bu beceriler, çocukların stres, hayal kırıklığı, öfke veya üzüntü gibi güçlü duyguların etkisi altında kaldıklarında, bu duyguları uygun yollarla ifade etmelerini ve saldırganlığa dönüşmeden olumlu sosyal tepkiler vermelerini içermektedir (Ömeroğlu, vd., 2012).

Özellikle zorlu duyguların üstesinden gelmek, çocukların sosyal ilişkilerinde daha yapıcı ve sağlıklı etkileşimlerde bulunmalarını sağlar. Duygusal kontrol becerileri, çocukların çatışma çözme, problem çözme ve duygusal esneklik geliştirme konularında destekleyici bir temel oluşturur. Bu beceriler, çocukların hem kendileriyle hem de çevrelerindeki insanlarla daha uyumlu ve tatmin edici ilişkiler kurmalarına yardımcı olur. Sonuç olarak, duygularını yönetme ve kontrol etme becerileri, çocukların hem içsel dünyalarını anlamaları hem de sosyal çevrelerinde olumlu ve yapıcı ilişkiler kurmaları açısından son derece önemlidir. Bu becerilerin geliştirilmesi, çocukların ruh sağlığına katkıda bulunur ve yaşam boyu sürecek duygusal ve sosyal becerilerin temelini atar. Eğitimciler ve ebeveynler, bu süreçte çocuklara rehberlik etmeli ve onları desteklemelidir.

2.2.2 Sosyal becerilerin desteklenmesinde bibliyoterapi

Çocuğun sosyal becerilerinin temelini yakın çevresi oluşturmaktadır ve bu süreçte aile ile okul ortamındaki öğretmenler önemli bir rol üstlenir. Aile üyeleri ve öğretmenlerin, çocuklara sosyal beceriler konusunda rol model olmaları, destekleyici bir tutum sergilemeleri ve açık iletişim kurmaları, bu becerilerin gelişimini desteklemek açısından kritik bir öneme sahiptir (Kandır ve Alphan, 2008). Öğretmenler, çocukların sosyal becerilerini geliştirmek için günlük etkinliklerden yararlanabilirler. Bu süreçte,

çocukların sosyal deneyimler yaşamalarına olanak tanıyacak oyunlar organize edebilir ve olumlu akran ilişkilerini teşvik edecek fırsatlar sunabilirler. Ayrıca, seçim yapma ve problem çözme gibi becerilerin geliştirilmesi için çocuklara uygun ortamlar sağlayabilirler. Bununla birlikte, çocukların kendilerini özgürce ifade edebilecekleri güvenli ve rahat bir ortam oluşturarak, onların sosyal becerilerinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunabilirler (Bilir Seyhan, 2022).

Erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin gelişimini desteklemek amacıyla çocuk kitaplarının kullanılması oldukça etkili bir yöntemdir (Gönen, Aydos ve Ertürk, 2012). Çocuk edebiyatı, hayal gücünü teşvik etmenin yanı sıra çocukların yaşam deneyimlerini anlamalarına ve farklı bakış açıları geliştirmelerine olanak tanır. Özellikle öz saygı, sosyal farkındalık, ahlaki değerler ve evrensel ilkeler gibi konuları işleyen çocuk kitaplarının eğitim süreçlerine entegre edilmesi, bu sürecin daha etkili hale gelmesini sağlar. Bu tür kitaplar, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunarak onların empati, değerler ve ahlaki muhakeme gibi becerilerini de destekler (Kiefer, Hepler ve Hickman, 2007). Çocuklara arkadaşlık kurma, iş birliği yapma ve problem çözme gibi önemli sosyal becerileri keşfetme ve geliştirme fırsatı sunar. Bu temalar çocukların sosyal etkileşimlerini güçlendirmek için zengin ve öğretici bir ortam sağlar (Bilir Seyhan, 2022).

Bibliyoterapinin temelinde yer alan kitaplar dil temelli bir etkinlik sürecidir. Yani sosyal becerileri desteklemek hedefiyle yer verilen kitaplar aynı zamanda dil gelişimi ve iletişim becerilerini de desteklemek açısından önemlidir. Dil, temel iletişim aracı olmasının yanı sıra sosyalleşmenin de önemli bir parçasıdır; bu nedenle dil gelişiminin ilerlemesi, sosyal becerilerin güçlenmesine katkı sağlar (Aksoy, 2014).

Hikâyeler, çocukların dil becerilerinin gelişimine ve genel yetkinliklerinin artmasına önemli katkılarda bulunur. Bu doğrultuda, hikâyeler, çocukların kelime dağarcığını genişleterek yeni kavramlar öğrenmelerine ve aynı anlama sahip ifadeleri farklı sözcükler ve cümle yapılarıyla ifade etmelerine imkân tanır. Bunun yanı sıra, hikâye anlatımı, sebep-sonuç ilişkileri kurma, mantık yürütme, problem çözme ve yaratıcılık gibi bilişsel becerilerin gelişimine de destek sağlar (Karweit, 1989; Justice ve Kaderavek, 2002; Öztürk, 2010).

Hikâye okuma ve anlatma etkinlikleri, dinleme, düşünme, soru sorma, soruları cevaplama ve yeni fikirler üretme gibi çok çeşitli süreçleri içerir. Bu durum, çocukların yeni beceriler

edinmesine ve farklı gelişim alanlarının harekete geçmesine olanak tanır. Hikâyelerin yansıtıcı ve etkileşimli bir öğrenme deneyimi sunması, çocukların gelişiminde önemli bir rol oynamasını sağlar. Özellikle hikâyeye anlatımı sırasında, dinleyici olan çocuk ve hikâyeyi okuyan yetişkinin, karakterlerin duyguları ve düşünceleri üzerine tartışması, çocukların zihinsel süreçlerini aktif hale getirir ve onların gelişimine katkıda bulunur (Aksoy, 2014).

Çocukların kişilik gelişiminde özdeşim kurdukları modeller genellikle ilk başta aile bireyleri ve yakın çevreleri iken, zamanla arkadaşlar, film karakterleri veya hikâyeye kahramanları haline gelmektedir (Yavuzer, 2005). Bu sebeple, hikâyeler bazen çocuklara özdeşim modelleri sunmanın yanı sıra eleştirel düşünme becerisi kazandırmak açısından da önem arz etmektedir (Dilidüzgün, 2004). Ayrıca hikâyeler farklı öğrenme stilleri ve zekâ alanlarına sahip olan çocukların öğrenim süreçlerine etkili bir katkı sağlamaktadır (Brewster vd., 2002; Eliason ve Jenkins, 2003).

2.3 Bibliyoterapi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

2.3.1 Yurt dışında yapılmış çalışmalar

Bibliyoterapi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde uluslararası alanyazında bibliyoterapinin pek çok farklı alanlarla ilgisinin incelendiği görülmektedir. Çocuklarda duygusal büyüme ve iyileşme (Heath ve ark., 2005), problem çözme (Forgan, 2002), akran zorbalığı ile mücadele (Gregory ve Vessey, 2004), özel gereksinimli çocuklarla yapılan çalışmalar (Maich ve Kean, 2004), hastanede tedavi gören çocuklar (Weimer, 2010), çocuklarda prososyal davranışlar ve içselleştirme-dışsallaştırma (Montgomery, Maunders, 2015) gibi konularda çalışmalar yapılmıştır.

Belcher (1983), araştırmasında çocukları çocuk istismarı konusunda bilinçlendirmek için edebiyatın nasıl bir araç olarak kullanılabileceği tartışmaktadır. Çocukların edebi eserler aracılığıyla istismarın doğasını anlamalarının, kendi yaşadıkları deneyimleri anlamlandırmalarına ve sağlıklı bir benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olabileceği belirtir. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocuklara, çocuk istismarıyla ilgili hikâyeleri ulaştırarak, istismarın kabul edilemez olduğunu fark ettirmesi gerektiği vurgulamıştır. Ayrıca, belirli edebi eserlerin ve masalların, çocukların bu konuyu daha iyi kavramalarını sağlama potansiyeline sahip olduğu ifade edilmektedir. Wilson (1984), çalışmasında ergenlere ölüm ve ölme kavramını anlamaları için edebiyat aracılığıyla nasıl rehberlik

edilebileceğini tartışmaktadır. Bu konuları anlamada yardımcı olacak çeşitli edebi eserlerin kullanımını ve edebiyat derslerinde bu tür konuların ele alınmasının önemini vurgular.

Pettersson'un (2018) araştırması, bibliyoterapi yönteminin katılımcıların psikolojik iyi oluşları, özgüvenleri ve sosyal etkileşim seviyeleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Uygulama sırasında edebi metinler, hem uygulayıcı hem de katılımcılar tarafından yüksek sesle okunmuştur. Veriler, anketler ve bireysel yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların psikolojik iyi oluşları ve özgüven seviyeleri artmış, sosyal olarak daha aktif hale gelmişlerdir. Ancak, çalışmanın kontrol grubu olmadan ve az sayıda katılımcıyla yapılmış olması, elde edilen sonuçların yanıltıcı olabileceğine işaret etmektedir.

Wimberley, Mintz ve Suh (2016) araştırmalarında, mindfulness (farkındalık) temelli bibliyoterapinin mükemmeliyetçilik üzerinde etkisini incelemiştir. Kontrol ve deney grubu bulunan araştırmada deney grubuna bibliyoterapi müdahalesi uygulandı. Altı hafta süren bu müdahale sürecinde, deney grubunun mükemmeliyetçilik seviyelerinde belirgin bir azalma olduğu tespit edilmiştir. Araştırma, mindfulness tekniklerinin bibliyoterapi ile birleştirilmesinin, mükemmeliyetçilik gibi zorlu psikolojik özelliklerin azaltılmasına destek sağlayabileceğini göstermektedir.

2.3.2 Yurt dışında yapılmış erken çocukluk dönemi çalışmaları

Shepherd ve Koberstain'in (1989) çalışmalarında, kukla kullanılarak uygulanan bibliyoterapi tekniğinin 3-5 yaş grubundaki çocukların paylaşma alışkanlığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma, küçük bir okul öncesi kurumda yapılmış ve uygulama süresince öğretmenler sınıfta çeşitli kitaplar okumuş, çocuklardan kitap karakterlerini kuklalar yardımıyla tasvir etmelerini istemiştir. Bibliyoterapi öncesinde çocukların paylaşma davranışı gözlemlerle incelenmiş ve gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Deney grubuna bir hafta boyunca günlük 30 dakika süren bibliyoterapi ve kukla uygulaması gerçekleştirilmiş; uygulama bittikten sonra yapılan gözlemler sonucunda bu yöntemin çocukların paylaşma davranışlarını artırmada etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Sullivan ve Strang'ın (2003) yılında yaptıkları çalışmada, bibliyoterapinin okul öncesi çocuklarda sosyal beceri kazandırma ve problem çözme yeteneğini geliştirme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada, çocukların kendilerini ifade etme becerilerini

geliştirmelerine yardımcı olan hikâyeler kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, bibliyoterapi uygulanan çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde ilerleme kaydedildiği gözlemlenmiştir. Araştırmacılar, bu yöntemin özellikle problem çözme yeteneği gelişmemiş veya sosyal becerilerde eksiklik yaşayan çocuklar için etkili bir araç olduğunu belirtmiştir.

Cook ve Oliver (2005) yılında yaptıkları araştırmada, bibliyoterapinin okul öncesi dönemde olumlu davranış değişiklikleri sağlamadaki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada, öğretmenlerin belirli davranışları (örneğin, empati, yardımlaşma, dürüstlük) ele alan hikayeleri sınıfta okudukları ve ardından bu hikayeler üzerine tartışmalar yaptıkları bir yöntem uygulanmıştır. Çocuklardan, hikâyelerdeki karakterlerin davranışlarını analiz etmeleri, bu davranışların sonuçlarını tartışmaları istenmiştir. Araştırmada çocukların kitaplarda anlatılan pozitif davranışları kendi yaşamlarına aktardıkları gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, bibliyoterapinin çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağladığı, çocuklara istenilen davranış değişikliklerini kazandırmada etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Heath ve Cole'un (2011) çalışması, duygusal zorluklarla başa çıkmada bibliyoterapinin etkisini incelemiştir. Bu araştırmada, korku, kaygı ve üzüntü gibi zorlayıcı duygular yaşayan çocuklara odaklanılmıştır. Araştırmada çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun hikayeler seçilerek, çocukların bu duyguları anlamaları ve ifade etmeleri sağlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, bibliyoterapinin çocukların duygusal dayanıklılıklarını artırdığı ve zorlayıcı duygularla baş etmelerine yardımcı olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, özellikle travma veya stres yaşayan çocuklar için bu yöntemin çok yararlı olabileceğini vurgulamıştır.

Chai'nin (2011) araştırmasında, bibliyoterapinin anaokulu çocuklarının sosyal problem çözme becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada, 96 çocuk deney ve kontrol gruplarına ayrılmış ve Wally Çocuk Sosyal Problem Çözme Ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Deney grubuna düzenli olarak bibliyoterapi seansları uygulanmış, kontrol grubuna ise standart eğitim programı devam ettirilmiştir. Sonuçlar, deney grubundaki çocukların problem çözme becerilerinde anlamlı bir gelişme olduğunu ve bu etkinin üç hafta sonraki izleme testinde de sürdüğünü göstermiştir. Bu bulgular, bibliyoterapinin erken çocukluk döneminde sosyal problem çözme becerilerini geliştirmede etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

Merina, Eliya ve Khadidi'nin (2018) yarı deneysel çalışması, bibliyoterapinin okul öncesi dönemdeki çocukların artikülasyon gelişimi üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada, çocukların telaffuz becerilerinin geliştirilmesi için Denver Artikülasyon Tarama Testi kullanılmış ve 40 katılımcıdan oluşan grupta, 20 çocuk deney grubu olarak belirlenmiştir. Bu gruba, 40 gün boyunca 3 gün aralıklarla bibliyoterapi uygulamaları yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, bibliyoterapi alan çocukların, hızlı haritalama süreci sayesinde yeni kelimeleri hızlıca öğrenip hafızalarında sakladıkları ve bu sürecin artikülasyon telaffuzlarını yumuşak bir şekilde geliştirdiği gözlemlenmiştir. Araştırma, bibliyoterapinin çocukların dil gelişimine özellikle artikülasyon açısından olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

2.3.3 Yurt içinde yapılmış çalışmalar

Ülkemizdeki alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatının iyileştirici yönünü vurgulayan pek çok çalışma dikkat çekmektedir (Karagöz, 2015; Turan, 2005; Ülker Erdem, Aydos ve Çoban; 2017; Bilir Seyhan, 2022). Bu çalışmaları bibliyoterapi kavramını ele alması açısından özelleştirdiğimizde araştırma sayısı sınırlı olduğu gibi tarihi de çok eskiye dayanmamaktadır. Alanyazın incelendiğinde konu ile ilgili ilk araştırmanın Öner (1987)'e ait olduğu görülmektedir. Araştırmasında bibliyoterapiyi tanımlayıp, süreçlerini açıklamış; parçalanmış aileler ve istismara uğramış çocuklarla kullanılmasına yönelik bilgi vermiştir. Diğer çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle bibliyoterapiyi açıklayan, uygulamaların örneklendirildiği, farklı alanlarda kullanımının açıklandığı kuramsal çalışmalar olduğu dikkat çekmektedir.

Turan (2005) Gülten Dayıoğlu'nun "Arkadaş Edinmek Zor Mu?" adlı kitabını inceleyerek bibliyoterapinin arkadaş edinme becerilerinin gelişimi için etkili bir teknik olduğunu belirtmiştir. Öner ve Yeşilyaprak (2006) bibliyoterapide masal ve biyografilerin kullanılmasının olumlu sonuçlar vereceğini vurgulamıştır. Bulut (2010) çalışmasında bibliyoterapinin yetişkinlerle yapılan psikolojik danışmada bir yöntem olduğunu belirtmiş ve okullarda öğretmenler ve danışmanlar tarafından kullanılabileceğini vurgulamıştır. Öncü (2012) araştırmasında psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla Bibliyoterapinin okullarda kullanılmasına yer vermiştir.

Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrenciler ile kullanımına yönelik model önerisi sunan ilk çalışma ise Taşçılar (2012) tarafından yapılmıştır. Okuma öncesi, süreç ve okuma sonrası olarak 3 adımda sunduğu modele, Roald Dahl'ın özel yetenekli bir bireyin gelişimi,

yaşadıkları güçlükleri anlatan kitabı Matilda ile örnek vermiştir. Eğilmez ve Erdemir'in (2016) çalışması, Eflatun Cem Güney'in "Evvel Zaman İçinde" adlı masal kitaplarındaki bazı masalları gelişimsel bibliyoterapi tekniğiyle incelemektedir. Bu çalışmada masalların işbirliği, empati, olumlu benlik ve kişilik gelişimini destekleyen unsurları öne çıkardığını vurgulamakta; çocukların duygusal ve sosyal açıdan destek sağlayabileceğini belirtmektedir.

Son yıllarda yapılan araştırmalarda ise deneysel çalışmalara yer verildiği görülmektedir. Ülkemizdeki ilk deneysel çalışma Uçar (1996) tarafından 12 öğrenciden oluşan bir grup ile 1994-1995 öğretim yılında yapılan psikolojik danışmada bibliyoterapi yöntemini kullandığı araştırmadır. Yılmaz (2002) bibliyoterapinin aile çatışma düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, 10 oturumdan oluşan bibliyoterapi uygulaması ile gençlerin aile içi çatışma düzeylerinin düştüğü, yöntemin bu konuda etkili olduğu görülmüştür. Karacan (2009) 6. sınıfta eğitim gören 24 öğrencinin katılımı ile yaptığı çalışmada benlik saygısını geliştirmek amacıyla öğrencilere 8 haftalık zenginleştirilmiş bibliyo danışma programı uygulamış ve programın öğrencilerin benlik algısını geliştirdiği gözlemlemiştir.

İlter'in (2015) çalışmasında ise bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında, Enderun Çocuk Üniversitesi'nde eğitim gören 64 üstün yetenekli 3. ve 4. sınıf öğrencisi arasından seçilen 14 kişi ile yürütülmüştür. Uygulanan bibliyoterapi programı sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı bir azalma tespit edilmiştir.

Karacan Özdemir (2016) bibliyoterapinin öz güven düzeyi üzerine etkisini incelemek için Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programı'nı kullanmıştır. Deney ve kontrol grubundan oluşan toplam 24 öğrenciye 8 haftalık program uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, deney grubunda yer alan öğrencilerin özgüven puanları üzerinde anlamlı düzeyde bir artış gözlemlenmiştir.

Karagöz (2015), çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların kendilik değerini korumadaki rolünü araştırmıştır. Bu bağlamda, Serpil Ural'ın "Ayrı Evler" adlı kitabını inceleyerek, bibliyoterapi yönteminin eğitsel süreçlerde işlevsel bir şekilde kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Araştırmada, bibliyoterapi tekniğinin, davranışsal veya psikolojik zorluklar

yaşayan öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yarattığı ve bu yöntemin 6 yaş ve üzeri çocuklar için boşanmanın olumsuz etkilerini azaltmada etkili olduğu belirtilmiştir. Çalışma, bu yaş grubu için bir örnek uygulama sunarak, çocukların kendilik değerlerini korumalarına yardımcı olmayı amaçlamıştır.

Leana-Taşcılar (2017) ise üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler üzerinde uyguladığı bibliyoterapi programının, bu öğrencilerin öz saygı düzeylerini artırmada etkili olduğunu saptamıştır. Araştırma, hazırlanan bibliyoterapi programına katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öz saygı düzeylerinin, programa katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, bibliyoterapi yönteminin, özellikle öz saygı düzeyi düşük olan üstün zekâlı öğrencilere destek sağlama potansiyelini vurgulamaktadır. Her iki çalışma, bibliyoterapi tekniğinin çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemede etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

Özan (2017) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde özel eğitim desteği alan dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan 9-12 yaş arasındaki 22 çocuk ile yaptığı çalışmada bibliyoterapi temelli eğitim programının çocukların kişilerarası sorun çözme becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. 8 oturum süren programın, deney grubunda bulunan çocukların kişilerarası sorun çözme becerilerinde etkili olduğu sonuçuna varılmıştır.

Yine üstün zekalı ve özel yetenekli öğrenciler ile yapıla bir başka çalışmada bu kez bibliyoterapinin empati düzeylerine olan etkisi incelenmiştir. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı 2. sınıf düzeyindeki bir sınıfta kontrol ve deney grubu bulunan 17 öğrenciye araştırmacı tarafından hazırlanan 8 haftalık bibliyoterapi temelli eğitim programı uygulanmıştır. Programa katılan öğrencilerin empati düzeylerinde önemli düzeyde artış gözlemlenmiştir (Kurt, 2018). Acar-Arıcan (2019), 8 seanslık bibliyoterapi temelli bir aile eğitim programının üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlerin farkındalığı üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada programın ebeveynlerin çocuklarının özel ihtiyaçları ve güçlü yönleri hakkındaki farkındalıklarını artırmada olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Taş (2019), özel yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'nde, 6. sınıf düzeyinde eğitim alan 12 öğrenciyle gerçekleştirdiği araştırmada,

bibliyoterapi tekniğinin bu öğrencilerin problem çözme becerileri ve okumaya yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, bibliyoterapinin özel yetenekli öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yarattığını; hem problem çözme becerilerini geliştirdiğini hem de okumaya yönelik tutumlarını iyileştirdiğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, bibliyoterapi yönteminin, özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinde etkili bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Şahin (2019) ise, bibliyoterapi temelli bir okuma programının dördüncü sınıf öğrencilerinin benlik algısı ve eleştirel okuma düzeyine etkisini araştırmıştır. Çalışmaya, deney ve kontrol grubuna ayrılan toplam 17 öğrenci katılmış ve program 8 oturum boyunca devam etmiştir. Araştırma sonuçları, bibliyoterapi programının öğrencilerin benlik algısı ve öz saygı düzeylerinde olumlu değişimler yarattığını, ancak eleştirel okuma becerileri üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığını ortaya koymuştur. Her iki çalışma, bibliyoterapi uygulamalarının öğrencilerin duygusal ve bilişsel gelişimlerinde önemli katkılar sağlama potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Tekel (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM) eğitim gören 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerilerini geliştirmek amacıyla bibliyoterapi temelli bir önleyici grup rehberlik programı uygulanmıştır. Bu program, öğrencilerin duygusal farkındalıklarını artırmak, empati kurma yeteneklerini geliştirmek ve sosyal etkileşimlerde daha başarılı olmalarını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Sekiz hafta süren programın sonunda, deney grubundaki öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme becerilerinde anlamlı bir gelişme gözlemlenmiştir. Bu bulgu, bibliyoterapi yönteminin özel yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemede etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

2.3.2.1 Yurt içinde yapılmış erken çocukluk dönemi çalışmaları

Akgün ve Benli (2019) çalışmalarında, okul öncesi dönemlerdeki çocuklar için “Bu Kış Kimse Üşümeyecek” (Feridun Oral, 2017) adlı resimli öyküyü materyal olarak seçilmiş ve bu kitap yardımlaşma ve problem çözme temalarına uygun bulunmaktadır. Ayrıca, bibliyoterapiyi kuramsal olarak açıklayarak okul öncesindeki dönemde yayımlanan kitap seçimi ve uygulama adımlarını içeren bir örnek uygulama sunmuşlardır.

Uyar (2020) yaptığı araştırmada iyileştiren hikayelerin, 5-6 yaş grubu çocukların eğitimine dâhil edilmesinin çocukların özgüvenleri ve kişiler arası problem çözme

becerileri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Deney ve kontrol grubu bulunan toplam 41 çocuk ile yapılan araştırmada 13 oturumluk bibliyoterapi programı uygulanmıştır. Eğitim programı sonunda özgüven gözlem listesi sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunamazken, kişiler arası problem çözme becerilerinde deney grubu puanlarının kontrol grubu puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sakin ve Yıldırım (2022), okul öncesi dönemdeki çocukların öz-düzenleme becerilerinin, annelerinin bibliyoterapi uygulamalarından nasıl etkilendiğini araştırmışlardır. Araştırmaya 15 çocuk ve anneleri katılmış; annelere, araştırmacılar tarafından hazırlanan sekiz oturumluk bir bibliyoterapi eğitimi ve örnek uygulamalar sunulmuştur. Bu oturumlar, ara verilmeden sekiz gün boyunca anneler tarafından uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin 4-6 yaş grubundaki çocuklarına uyguladıkları bibliyoterapi yönteminin, çocukların öz-düzenleme becerileri üzerinde olumlu bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, ebeveynlerin bibliyoterapi uygulamalarının, çocukların öz-düzenleme yeteneklerini geliştirmede etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

Parmaksız Günay (2023), bibliyoterapi temelli bir eğitim programının 5-6 yaş grubu çocukların psikolojik iyi oluş düzeyine etkilerini inceleyen araştırmasında karma yöntemle ve yakınsayan paralel desen kullanmıştır. Yapılan çalışma, deney ve kontrol gruplarında toplam 28 çocuğun katılımıyla yürütülmüştür. Araştırma bulguları, bibliyoterapi uygulamalarının "Fiziksel Sağlık", "Öz Düzenleme", "Sosyal Yetkinlik-Girişkenlik", "Psikolojik Dayanıklılık" gibi alt boyutlarda ve genel psikolojik iyi oluş düzeyinde anlamlı bir artış sağladığını ortaya koymuştur. Ayrıca, programa katılan çocukların duyguları tanıma, ifade etme, istenmeyen davranışları kontrol etme ve sosyal becerilerde olumlu tutumlar geliştirdiği saptanmıştır. Çalışma, bibliyoterapinin hem psikolojik iyi oluşu desteklemede hem de sosyal becerileri geliştirmede etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

Bibliyoterapi üzerine yapılan hem yurt içi hem de yurt dışı araştırmalar, bu yöntemin bireylerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyen etkili bir araç olduğunu göstermektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar, özellikle erken çocukluk döneminde bibliyoterapinin sosyal becerileri geliştirme ve duygusal zorluklarla başa çıkma konusundaki olumlu etkilerine dikkat çekmiştir. Türkiye'deki araştırmalar ise bibliyoterapinin eğitim ortamında uygulanabilirliğini vurgulamakta ve yönteminin hem

önleyici rehberlik hem de tedavi edici etkilerinin altını çizmektedir. Türkiye’de bibliyoterapinin çocukların sosyal becerileri, empati, çatışma çözme, işbirliği ve duygusal farkındalık gibi alanlardaki gelişimlerine katkı sağladığına dair bazı çalışmalar da mevcuttur. Bu araştırmalar, bibliyoterapinin çocukların sosyal etkileşimlerini güçlendiren ve onların duygusal zekâlarını geliştiren etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bibliyoterapi temelli programların farklı yaş gruplarına yönelik etkilerini inceleyen çalışmaların artması, yöntemin daha geniş bir perspektifle ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

2.4 Araştırmanın Amacı

“Kitap yoluyla sağaltım” veya “kitap ile iyi oluş” olarak tanımlanan bibliyoterapi, bireylerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına yönelik doğru kitapları kullanarak fayda sağlama sürecidir. Bibliyoterapi, bireylerin problem çözme becerilerini geliştirmelerine, duygusal düzenleme kapasitelerini artırmalarına ve sosyal uyum becerilerini güçlendirmelerine yardımcı olmayı hedefler. Yapılan araştırmalar, bu yöntemin geniş bir uygulama yelpazesine sahip olduğunu, farklı yaş gruplarında, çeşitli değişkenlerde ve konularda başarıyla kullanılabildiğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, bibliyoterapinin ekonomik, kolay erişilebilir ve etkili bir yöntem olduğu açıkça görülmektedir. Literatürde, özellikle çocukların empati kurma, duygusal farkındalık geliştirme ve sosyal becerilerini artırma üzerindeki olumlu etkileri sıklıkla vurgulanmaktadır.

Okul öncesi dönem, bireylerin pek çok gelişim alanında kritik kazanımlar elde ettiği bir süreç olduğundan, bu yöntemin erken yaş grubunda uygulanması önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu doğrultuda, bibliyoterapi yönteminin erken çocukluk döneminde uygulanabilirliğini değerlendirmek, bu yöntemle farklı bir bakış açısı kazandırmak ve gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinliklerle çocukların sosyal duygusal gelişimlerini desteklemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma, gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini inceleyerek başlangıç becerileri, duyguları yönetme, iş birliği ve arkadaşlık gibi sosyal beceri alt boyutlarında anlamlı katkılar sunmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, çalışmanın odak noktası, “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal beceri düzeylerine etkisi nedir?” sorusuna yanıt

bulmaktır. Bu araştırmanın bulgularının, bibliyoterapinin erken çocukluk eğitimi bağlamında uygulanabilirliği ve etkisi üzerine literatüre yeni bilgiler kazandırması beklenmektedir.

2.5 Araştırmanın Önemi

Bibliyoterapi, bireylerin sosyal, duygusal ve bilişsel ihtiyaçlarına yönelik olarak doğru kitapları rehberli bir şekilde kullanarak, problem çözme becerilerini geliştiren, duygusal iyi oluşu destekleyen ve empati kurma kapasitesini artıran etkili bir yöntemdir. Bu yöntemin, bireylerin yaşam kalitesini artırmada ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmede önemli bir araç olduğu birçok çalışmada ortaya konmuştur. Literatür, bibliyoterapinin farklı yaş gruplarında, çeşitli örneklerde ve değişkenlerde etkili olduğunu göstermekte ve özellikle çocukların sosyal uyum, duygusal düzenleme ve empati gibi becerilerini güçlendirmede etkili bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Okul öncesi dönem, bireylerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemde kazanılan beceriler, bireyin yaşam boyu sürecek sosyal etkileşimlerinin ve duygusal sağlığının temelini oluşturur. Dolayısıyla, bu dönemde çocuklara sunulan eğitimin niteliği ve kullanılan yöntemlerin etkililiği büyük önem taşır. Bibliyoterapinin sağladığı önleyici rehberlik ve gelişimsel destek özellikleri, okul öncesi eğitimde kullanıldığında çocukların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama noktasında etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Bu araştırma, gelişimsel bibliyoterapi yöntemine dayalı etkinlik programlarının, erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu alanda literatüre önemli bir katkı sağlamayı hedeflemektedir. Araştırmanın sonuçları, yalnızca çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemekle kalmayacak, aynı zamanda öğretmenlere, ebeveynlere ve diğer eğitimcilere rehberlik ederek, bibliyoterapi uygulamalarının eğitim sistemindeki yerini güçlendirecektir. Bu çalışma, bibliyoterapi yönteminin okul öncesi dönemde etkin bir şekilde kullanılabilirliğini değerlendirmesi açısından da yenilikçi bir yaklaşımla literatüre değerli bilgiler kazandıracaktır.

Çalışmanın konuyla ilgilenen akademisyenlere, erken çocukluk dönemi araştırmacılarına, edebiyatçılara, çocuk kitapları ile ilgilenen bireylere, öğretmen ve öğretmen adaylarına, okul dışı eğitim ortamları ile ilgili çalışan araştırmacılara, kütüphanecilere gelişimsel

bibliyoterapinin etkileri konusunda bilgi vereceği düşünölmektedir. Araştırma sonucunda eğitimcilere gelişimsel bibliyoterapi yöntemi konusunda farkındalık kazandırarak yöntemin eğitim kurumları ve kütüphane, müze gibi önemli okul dışı öğrenme ortamlarında kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak hedeflenmektedir.

Araştırmanın bulgularının, sosyal becerilerin gelişimi için etkili bir yöntem olan bibliyoterapiyi daha geniş bir perspektifle değerlendiren yeni çalışmaların temelini oluşturması ve eğitim politikalarına katkı sunması beklenmektedir. Aynı zamanda, bibliyoterapinin eğitimdeki rolünü güçlendirecek öneriler sunarak, hem çocukların sağlıklı gelişimlerini destekleme hem de okul öncesi eğitimde kullanılacak etkili stratejiler geliştirme amacına hizmet edecektir

3 YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, araştırmanın katılımcıları, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bibliyoterapi temelli etkinlik programının çocukların sosyal becerilerinin düzeylerine etkisinin incelendiği bu çalışmada nicel yöntemlerden biri olan tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel desenler, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini belirlemeyi hedefleyen bir araştırma türüdür (Cohen & Manion, 1997; Fraenkel & Wallen, 1996; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000). Bu tür çalışmalarda, en az bir bağımsız değişkenin bir veya daha fazla bağımlı değişken üzerindeki etkisi araştırmacılar tarafından gözlemlenir (Cohen & Manion, 1997; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000).

Deneysel desenlerin farklı türleri mevcuttur ve bu çalışmada kullanılan tek gruplu ön test-son test deneysel deseni de bunlardan biridir. Bu desende, bir gruba bağımsız değişken uygulanır ve deney öncesinde ve sonrasında ölçümler yapılır (Cohen & Manion, 1997; Gay & Airasian, 2000; Fraenkel & Wallen, 1996). Ön test ve son test arasındaki ortalama farkı, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini gösterir. Tek gruplu ön test-son test deneysel desen, genel olarak en zayıf deneysel desenlerden biri olarak kabul edilir. Ancak Creswell'in (2012) belirttiği gibi, yeni bir eğitim modülünün geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde, araştırmanın doğası gereği bu desenin tercih edilmesi uygun olabilir. Bu çalışmada da araştırmacı uygulanan müdahalenin etkisini ve bu etkinin ne derece olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu desende de deneysel işlemin etkileri aynı denekler olan tek bir gruba yapılan çalışmalarla, aynı ölçüm aracıyla bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test ve uygulama sonrasında son test olarak elde edilir. (Büyüköztürk vd., 2008). Bu çalışmada veri toplama aracı olan OSBED ön test ve son test olarak deneklere uygulanmıştır. Ön testler yapılan deneysel uygulama öncesi son testler uygulama bitiminde tüm deneklere uygulanmıştır.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Burdur İl Halk Kütüphanesi tarafından “Kütüphanedeki Sanatçılar - Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Atölye Programı” başlığıyla yapılan

katılımcı çağrısı duyurusuna gönüllülük esasına dayalı olarak katılımcı olması için ebeveynlerinin başvuru yaptığı 56-67 aylık 10 çocuk oluşturmuştur.

Çocukların demografik bilgilerine ilişkin bilgiler tablo 3.1’ de sunulmuştur.

Tablo 3.1

Çocukların ve Ailelerinin Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri ile Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Veriler

Durum	N	%
Çocukların cinsiyetlerine ilişkin bilgiler		
Kız	8	80
Erkek	2	20
Toplam	10	100
Çocukların daha önce okul öncesi eğitim kurumunda eğitim alma durumları		
Eğitim Aldı	10	100
Eğitim Almadı	0	0
Toplam	10	100
Çocukların ebeveynlerinin demografik bilgileri		
Anne Yaş	31-35	6 60
	36-41	4 40
Baba Yaş	31-35	3 30
	36-40	5 50
	41-45	2 20
Çocukların ebeveynlerinin eğitim durumları		
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	0 0
	Ortaokul	0 0

Tablo 3.2 (Devam) Çocukların ve Ailelerinin Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri ile Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Veriler

	Lise	0	0
	Üniversite	7	70
	Yüksek lisans-Doktora	3	30
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	1	10
	Ortaokul	0	0
	Lise	0	0
	Üniversite	7	70
	Yüksek Lisans-Doktora	2	20
Hane halkının aylık toplam geliri			
	30.000 TL altı	2	20
	30.000 TL -50.000 TL	5	50
	50.000 TL üzeri	3	30
Çocukların evlerindeki çocuk kitabı sayısı			
	1-50 adet	3	30
	50-75 adet	3	30
	100+	4	40
	Toplam	10	100
Çocuklara kitap alınma sıklığı			
	Nadiren	2	20
	Her Ay	6	60

Tablo 3.3 (Devam) *Çocukların ve Ailelerinin Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri ile Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Veriler*

3-6 Ay Arası	2	20
Tablonun Devamı		
Toplam	10	100
Kitap alınma şekli		
Kendisiyle	6	60
Biz (Anne-Baba) alırız	4	40
Toplam	10	100
Kitap okuma sıklığı		
Her Gün	6	60
Haftada 1-2	3	30
Nadiren	1	10
Toplam	10	100
Günlük okuma süresi		
15-30 dakika	8	80
1 saat	2	20
Toplam	10	100

Tablo 3. 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların tamamının daha önce bir okul öncesi eğitim kurumuna gittiği tespit edilmiştir. Anne ve babaların yaş aralıklarına bakıldığında, annelerin %60'ının (n=6) 31-35 yaş arasında, %40'ının (n=4) ise 36-41 yaş arasında olduğu; babaların ise %30'unun (n=3) 31-35 yaş arasında, %50'sinin (n=5) 36-40 yaş arasında, %20'sinin (n=2) ise 41-55 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi analiz edildiğinde, annelerin %70'inin (n=7) üniversite mezunu, %30'unun (n=3) yüksek lisans mezunu olduğu; babaların %70'inin (n=7) üniversite mezunu, %20'sinin (n=2) yüksek lisans-doktora mezunu, %10'unun (n=1) ise ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Hane gelirlerine ilişkin dağılıma bakıldığında, %20'sinin (n=2) aylık gelirinin 30.000 TL ve altı, %50'sinin (n=5) 30.000 TL - 50.000 TL arasında, %30'unun (n=3) ise 50.000 TL'nin üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Çocukların evlerinde bulunan çocuk kitabı sayılarına göre %30'unun (n=3) 1-50 adet, %30'unun (n=3) 50-75 adet, %40'ının (n=4) ise 100'den fazla çocuk kitabına sahip olduğu tespit edilmiştir. Kitap satın alma sıklığına bakıldığında, %20'sine (n=2) nadiren, %60'ına (n=6) her ay, %20'sine (n=2) ise 3-6 ay arasında kitap alındığı görülmüştür. Çocuklara kitap alım şekli incelendiğinde, %60'ına (n=6) kitapların çocuklarla birlikte, %40'ına (n=4) ise ebeveynler tarafından çocuklar olmadan alındığı anlaşılmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarıyla kitap okuma sıklığı açısından, çocukların %60'ının (n=6) her gün, %30'unun (n=3) haftada 1-2 defa, %10'unun (n=1) ise nadiren ebeveynleriyle kitap okuduğu belirlenmiştir. Günlük okuma sürelerine ilişkin olarak ise, çocukların %80'inin (n=8) 15-30 dakika, %20'sinin (n=2) ise günlük 1 saat ebeveynleriyle kitap okuduğu görülmüştür.

Bu bulgular, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin yüksek olmasının, çocuklara yönelik kitap alımı ve okuma alışkanlıklarının sıklığını etkilediğini; çocukların kitaplarla erken yaşta tanışmasının ise ailelerin bilinçli bir eğitim yaklaşımı sergilediğini göstermektedir.

3.3 Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Belirlenmiş olan araştırma soruları kapsamında, araştırmanın amacına ulaşabilmesi ve bu sorulara yanıt bulabilmek amacıyla veriler elde edilmiştir. Bu bölümde, araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Çocuk ve Aile Bilgi Formu dışındaki veri toplama aracı ön test, son test olarak uygulanmıştır. Ön testler araştırmacı tarafından hazırlanan “Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı”nın uygulanmasından önce son testler ise programın uygulanmasından sonra uygulanmıştır.

3.3.1 Çocuk ve aile bilgi formu

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan form çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerini tanımlayacak soruları kapsamaktadır (EK-1).

3.3.2 Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği (OSBED)

"OSBED", 2012 yılında TÜBİTAK tarafından desteklenerek geliştirilen 'Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi (OSBEP)' kapsamında, 36-72 ay arasındaki çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır (Ömeroğlu ve diğerleri, 2012). OSBED, Türkiye'deki çocuklar için norm çalışmaları yapılarak, çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçek aracılığıyla hesaplanan puanlar, çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek için kullanılacak verileri sağlamaktadır (EK-2).

Ölçek, çocukların sosyal becerilerini dört ana alt boyutta değerlendirmektedir: Toplam 49 maddeden oluşan ölçeğin; 12 maddeden oluşan başlangıç, 12 maddeden oluşan akademik destek, 13 maddeden oluşan arkadaşlık ve 12 maddeden oluşan duygularını yönetme boyutları vardır. Alt boyutların örnek maddeleri şu şekildedir.

- Başlangıç becerileri; “Gerektiği durumlarda bir işi yapmadan önce anne baba, öğretmen ya da diğer yetişkinler ve arkadaşlarından izin ister mi?”, “Bulunduğu ortamdan ayrılırken orada bulunan akranlarına ve diğer kişilere günün zamanına uygun veda sözcükleri (Allahısmarladık, hoşça kal, iyi geceler, vb.) kullanır mı?”
- Akademik destek becerileri; “Başkaları konuştuğunda dinliyor mu? (Dinlediği kişiyle göz teması kurarak sözünü kesmeden, jest ve mimikleriyle dinlediğini belli ediyor mu?)”, “Var olan bir probleme ilişkin farklı çözüm yolları önerebilir mi?”
- Arkadaşlık becerileri; “Uygun yolları kullanarak devam etmekte olan bir aktivite ya da gruba katılır mı?”, “Oyunun sonucuna ilişkin duygu ve düşüncelerini sakın bir şekilde söyler mi?”
- Duyguları yönetme becerileri; “Başkalarının jestlerinden, mimiklerinden ya da konuşmalarından neler hissettiğini anlar mı?”, “Tepki vermeden önce sonuçları hakkında düşünerek ona göre tepki verir mi?”

Başlangıç becerileri, çocukların selamlaşma, vedalaşma, izin isteme, özür dileme ve teşekkür etme gibi kolay öğretilen ve temel kabul edilen sosyal becerilerini kapsamaktadır. Bu beceriler, çocukların sosyal etkileşimlerinin temel yapı taşlarını oluşturur ve günlük yaşamda sıkça karşılaşılan durumlarda kullanılabilir.

Akademik destek becerileri ise çocukların ilkokula uyum süreçlerini kolaylaştırmayı hedefleyen becerilerdir. Bu alt boyut, çocukların yönergelere uyması, uygun bir şekilde soru sorması, sorulara cevap vermesi, söz alması ve düşüncelerini ifade etmesi gibi, okul ortamında sıkça gereksinim duyulan sosyal becerileri içermektedir. Bu beceriler, çocukların eğitim hayatına uyum sağlamalarında ve akademik başarılarında önemli rol oynar.

Arkadaşlık becerileri, çocukların arkadaşlarıyla olan etkileşimlerini geliştirmeyi amaçlar. Bu alt boyut, çocukların arkadaşlarıyla iş birliği yapma, sıra bekleme, paylaşma ve oyuna katılma gibi sosyal etkileşimlerini artıran becerileri kapsamaktadır. Bu beceriler, çocukların sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarını ve sürdürmelerini destekler.

Son olarak, duygularını yönetme becerileri, çocukların hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını anlama yetilerini geliştirmeyi hedefler. Bu alt boyut, duyguların nedenlerini ve sonuçlarını ifade etme, duyguları kontrol etme gibi becerileri içermektedir. Bu beceriler, çocukların duygusal zekâ ve empati geliştirmelerine yardımcı olur ve sosyal ilişkilerinde daha etkili olmalarını sağlar. Bu dört alt boyut, bir araya gelerek çocukların sosyal becerilerini bütüncül bir şekilde değerlendiren kapsamlı bir yapı oluşturur ve öğretmenler ile ebeveynlere çocukların sosyal gelişimlerini desteklemek için gerekli bilgileri sağlar.

Ölçeğin dört alt boyutuna ilişkin hesaplanan Alpha güvenirlik katsayılarının .88 ile .92 arasında değiştiği belirlenmiştir. Güvenirlik katsayıları, başlangıç becerileri için .89, akademik destek becerileri için .88, arkadaşlık becerileri için .92 ve duygularını yönetme becerileri için .92 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla kullanılan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Ömeroğlu, vd., 2014).

Ölçek puanlaması, çocuğun belirli bir sosyal beceriyi ne kadar iyi kullandığını değerlendirmek üzere yapılmaktadır. Eğer çocuk bu beceriyi hiç iyi kullanamıyorsa 1 puan, nadiren iyi kullanıyorsa 2 puan, bazen iyi bazen iyi değilse 3 puan, çoğu zaman iyi kullanıyorsa 4 puan ve neredeyse her zaman iyi kullanıyorsa 5 puan alır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 49 ile 245 arasında değişmektedir. Bu puanlama sistemi, değerlendirme sonuçlarının geniş bir yelpazede analiz edilmesine olanak tanır ve çocuğun sosyal beceri düzeyinin detaylı bir şekilde belirlenmesini sağlar. Yüksek puanlar, çocuğun sosyal becerilerinin gelişmiş olduğunu, düşük puanlar ise bu becerilerde eksiklikler bulunduğunu göstermektedir.

Çocukların sosyal becerilerinin bir yetişkin tarafından değerlendirilmesine dayanan ölçeğin, hem öğretmenler hem de ebeveynlerin doldurması için iki versiyonu mevcuttur. Bu araştırmada ölçeğin ebeveyn formu kullanılmıştır. Ebeveyn formunda demografik bilgiler ve 36-72 aylık çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan beşli likert şeklinde 49 sosyal beceri maddesi yer almaktadır. Ebeveynlerden çocukları için hem ön test hem de son test olarak iki kez ölçeği doldurmaları istenmiştir (Ek-2).

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama süreci 2023 yılı Ağustos ayında yapılmıştır. Veri toplama süreci için yapılan hazırlıklar ve veri toplama sürecinde izlenen adımlar aşağıda sunulmuştur.

“Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı”nı hazırlayan ve uygulayan araştırmacı Okul Öncesi Öğretmenliği bölümü mezunu bir okul öncesi öğretmendir. Lisans eğitiminde aldığı dersler arasında Çocuk Edebiyatı, Eğitimde Drama ve Resimli Çocuk Kitabı Hazırlama dersleri de vardır. Erken çocukluk döneminde kullanılan kitapların hazırlanma süreci, niteliği ve kitapların etkili bir şekilde kullanılması konularında bu dersler araştırmacıya bilgi birikimi sağlamıştır. Konu ile ilgili gelişimini desteklemek isteyen araştırmacı pek çok atölye ve seminerin yanında, çocuk edebiyatı alanının paydaşları olan alan uzmanları, yazarlar, çizerler ve yaratıcı drama uygulayıcılarının yer aldığı “Nitelikli Çocuk Edebiyatı Zirvesi”ne katılım sağlamıştır.

Araştırmacı tarafından alan yazın incelenerek “Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı” hazırlanmış ve hazırlanan program için 3 alan uzmanından görüş alınmıştır.

Alınan görüşler doğrultusunda program geliştirilmiştir. Çalışma grubuna eş değer bir grup mevcut olmadığı için pilot çalışma yapılamamıştır.

Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) isimli ölçme aracının kullanılabilmesi için ölçeği geliştiren araştırmacılardan izin alınmıştır. (EK-3) Araştırma için 2023 yılı Haziran ayında etik kurul izni alınması için, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul’una gerekli belgeler hazırlanarak başvuruda bulunulmuştur. 22.06.2023 tarihli ve E-54380210-050.99-544912 sayılı Etik Kurul izni (EK-4) alınmıştır. Alınan etik kurul izni ile Burdur İl Halk Kütüphanesi’nden uygulama yapılabilmesi için sözlü izin alınmıştır. Burdur İl Halk Kütüphanesi tarafından “Kütüphanedeki Sanatçılar Atölyesi- Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı” ismi ile katılımcı çağrısı yapılmıştır. (EK-5) Çağrıya dönüş yapan gönüllü katılımcılar ile araştırmacı görüşüp süreç hakkında bilgi vermiştir.

1.Adım: Atölye sürecinin ilk gününde kütüphanede yer alan atölyede ebeveynler ile görüşülmüş süreç hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından çocukların ve ebeveynlerinin çalışmaya katılımları için izin almak adına hazırlanan Veli Onam Formu ve Gönüllü Katılım Formu (EK-6, EK-7) ebeveynler tarafından imzalanmıştır. Ardından ebeveynler Çocuk ve Aile Bilgi formunu ve ön test olarak Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği’ni (OSBED) doldurmuşlardır.

2. Adım: Araştırmacı 2 haftalık süreçte 9 oturum boyunca araştırma grubundaki çocuklar ile kütüphanede yer alan atölyede aynı saatte Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programını yürütmüştür. Veri toplama süreci boyunca her oturumun öncesinde ve sonrasında araştırmacı tarafından araştırmacı günlüğü tutulmuştur. Araştırmacı, günlüğüne oturumdan beklentilerini ve oturum boyunca dikkatini çeken durumları not etmiştir.

3.Adım: Etkinlik programının bitiminde ebeveynler OSBED’i son test olarak doldurmuşlardır. Ebeveynler ölçeğin son sayfasındaki boş alana da isteklerine bağlı olarak atölye süreci ile ilgili yorum ve önerilerini, süreç boyunca çocuklarında gözlemledikleri değişimleri yazmışlardır. Ebeveynlere E1, E2, E3 gibi kodlar verilmiştir. Ebeveynlerin yorum ve önerileri araştırmacı tarafından incelenmiş ve nicel verileri destekleyici veri olarak analiz edilmiştir.

3.3.1 “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı”

Tablo 3.4

“Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı” içeriği

Oturuş	Kitap	Hedeflenen Tema	Hedeflenen Kazanımlar	Etkinlik Türü
1	Tatlı Sözler Ormanı (Arıkan Akan, 2020)	İletişim	Başlangıç Becerileri: 1.Başkalarıyla selamlaşabilme 7. Kendisine yapılan olumlu davranışlara teşekkür edebilme 9. Yanlış yaptığında özür dileyebilme	Türkçe Etkinliği
2	Küçük Bir Sorunum Var Dedi Ayı (Janisch, ve Leffler, 2022)	İletişim	Başlangıç Becerileri: 1.Başkalarıyla selamlaşabilme 6.Konuştugu kişileri dinleyebilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği

Tablo 3.5 (Devam) “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı” içeriği

3	Kimse Bakmazken Duygular Ne Yapar? (Oziewick ve Zajac, 2022)	Duyguları Tanıma	Duygularını Yönetme Becerileri 1. Sevinç, üzüntü korku, kızgınlık gibi duygularını ifade edebilme 2.Duygularını başkalarını rahatsız etmeden gösterebilme	Drama ve Sanat Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği
4	Eyvah Kalbim Kırıldı! (Yemenici, 2017)	Duyguları Kontrol	Duygularını Yönetme Becerileri 6. Heyecan ve kaygı yaratan baskı durumlarında sakin kalabilme 10. Hoşlanmadığı bir duruma tepki vermeden önce düşünebilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği
5	Bademin Yolculuğu (Lies, 2022)	Arkadaşlık Becerileri	Arkadaşlık Becerileri 4. Bir iş ya da görev için arkadaşlarıyla iş birliği yapabilme 9. İhtiyaç duyan insanlara yardım önerebilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği
6	Benim Battaniyem (Bohlmann, 2022)	Prososyal Davranışlar	Akademik Destek Becerileri 4.Karşılaştığı sorunlara alternatif çözümler üretebilme Arkadaşlık Becerileri 8. Kendisinin ya da arkadaşlarının sahip olduğu nesneleri paylaşabilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği

Tablo 3.6 (Devam) “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı” içeriği

7	Ver Elini (Ferri, 2021)	Prososyal Davranışlar	Arkadaşlık Becerileri 4. Bir iş ya da görev için arkadaşlarıyla iş birliği yapabilme Akademik Destek Becerileri 7. Amaca ulaşmak için çaba gösterebilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği
8	Zor Balık (Tarçalır Erol, 2022)	Zorbalık	Duygularını Yönetme Becerileri 7. Alay etmeyle baş edebilme 8. İstemediği durumlarda hayır cevabını kullanabilme	Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği
9	Bibliyo Fil (Kaya, 2022)		Akademik Destek Becerileri 1. Bilgilenmek istediği konularda soru sorabilme 10. Konu ile ilgili düşüncelerini ifade edebilme	Sanat ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği

Araştırmacı tarafınından yapılan alanyazın taraması ve erken çocukluk eğitiminde kullanılan resimli öykü kitaplarının incelenmesi sonucunda bibliyoterapi yöntemi için uygun ve sosyal becerilerin gelişimini destekleyebilecek 9 kitap belirlenmiştir. Konularına göre detaylı inceleme yapılarak bibliyoterapi temelli etkinlik programında kitaplar 5 ana tema olarak sınıflandırılmıştır. Bu temalar iletişim, duygular, arkadaşlık becerileri, prososyal davranışlar ve zorbalıktır. Belirlenen bu temalar hem programın ana amaçlarına hem de her oturum için planlanan etkinliklerine yön vermiştir.

Dokuz oturum olarak planlanan çalışmanın ilk iki oturumunun teması iletişim, üçüncü ve dördüncü oturumların teması duygular olmuştur. Beşinci oturumda ise arkadaşlık teması işlenirken altıncı ve yedinci oturumlarda prososyal davranışlar teması, sekizinci oturumda zorbalık teması ele alınmıştır. Son oturum olan dokuzuncu oturumda ise programın çıkış noktası bibliyoterapiye vurgu yapmak adına kitap sevgisi teması işlenirken aynı zamanda önceki oturumlarda ele alınan kazanımlar tekrarlanmıştır. (1. Oturum süreci (EK-8)'de 3. Oturum süreci (EK-9)'da örnek olarak sunulmuştur.)

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 27.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilen çarpıklık ve basıklık değerleri doğrultusunda parametrik testler tercih edilmiştir. Aynı katılımcılar üzerinde yapılan iki ölçüm arasındaki farklar için Paired Samples t-Testi kullanılmıştır. Bu test, örneğin bir ön test ve son test gibi ölçümler arasındaki farkları analiz etmek için kullanılır ve testin sonucunda, ölçümler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenir. Anlamlılık düzeyi ise $\alpha = 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.7*OSBED Normallik testi sonuçları*

OBSED Alt Boyutları	Shapiro-Wilk			Çarpıklık Basıklık	
	Statistic	Df	Sig.	k	
Başlangıç Becerileri Ön test	,757	10	,004	-1,100	-,646
Akademik Beceriler Ön test	,806	10	,017	-,873	-,873
Arkadaşlık Becerileri Ön test	,896	10	,197	-1,203	1,502
Duygularını Yönetme Ön test	,962	10	,808	,017	-,737
Başlangıç Becerileri Son test	,761	10	,005	-1,687	1,905
Akademik Beceriler Son test	,917	10	,329	-,462	-1,150
Arkadaşlık Becerileri Son test	,920	10	,354	-1,015	,895
Duygularını Yönetme Son test	,969	10	,877	,081	-,979

Tablo 3. 3'e göre normallik testi incelendiğinde, Shapiro-Wilk testine göre Başlangıç Becerileri (ön ve son test) ve Akademik Beceriler (ön test) alt boyutlarının verilerinin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p < 0,05$). Diğer alt boyutlar ise normal dağılım göstermektedir ($p > 0,05$). Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, değerlerin +2 ile -2 arasında olduğu görülmüştür, bu da verilerin normal dağılım gösterdiğini desteklemektedir (George ve Mallery, 2010). Ayrıca, normallik testi için histogram ve Q-Q grafikleri de incelenmiş olup, verilerin genel yapısının normal dağılıma yakın olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, OSBED ile elde edilmiş verilerin analizini yapmak için parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 3.8*Ölçek ve Alt Boyutlar İçin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları*

Ölçek/ Alt Boyut	Madde Sayısı (n)	Cronbach's α
Başlangıç Becerileri	12	,882
Akademik Beceriler	12	,868
Arkadaşlık Becerileri	13	,859
Duygularını Yönetme	12	,915
Ölçek Toplam	49	,908

Cronbach's α katsayıları, her bir alt boyut ve genel ölçek için iç tutarlılığı değerlendirmektedir. Değerler 0.70'in üzerinde olduğunda genellikle kabul edilebilir olarak değerlendirilir (Nunnally,1978).

4 BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada nicel bulgular sosyal beceri düzeyindeki değişimi ön test-son test karşılaştırmaları ile istatistiksel anlamlılıkları ortaya koymuştur. Ebeveyn görüşlerinin sunduğu nitel veriler ise bu değişimlerin günlük yaşamda nasıl somutlaştığını göstererek nicel bulguları desteklemektedir. Destekleyici veriler ile nitel bulguların bir arada sunulması, bibliyoterapi temelli etkinlik programının etkilerini çok boyutlu olarak değerlendirme fırsatı sunmuştur. Araştırmanın bu bölümünde toplanan veriler analiz edilmiş, tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

Tablo 4. 1

Ölçek Ve Alt Boyutlar İçin Bağımlı Örneklem T- Testi Analiz Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	t	Sd(df)	P
Başlangıç Becerileri Ön test	10	3,6833	,97484	,30827	-3,851	9	,004
Başlangıç Becerileri Son test	10	4,2098	,67377	,21307			
Akademik Beceriler Ön Test	10	3,8583	,65032	,20565	,17411	9	,196
Akademik Beceriler Son Test	10	4,1144	,55058	,17411			
Arkadaşlık Becerileri Ön Test	10	4,0154	,91291	,28869	,24244	9	,277
Arkadaşlık Becerileri Son Test	10	4,1538	,76666	,24244			
Duygularını Yönetme Ön Test	10	2,9833	,62706	,19830	-3,995	9	,003
Duygularını Yönetme Son Test	10	3,6650	,85888	,27160			

Tablo 4. 1 (Devam) *Ölçek Ve Alt Boyutlar İçin Bağımlı Örneklem T- Testi Analiz Sonuçları*

Ön Test (toplam)	10	3,6429	,73829	,23347	-3,342 9	,009
Son Test (toplam)	10	4,0404	,61432	,19426		

OSBED Ön Test ve Son Test Bağımlı Örneklem T Testi sonuçlarına göre, katılımcıların beceri düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu saptanmıştır. Tüm ölçek genelinde, müdahale sonrası beceri düzeyinin ($M = 4.04$, $Ss = 0.61$), ön test sonuçlarına ($M = 3.64$, $Ss = 0.73$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($t(9) = -3.342$, $p = 0.009$). Bu bulgu, yapılan müdahalenin katılımcıların genel beceri düzeylerini artırmada etkili olduğunu ve elde edilen artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Özellikle başlangıç becerileri ve duygularını yönetme becerileri alt boyutlarındaki sonuçlar, müdahalenin etkisinin bu beceriler üzerinde belirgin olduğunu ve bu etkinin orta düzeyde bir büyüklüğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark gözlemlenmemesi, müdahalenin etkililiğinin bu alanlarda artırılabilmesi için daha farklı stratejilere ihtiyaç duyulabileceğini düşündürmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, OSBED'in farklı alt boyutlarında uygulanan ön test ve son test karşılaştırmalarında elde edilen bulgular, müdahalenin etkisini değerlendirme açısından önemli veriler sunmaktadır. Başlangıç Becerileri alt boyutunda, müdahale sonrası beceri düzeyinin ($M = 4.21$, $Ss = 0.21$), ön testteki düzeye ($M = 3.68$, $Ss = 0.31$) kıyasla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t(9) = -3.85$, $p = 0.004$). Bu sonuçlar, müdahalenin bu beceriler üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu ve Cohen's $d = 0.43$ ile orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, yapılan müdahalenin öğrencilerin başlangıç becerilerini geliştirme sürecinde etkili olduğunu ve bu becerilerin zamanla kayda değer bir şekilde iyileştiğini ortaya koymaktadır.

Ebeveyn görüşlerinden elde edilen bulgular da bibliyoterapi temelli etkinlik programının çocukların iletişim ve sosyal becerileri üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle, "Başlangıç Becerileri" boyutunda hedeflenen kazanımların hem çocukların

davranışlarında hem de günlük konuşmalarında gözle görülür bir değişim yarattığı anlaşılmaktadır.

E1'in, "Bu süreç boyunca çocuğumun iletişimde olumlu yönde gelişme olduğunu fark ettim." ifadesi, çocukların temel iletişim becerilerinde belirgin bir ilerleme olduğunu göstermektedir. Bu ifade, sosyal becerilerdeki gelişimin yalnızca test sonuçlarıyla sınırlı kalmayıp, ebeveynlerin günlük yaşamda da gözlemlediği somut davranış değişiklikleriyle desteklendiğini vurgular. E2 ve E5'in, çocukların "Benim bir sorunum var." ifadesini kullanmaya başlamasıyla ilgili görüşleri, programın doğrudan etkisini ortaya koymaktadır. "Küçük Bir Sorunum Var Dedi Ayı" kitabının çocuklar üzerinde etkili olduğu, kitabın temasının çocukların iletişim diline dahil edildiği görülmektedir. Bu, program kapsamında kullanılan materyallerin ve temaların çocukların dil gelişiminde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle, bu kitabın sıklıkla tekrar eden ifadesi, çocukların problem çözme ve kendini ifade etme becerilerini geliştirdiği yönünde bir bulgu sunmaktadır.

E4'ün, çocuğunun daha sık teşekkür, özür dilerim ve günaydın gibi sevgi ifadelerini kullandığını belirtmesi ise, "Tatlı Sözler Ormanı" kitabının etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Programın ilk oturumunda ele alınan "tatlı sözler" teması, süreç boyunca çeşitli etkinliklerle pekiştirilmiş ve çocukların günlük iletişimde kalıcı bir yer edinmiştir. Bu durum, tematik kitapların ve etkinliklerin çocukların sosyal becerilerini geliştirmede yalnızca kısa vadeli değil, aynı zamanda sürdürülebilir bir etki yarattığını göstermektedir.

Akademik Beceriler alt boyutunda yapılan değerlendirmelerde, son testteki beceri düzeyinin ($M = 4.11$, $Ss = 0.55$), ön test sonuçlarına ($M = 3.86$, $Ss = 0.65$) kıyasla bir miktar daha yüksek olduğu görülse de, bu artış istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t(9) = 0.174$, $p = 0.196$). Bu durum, müdahalenin Akademik Beceriler üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını ya da gözlenen küçük farkın tesadüfi varyasyonlardan kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. $P < 0.05$ anlamlılık düzeyinin aşılması, müdahalenin bu boyutta etkili bir gelişme sağlamadığına işaret etmektedir.

Bunun yanı sıra, akademik destek becerileri ile ilgili bulgular, nicel analizlerde anlamlı bir etki bulunmamasına rağmen nitel veriler ve gözlemler ışığında bu becerilerde olumlu gelişmeler yaşandığını göstermektedir. E5'in, "Evde yaptığımız etkinlikleri bitirmek konusunda kendisi istekli hale geldi." ifadesi, 7. oturumda ele alınan "Amaca ulaşmak

için çaba gösterebilme" kazanımıyla örtüşmekte ve bu kazanımın çocukların davranışlarına olumlu olarak yansıdığını göstermektedir. Bu kazanım, akademik destek becerilerinin öz-düzenleme stratejileri ile bağlantısını da destekler niteliktedir.

Araştırmacının altıncı oturum sonrası günlüğünde yer alan, “Bu oturumda çocukların duygu, düşünce ve sorularını belirtirken söz almak için parmak kaldırma davranışlarında artış olduğunu, arkadaşlarını bekleme sürelerinin arttığını gözlemledim.” ifadesi, "Karşılıklı konuşurken uygun zamanda söze girebilme" ve "Konuşmak istediği durumda söz alabilme" kazanımlarının süreç boyunca davranışlarda karşılık bulduğunu göstermektedir.

Dokuzuncu oturum sonrası yapılan gözlemler ise, çocukların sanat etkinliklerini tamamlama konusundaki tutumlarında önemli bir değişim olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmacının, “Üçüncü oturumda yaptığımız sanat etkinliğinde sıkıldığını gözlemlediğim çocukların bugün etkinlik bitine kadar masanın başından ayrılmaması dikkatimi çekti.” notu, "Başladığı etkinliği sonlandırabilme" ve "Amaca ulaşmak için çaba gösterebilme" kazanımlarının süreç boyunca desteklendiğini ve çocukların bu alanlarda gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Akademik Destek Becerileri alt boyutunda olduğu gibi Arkadaşlık Becerileri alt boyutunda da benzer bir durum gözlemlenmiştir. Son testteki beceri düzeyinin ($M = 4.15$, $Ss = 0.76$), ön test sonuçlarına ($M = 4.02$, $Ss = 0.91$) kıyasla hafif bir artış gösterdiği belirlenmiş, ancak bu artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t(9) = 0.242$, $p = 0.277$). Elde edilen sonuçlar, müdahalenin bu alt boyuttaki etkisinin ölçülebilir ve anlamlı olmadığını ortaya koymakta; dolayısıyla, Arkadaşlık Becerileri üzerinde anlamlı bir değişim yaratıp yaratmadığının daha geniş örneklem gruplarıyla tekrar incelenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

E5'in “Kardeşiyle oyun kurmada daha anlaşılır.” ve E7'nin “Arkadaşlarıyla paylaşım sorunlarının azaldığını düşünüyorum.” ifadesi arkadaşlık becerilerinin geliştirilmesi için ele alınan kazanımların çocukların davranışlarında olumlu yönde değişiklikler yarattığını göstermektedir.

Araştırmacı günlüğünde yer alan notlar incelendiğinde araştırmacının birinci oturum sonrasında aldığı notta, “Çocuklar arasındaki iletişim oldukça zayıftı. Birbirleriyle iletişim kurmakta çok zorlandılar. Isınma etkinliğimizde bile destekle birbirlerine

isimlerini sorup selamlaşabildiler.” İfadesi yer almıştır. Altıncı oturum sonrası alınan notlarda ise “Çocukların oturumun başlamasını beklerken birbirleriyle sohbet ettiklerini ve oyun oynadıklarını fark ettim. Atölyeye alanına yeni gelen çocuklara selam verip “Sen de oynar mısın?” diyerek oyuna çağırma beni mutlu etti.” İfadesi bulunmaktadır. Not alındıkları oturumlar da dikkate alınarak iki gözlem karşılaştırıldığında çocukların arkadaşlık becerilerinin sürecin ilerlemesiyle geliştiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda arkadaşlarını oyuna davet etmiş olmaları doğrudan OSBEP’in arkadaşlık becerileri boyutunda yer alan “Arkadaşlarını oyuna davet edebilme” kazanımının gelişmekte olduğuna dikkat çekmektedir.

Arkadaşlık temasının ele alındığı beşinci oturum sonrasında alınan notlarda ise “Oturum boyunca arkadaşlar ile ilgili verdikleri örneklerde atölyede kurdukları arkadaşlıklardan bahsedenler oldu.” gözlemi dikkat çekmektedir. Bu gözlem çocukların katıldıkları etkinlik programının sadece planlanmış etkinlikler aracılığıyla değil doğal süreç içerisinde de yeni arkadaşlıklar kurmalarını sağlayıp yeni deneyimleri yaşatarak da arkadaşlık becerilerini desteklediğini göstermektedir.

Son alt boyut olan Duygularını Yönetme alt boyutunda, son testteki beceri düzeyinin ($M = 3.67$, $Ss = 0.85$), ön test sonuçlarına ($M = 2.98$, $Ss = 0.62$) kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($t(9) = -3.995$, $p = 0.003$). Cohen’s $d = 0.54$ ve Hedges’ correction = 0.56 değerleri, bu alt boyutta orta düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret etmekte ve müdahalenin öğrencilerin duygusal regülasyon becerilerini güçlendirdiğini göstermektedir. Bu bulgular, müdahalenin öğrencilerin duygularını yönetme becerilerinde kayda değer bir iyileşme sağladığını ve bu etkinin rastlantısal olmadığını ortaya koymaktadır.

Sosyal ve akademik yaşamı büyük ölçüde etkileyen duyguları yönetme becerilerinin yapılan çalışma sonucunda gelişiminin gözlemlenmesi değerli bir sonuçtur. Bu sonucu ebeveyn ifadeleri de desteklemektedir. E1’in “Duygularını daha farklı cümleler ile ifade etmeye başladı.”, E3’ün “Sinirlendiği bir durumu anlatırken duygularını daha çok anlatıyor.” Ve E6’nın “Oyuncaklarını konuştururken onların duygularını sorduğunu fark ettim.” İfadeleri duyguları yönetme becerileri boyutundan ele alınan kazanımların verilerde yarattığı olumlu değişim gibi çocukların hayatlarında da olumlu davranış değişiklikleri ortaya çıkardığı görülmüştür.

Araştırmacı yedinci oturum sonrasında aldığı notlarda dikkatini çeken bir durumdan bahsetmiştir. “Oturumun henüz başında etkileşimli kitap okuma süreci hiç beklemediğim bir sohbete dönüştü. Kitabın ilk sayfalarında ana karakter farenin bir çiçeği alırken tuğlanın düşmesiyle ilgili bir akış vardı. Hem etkileşimli kitap okuma ilkelerine uygun olarak okunduğu hem de sessiz bir kitap olmasından dolayı sürekli çocukların düşüncelerinin dinlendiği bir süreçle ilerlediği için çocukların bu resimle ilgili de görüşleri dinleniyordu. Tuğlanın düşme nedeninin bir deprem olabileceği söylendikten sonra çocuklar sırayla deprem ile ilgili duygularından, depremlerle ilgili gördükleri haberlerden bahsettiler. Yaklaşık 6 ay önce ülke olarak yaşadığımız ve güncelliğini koruyan bir konu olduğu için çocukların oldukça fazla ilgisi ve bilgisi olduğunu fark ettim. Başta bu konuyla ilgili konuşmak beni endişelendirse de çocukların duygularını ifade etmelerinin onların arınma sürecinin bir parçası olduğunu ve konuyla ilgili doğru bilgileri duymaya ihtiyaçları olduğunu düşünerek çocukların hepsini sırayla dinledim. Çocukları endişelendirecek ifadelerden kaçınıp, duygularını kabul edip tanımlayarak, net bir tutum ile depremi bilimsel olarak anlatmaya ve yaşadıklarını anlamlandırmalarını sağlamaya çalıştım.”

Araştırmacının bu notu duyguları yönetme becerileri boyutunun kazanımlarından olan “Sevinç, üzüntü korku, kızgınlık gibi duygularını ifade edebilme” kazanımının süreç içerisinde davranışlara yansıdığını gösterirken aynı zamanda bibliyoterapinin aşamalarından katarsis aşamasının yaşandığını da göstermektedir. Katarsis aşamasında okuyucular kitap ile kendi yaşamı arasında bağ kurup bastırılmış duygu ve düşüncelerini ifade edip anlamlandırarak bir arınma yaşarlar. Bu oturumda da katılımcı çocuklar kitaptaki olayı kendi yaşamları ile ilişkilendirmiş ve kendi duygularını dile getirmişlerdir. Bibliyoterapiyi normal bir okuma sürecinden ayıran en önemli nokta olan duyguların ifade edilmesini içeren katarsis aşamasının yaşandığını gösteren bu gözlem notu duyguları yönetme becerilerinin gelişiminin bibliyoterapinin doğası gereği de desteklendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu analiz katılımcıların beceri düzeylerinde kayda değer bir gelişim olduğunu ve yapılan müdahalenin başarıya ulaştığını göstermektedir. Bu tür istatistiksel analizler, eğitim programları veya müdahalelerin etkinliğini değerlendirmek ve yapılan değişikliklerin bireylerin gelişimine nasıl katkı sağladığını incelemek için önemli bir araçtır. Elde edilen bulgular, müdahalenin katılımcıların becerilerinde istatistiksel olarak

anlamalı ve olumlu bir etki yarattığını güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Ebeveyn görüşleri ve araştırmacı gözlemleri de bibliyoterapi temelli etkinlik programının çocukların sosyal, iletişim ve akademik destek becerilerinde gözle görülür olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Bu durum, programın yalnızca teorik olarak değil, aynı zamanda uygulamada da etkin bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

5 BÖLÜM SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç, tartışma ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Gelişimsel bibliyoterapi yaklaşımına dayanan bu program, çocukların akademik destek, arkadaşlık ilişkileri ve duygularını yönetme becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Çalışma, çocukların sosyal becerilerindeki değişimlerin gözlemler ve ebeveyn raporları ile değerlendirildiği bir süreçten oluşmaktadır. Programın etkinliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan incelemeler, çocukların belirlenen beceri alanlarındaki gelişimini ve programın genel etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı ile çocukların sosyal beceri düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmüştür. Bu sonuç, müdahale programının katılımcıların beceri düzeylerini artırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Programın etkileri incelendiğinde, sosyal beceri gelişimini sadece genel bir düzeyde değil, aynı zamanda belirli alt boyutlarda da gözlemlene fırsatı elde edilmiştir. Alt boyutlar arasında başlangıç becerileri, akademik destek, arkadaşlık ve duyguları yönetme becerileri yer almaktadır. Bu alt boyutlar, çocukların sosyal becerilerini daha detaylı ve çok yönlü bir şekilde ele alarak, programın farklı alanlardaki etkilerini ortaya koymaktadır.

Başlangıç becerileri alt boyutunda uygulanan müdahale istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmıştır. Ebeveynler çocukların iletişimlerinde olumlu yönde değişimler gözlemlediklerini, günlük yaşamda konuşmalarında olumlu iletişim ifadelerini duyduklarını ve sorunlarını çözme noktasında daha yapıcı olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmanın alt hipotezlerinden olan “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları başlangıç becerileri alt boyutuna ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark beklenmektedir.” hipotezini doğrulamaktadır.

Programın akademik destek becerileri alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi gözlemlenmemiştir. Bu sonuç “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları akademik destek becerileri

alt boyutuna ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark beklenmektedir.” alt hipotezini doğrulamamaktadır. Ancak ebeveynlerin ve araştırmacının gözlemleri, çocukların amaca ulaşma, sorular sorma ve etkinlikleri tamamlama gibi becerilerinde belirgin bir gelişim yaşadığını ortaya koymaktadır. Çocukların görevleri yerine getirirken daha istekli ve katılımcı oldukları, bu süreçte akademik becerilerin desteklendiği görülmüştür.

Arkadaşlık becerileri alanında ise istatistiksel analizler anlamlı bir değişim bulamamıştır. Araştırmanın bu sonucu “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları arkadaşlık becerileri alt boyutuna ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark beklenmektedir.” alt hipotezini doğrulamamaktadır. Bununla birlikte ebeveynlerin ve araştırmacının gözlemleri, çocukların arkadaşlık ilişkilerinde olumlu bir gelişim gösterdiğini kanıtlamaktadır. Özellikle, çocukların oyun kurma, arkadaşlarına selam verme ve onlarla daha etkili iletişim kurma gibi sosyal davranışları arttığı gözlemlenmiştir. Bu, çocukların sosyal etkileşimlerde daha aktif ve olumlu bir şekilde yer aldığını işaret etmektedir.

Duyguları yönetme becerileri alanında ise yapılan müdahale anlamlı bir etki sağlamıştır. Ebeveynler, çocukların duygularını daha iyi tanımlamaya ve ifade etmeye başladığını, duygusal farkındalıklarının arttığını bildirmiştir. Araştırmacının gözlemleri, çocukların sakin kalma ve duygularını anlatma gibi becerilerde gelişim yaşadığını ortaya koymuştur. Özellikle bir oturumda, çocukların deprem gibi duygusal olarak zorlayıcı bir konuyu ifade etmeleri ve bu sürecin katarsis aşamasını yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu bulgu, bibliyoterapinin duyguların ifade edilmesi ve arınma sürecini destekleyici etkilerini yansıtmaktadır. Bu sonuç , “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının erken çocukluk dönemindeki çocukların OSBED’den aldıkları duyguları yönetme becerileri alt boyutuna ilişkin ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark beklenmektedir.” alt hipotezini doğrulamaktadır.

Araştırmanın tüm sonuçları değerlendirildiğinde, müdahale sonrası beceri düzeyinde anlamlı düzeyde artış görülmüştür. Bu sonuç yapılan müdahalenin etkili olduğunu ve araştırmanın ana hipotezi olan “Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının uygulanması neticesinde katılımcıların sosyal becerilerinin gelişmesi ve gelişimin

katılımcıların ölçek puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratması beklenmektedir.” hipotezini doğruladığını göstermektedir.

Bu, programın çocukların duygusal farkındalıklarını artırmada ve duygularını ifade etme konusundaki becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Öte yandan, akademik destek becerileri ve arkadaşlık becerileri üzerinde ise anlamlı bir değişim gözlemlenmemiştir. Bu bulgular, müdahale programının sosyal beceri gelişiminde belirli alanlarda daha etkili olduğunu, ancak tüm beceri alanlarında eşit derecede başarılı olamayabileceğini ortaya koymaktadır. Literatüre bakıldığında, bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte pek çok çalışma bulunmaktadır.

Shepherd ve Koberstain’in (1989) çalışmasında, bibliyoterapinin paylaşma davranışlarını geliştirdiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, çalışmamızda da bibliyoterapi temelli etkinlik programının sosyal beceriler genelinde olumlu değişimler sağladığı gözlemlenmiştir. Ancak, sosyal becerilerin belirli alt boyutlarında anlamlı farklılıkların bulunmadığı dikkat çekmiştir. Bu durum, bibliyoterapinin etkilerinin tüm sosyal beceri alanlarında eşit derecede güçlü olmayabileceğini düşündürmektedir. Bibliyoterapinin etkisinin, becerilerin doğasına, çocukların bireysel ihtiyaçlarına ve etkinliklerin içerik tasarımına göre değişiklik gösterebileceği anlaşılmaktadır. Özellikle gelişmeyen alt boyutlar, etkinliklerin çeşitlendirilmesi, bireysel farklılıklara göre özelleştirilmesi ve daha uzun süreli uygulama süreçleriyle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bibliyoterapi temelli programların tasarımında, hedeflenen becerilerin her birine yönelik eşit düzeyde etkili yöntemlerin belirlenmesi ve uygulanması önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Pardeck ve Pardeck (1985) tarafından yapılan çalışmada, bibliyoterapinin akademik kaygıyı azaltma ve akademik başarıyı artırma üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir. Ancak, çalışmamızda akademik destek becerileri alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir değişim tespit edilememiştir. Bununla birlikte, çocukların amaca ulaşma, sorular sorma ve görev tamamlama gibi becerilerindeki ilerlemeler, elde edilen nitel verilerle desteklenmiştir. Bu bulgular, bibliyoterapinin etkilerinin kısa vadede tüm beceri alanlarında ölçülemeyebileceğini, ancak uzun vadede daha belirgin hale gelebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, bu durum, bibliyoterapinin etkisinin bireylerin yaşlarına, gelişim düzeylerine ve uygulama süresine bağlı olarak değişiklik gösterebileceğini de ortaya koymaktadır. Bu nedenle, akademik destek becerileri gibi

daha uzun sürede gelişim göstermesi beklenen alanlarda, daha geniş zaman dilimlerini kapsayan ve farklı uygulama stratejilerini içeren çalışmaların planlanması, bibliyoterapi temelli programların etkilerini daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

Sullivan ve Strang (2003), okul öncesi çocukların sosyal becerilerini ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek için bibliyoterapi yöntemini kullanmış ve bu çocuklarda sosyal ve duygusal gelişimde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bu bulgu, çalışmamızdaki duyguları yönetme becerilerindeki anlamlı gelişimle paralellik göstermektedir. Çocukların zorlayıcı duygularla başa çıkma kapasitelerindeki artış, bu yöntemin duygusal farkındalık ve düzenleme üzerindeki etkisini doğrulamaktadır.

Cook ve Oliver (2005) gibi araştırmalar, bibliyoterapinin çocukların sosyal davranışlarını olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır. Çalışmamızda arkadaşlık becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir değişim gözlenmemesine rağmen, oyun kurma ve sosyal etkileşim gibi davranışlardaki ilerleme gözlemsel olarak kaydedilmiştir. Bu durum, literatürdeki bulguların nicel verilere tam olarak yansımadığı ancak nitel gözlemlerle desteklenebileceğini göstermektedir.

Heath ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan çalışmalarda, bibliyoterapinin bireylerin duygusal iyileşme ve kişisel büyüme süreçlerine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Araştırmalar, bibliyoterapinin bireylerin kendi duygularını anlamalarına, olumsuz duygularla başa çıkmalarına ve empati gibi sosyal-duygusal beceriler geliştirmelerine olanak tanıdığını ortaya koymuştur. Ayrıca, bibliyoterapinin farklı yaş gruplarındaki bireyler üzerinde etkili olduğu ve çeşitli psikososyal müdahalelerle birleştirilerek daha kapsamlı bir yaklaşımla uygulanabileceği önerilmektedir. Bu çalışmalar, bibliyoterapi temelli yaklaşımların hem bireysel hem de grup çalışmalarında kullanılabilecek güçlü bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Baş (2011) tarafından yapılan çalışmada, hikaye temelli eğitim programının 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve iş birliği becerilerinin gelişimine etkisi araştırılmıştır. Çalışmada, deney ve kontrol gruplu deneysel desen kullanılmış; deney grubundaki çocuklara, sorumluluk ve iş birliği becerilerini geliştirmeyi amaçlayan hikâye temelli etkinlikler uygulanmıştır. Program sonunda, deney grubundaki çocukların kontrol grubundakilere kıyasla sorumluluk ve iş birliği becerilerinde anlamlı düzeyde ilerleme kaydettiği bulunmuştur. Araştırma, hikâye temelli eğitim programlarının çocukların

sosyal becerilerinin temel unsurlarını oluşturan sorumluluk ve iş birliği becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynadığını göstermiştir.

Heath ve Cole'un (2011) araştırmasında, bibliyoterapinin çocukların korku, kaygı ve üzüntü gibi duyguları anlama ve ifade etme becerilerini geliştirdiği belirtilmiştir. Çalışmamızda da duyguları yönetme becerilerindeki gelişim, bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Duygusal zorlukların işlendiği oturumlarda gözlemlenen artış, literatürle örtüşmektedir.

Pekdoğan (2016), hikâye temelli bir sosyal beceri eğitim programının 5-6 yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gelişimi üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde araştırmıştır. Çalışmada, deney ve kontrol gruplarını içeren deneysel bir desen uygulanmıştır. Deney grubundaki çocuklara, sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik hikâye temelli bir eğitim programı sunulmuş; kontrol grubundaki çocuklar ise bu programa katılmamıştır. Araştırma sonuçları, deney grubundaki çocukların sosyal beceri düzeylerinin anlamlı derecede arttığını ve kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksek puanlar aldığını göstermiştir. Bu bulgular, hikâye temelli sosyal beceri eğitim programlarının erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin gelişimini desteklemek için etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

Özan (2017) yılında yaptığı çalışmada, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan 9-12 yaş grubundaki çocuklarda bibliyoterapinin kişiler arası problem çözme becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Ön test-son test kontrol gruplu 2x2'lik deneysel desen kullanılan çalışmada, 8 oturumluk bibliyoterapi eğitim programının sonunda deney grubunun ilgili ölçekten aldığı puanların anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, bibliyoterapinin farklı yaş ve özelliklere sahip çalışma gruplarında da olumlu etkiler yaratabileceğini ortaya koymaktadır.

Kurt (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, bibliyoterapinin üstün zekâlı ve yetenekli çocukların empati düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada, deney grubundaki çocuklara 8 haftalık bibliyoterapi temelli bir eğitim programı uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen ön test ve son test sonuçları, deney grubundaki çocukların empati düzeylerinde anlamlı bir artış olduğunu ve duyuşsal, bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda belirgin farklar bulunduğunu göstermiştir. Empatinin, sosyal becerilerin temel unsurlarından biri olması nedeniyle, bu çalışmanın araştırmamızla önemli ölçüde örtüştüğü söylenebilir.

Uyar (2020) yılında yaptığı çalışmada, bibliyoterapinin 5-6 yaş grubundaki çocukların özgüven ve kişiler arası problem çözme becerileri üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmada deney grubunun sosyal çözümler, toplam akran çözümleri ve toplam çözüm puanları ön test-son test sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak özgüven duygusu üzerinde anlamlı bir etki görülmemiştir. Bu çalışma, bibliyoterapinin kişiler arası problem çözme becerileri gibi sosyal beceriler üzerinde olumlu etki yarattığını ve aynı programın farklı boyutlarda değişen etkiler yaratabileceğini göstermesi açısından araştırmamızı desteklemektedir.

Tekel (2021) yılında yaptığı çalışmada, özel yetenekli öğrencilerle bibliyoterapinin sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı çalışmada, deney grubuna 8 oturum boyunca bibliyoterapi temelli önleyici grup rehberlik programı uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda deney grubundaki öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinde anlamlı düzeyde olumlu bir değişim meydana geldiği görülmüştür. Sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin sosyal becerilerle ilişkili olması nedeniyle, bu sonuç araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Bilir Seyhan (2022) yılında yaptığı çalışmada, resimli öykü kitapları aracılığıyla uygulanan etkinliklerin 3 yaş grubundaki çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada ön test-son test-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılmış ve sosyal becerilerin değerlendirilmesinde OSBED ölçeği uygulanmıştır. Deney grubunun başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve duygularını yönetme becerileri alt boyutlarında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, resimli öykü kitapları kullanılarak oluşturulan bibliyoterapi temelli etkinlik programının araştırmamızdaki etkisini desteklemektedir.

Parmaksız Günay (2023) yılında yaptığı çalışmada, erken çocukluk döneminde bulunan 5-6 yaş grubundaki çocuklarla bibliyoterapi temelli bir eğitim programının psikolojik iyi oluş düzeyi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmış, deney ve kontrol gruplu deneysel desen tercih edilmiştir. Nicel verilerde anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen, nitel bulgular iyi oluş düzeyinde olumlu bir gelişme olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, araştırmamızda akademik destek becerileri ve arkadaşlık becerileri alt boyutlarında nicel farklılık gözlenmemesine rağmen, nitel verilerde olumlu ifadelerin bulunmasıyla paralellik göstermektedir.

Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programının ile erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada yapılan çalışmalar ve elde edilen veriler doğrultusunda, bibliyoterapi uygulamalarının çocukların sosyal becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bu bulgular, eğitimciler ve ebeveynler için bibliyoterapi uygulamalarının çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde etkili bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programlarının diğer gelişim alanlarının gelişiminin desteklenmesi açısından da büyük bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi ve eğitim sistemine entegrasyonu, çocukların hem kişilik gelişimlerini hem de akademik yaşamlarını olumlu yönde etkileyerek katkı sağlayacaktır.

5.2 Öneriler

Araştırmanın sonuçları ve araştırmacının araştırma sürecindeki deneyimlerden yola çıkarak alanyazına katkı sağlayabilecek ve çalışmalara rehberlik edebilecek bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

5.2.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın bir sınırlılığı olarak da ifade edilen bu desen, deneysel desenler arasında en zayıf desenlerden biridir. Bu araştırmaya benzer şekilde yeni bir eğitim programının geliştirilip uygulandığı araştırmalarda Creswell'in (2012) de vurguladığı gibi tek gruplu deneysel desenin tercih edilmesi araştırmanın doğası gereğidir. Yapılacak benzer araştırmalarda daha güçlü bir deneysel desen olan ön test – son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılabilir.
- Mevcut araştırma desenine ek olarak hem de olası benzer bir ön test – son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılan çalışmada ön test ve son test dışında kalıcılık testi de yapılarak uygulama sonucunda gözlemlenen değişimlerin kalıcılığının sağlanıp sağlanmadığı noktasında veri toplanabilir.
- Benzer çalışmaların sadece kesitsel değil boylamsal desende de yapılması gelişimsel bibliyoterapi yönteminin etkilerinin uzun dönemde incelenmesini sağlayarak alanyazına önemli ölçüde katkı sunacaktır.

- Gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlik programı ile çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu değişimler gözlemlenebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer çalışmalarda farklı gelişim alanları üzerindeki etkilerini ortaya koyacak farklı ölçme araçları da kullanılabilir.
- Çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla çalışmada OSBED Ebeveyn formu kullanılmış ve elde edilen verilerin tamamı çocukların ebeveynleri tarafından sağlanmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda farklı bakış açılarından yararlanıp veri çeşitlenmesini de sağlamak amacıyla uygulama eğitim-öğretim dönemi içerisinde yapıp çocukların öğretmenlerinden de OSBED Öğretmen formu kullanılarak veri toplanabilir. Böylece her iki formun sonuçları arasındaki korelasyon durumları incelenebilir.
- Hazırlanan etkinlik programı sınıf ortamından bağımsız bir ortamda uygulanmıştır. Aynı program eğitim öğretim süreci devam etmekte olan bir sınıfta uygulanarak benzer bir araştırma yürütülebilir.
- Gelişmeyen alt boyutlar için programın içeriği, etkinlik çeşitlendirmeleri ve yenilikler eklenerek zenginleştirilebilir; özellikle çocukların bireysel ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş yaklaşımlar kullanılabilir. Aile ve öğretmenlerin program sürecine dahil edilmesi, evde ve sınıfta uygulanabilir etkinliklerin desteklenmesi gelişimi güçlendirebilir.

5.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Gelişimsel bibliyoterapi yöntemine eğitim ortamlarında yer verilmesinin önemi göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarına eğitimleri sırasında bu konuyla ilgili farkındalık kazandırılmasının önemli olduğu görülmektedir. Eğitim fakültelerinde lisans ve lisansüstü öğrencilerinin konuyla ilgili gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlamak amacıyla ayrı bir ders olarak veya çocuk edebiyatı, çocuk psikolojisi, gelişim psikolojisi gibi derlerin ders programlarına bu konunun dâhil edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Okul öncesi eğitim, sınıf eğitimi, özel eğitim, psikoloji, çocuk gelişimi, PDR ve sosyal hizmetler, bilgi belge yönetimi gibi alanlarda çalışanlara veya eğitim görenlere konuyla ilgili farkındalık kazandırmak için izmet içi

eğitim, alıştay veya atölye çalışmaları düzenlenebilir. Benzer atölyelerin içeriği daha çok çocukların gelişimlerini desteklemek amacıyla evde kullanılan kitapların seçimi ve kullanılması konusunda rehberlik edecek şekilde planlanarak ebeveynlere yönelik olarak da düzenlenebilir.

- Bibliyoterapi ile ilgili yapılan pek çok çalışmada araştırmacılar bibliyoterapi uygulamalarında sınıflandırma ve rehber olacak bir kaynak olmaması nedeniyle kullanılacak kitapların seçimi noktasında zorluk yaşandığına dikkat çekmektedir (İlter, 2015; Kurt, 2018; Özan, 2017; şahin, 2019; Tekel, 2021). Araştırmacılara ve bibliyoterapiyi kullanmak isteyen eğitimciler başta olmak üzere farklı çalışma alanlarında bulunan kişilere rehberlik edecek klavuzlar hazırlanmasının önemli olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar Arıcan S. (2019). *Bibliyoterapi tekniğinin özel yetenekli çocukların ebeveynleri nin çocuklarıyla ilgili farkındalık ve ebeveynlik uygulamalarına etkisi* . [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Açık Bilim.
- Ackerson, J., Scogin, F., McKendree-Smith, N., & Lyman, R. D. (1988). The effectiveness of bibliotherapy in treating adolescent depression. *Journal of Adolescent Research*, 3(4), 685–690.
- Afolayan, A. (1992). Bibliotherapy as a tool for social work practice. *Journal of Social Work*, 16(2), 85–90.
- Aiex, N. K. (1993). *Bibliotherapy*, ERIC Clearinghouse on Reading and Communication Skills Bloomington IN.
- Akduman, G., Günindi, Y., & Türkoğlu, M. (2015). Bibliotherapy in early childhood education. *Early Education Studies*, 7(3), 45–59.
- Akgün, E., & Benli, G. K. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarla bibliyoterapi: Bir uygulama örneği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), Article 1. <https://doi.org/10.18863/pgy.392346>
- Akın, E ve Özkoyuncu, Y. (2023). *Kuramdan uygulamaya bibliyoterapi - kitapların iyileştirici gücü*. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aksoy, P. (2014). *Hikâye anlatma temelli ve oyun temelli sosyal beceri eğitiminin anasınıfına devam eden çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Amer, M. M. (1999). Bibliotherapy in clinical practice: A review of evidence. *Clinical Psychology Review*, 19(5), 639–655.
- Arıkan Akan, Ö. (2020). *Tatlı sözler ormanı*. Mikado Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

- Baker, C. (2010). Books for children: A guide to the selection of children's literature. *Wadsworth Publishing*.
- Baker, T. (2010). Designing books for early childhood: An ergonomic perspective. *Children's Literature Studies*, 5(4), 210–225.
- Bal F. (2020). Bibliyoterapi. Sosyoloji ve psikoloji Araştırmaları. Akademisyen Kitapevi, p. 133-146.
- Baş, N. 2011. *Hikâye temelli eğitim programının 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve işbirliği becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Belcher, V. (1983). History need not repeat itself: Make children aware of child abuse through literature. *The School Counselor*, 31(1), 44–48. <https://www.jstor.org/stable/23900932>
- Berns, C. F. (2003). Bibliotherapy: Using books to help bereaved children. *Omega: Journal of Death and Dying*, 48(4), 321–336.
- Bernstein, J. E. (1989). Bibliotherapy: How books can help young children cope. In M. K. Rudman (Ed.), *Children's literature: Resource for the classroom* (pp. 159–173). Norwood, MA: Christopher-Gordon Publishers, Inc.
- Bilir Seyhan, G. (2022). *Resimli öykü kitabı okuma etkinliklerinin 3 yaş çocuklarının dil gelişimleri ve sosyal becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi
- Bohlmann, S. (2022). *Minik yeduiyur benim battaniyem*. (D. Tunç, Çev.; 2 Basım). Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal yayın tarihi 2018)
- Brewster, L. (2008). Medicine for he soul: Bibliotherapy. *Australasian Public Libraries and Information Services*, Aplis,21(3).
- Bryant, J. ve Roberts, S. (1992). *Bibliotherapy: An adjunct to audiologic counseling*. *JARA*, 25, 51-67.

- Bulut, S. (2010). Yetişkinlerle yapılan psikolojik danışmada bibliyoterapi (okuma yoluyla sağaltım) yönteminin kullanılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33), 46-56
- Büyüköztürk, ř., Kılıç-akmak, E., Akgün, ., Karadeniz, ř., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: PegemA.
- Chai, A. Y. (2011). The use of bibliotherapy in natural environments to develop social skills in young children. *ProQuest LLC*.
- Cohen, J., & Hinde, R. (2012). The role of books in childhood emotional and social development. *Journal of Early Childhood Education*, 33(2), 112–128.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). Researh methods in education (4th ed.). *Routledge: London and New York*.
- Creswell, J W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). *Boston: Pearson*
- Cornett, C. E., & Cornett, C. F. (1980). Bibliotherapy: The right book at the right time. *Phi Delta Kappa Educational Foundation*.
- Cole, E. M., & Valentine, D. P. (2000). Multiethnic children portrayed in children’s picturebooks. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 17 (4), 305-317.
- Cook, K. E., Earles-Vollrath, T., & Ganz, J. B. (2006). Bibliotherapy. *Intervention in School and Clinic*, 47(2), 91–100.
- Cook, M., & Oliver, J. (2005). Using bibliotherapy to promote positive behavioral changes in preschool-aged children. *Early Childhood Guidance and Counseling Review*, 12(4), 289–296.
- Cunningham, A. E., & Stanovich, K. E. (1998). What reading does for the mind. *Abstracts of scientific articles*, 4389, 128-0.
- Davis, K., & Wilson, T. L. (1992). Bibliotherapy and children’s award – winning books. (ERIC Document Reproduction Service No. 354470)

- De Vries, D., Brennan, Z., Lankin, M., Morse, R., Rix, B., & Beck, T. (2017). Healing with books: A literature review of bibliotherapy used with children and youth who have experienced trauma. *Therapeutic Recreation Journal*, 51(1).
- Eğilmez, N. İ., Erdemir, Z. E. (2016). Eflâtun Cem Güney In Terms Of Bibliotheraphic Elements: Once Upon A Time. *International Journal of Progressive Education*, 12(2).
- Elliott, S. N. and Busse, R. T. 1991. Social skills assessment and intervention with children and adolescents: Guidelines for assessment and training procedures. *School Psychology International*, 12(1-2); 63-83.
- Erdoğan, E., & Dinç, S. (2023). Pandemide Kendine Yardım Eli: Bibliyoterapi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 247-252.
- Ferri, G. (2021) *Ver elini*. Meaw Yayıncılık.
- Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem-solving. *Intervention in School and Clinic*, 38(2), 75–82.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1996). How to design and evaluate research in education (3th ed). *Mc Graw Hill Higher Education*. New York, ABD.
- Gay, L. R. (1996). Educational research, competencies for analysis and application (5th Edition). *OHIO: Merrill an imprint of Prentice Hall*.
- Gay, L. R., & Airasian, P. (2000). Educational research competencies for analysis and application (6th Edition). *Ohio: Merrill an imprint of Prentice Hall*.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) *Boston: Pearson*
- Gladding ST, Gladding C (1991) The ABC's of bibliotherapy for school counsellors. *Sch Couns*, 39:7-13.
- Goddard, A. T. (2011). Children's books for use in bibliotherapy. *Journal of Pediatric Health Care*, 25(1), 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2010.08.006>

- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Gönen, M. ve Veziroğlu, M. (2017). Çocuk edebiyatının genel hedefleri. M. Gönen (Ed.) Çocuk edebiyatı içinde (ss. 1-13). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gregory, K. E., & Vessey, J. A. (2004). Bibliotherapy: A strategy to help students with bullying. *Journal of School Nursing*, 20(3), 127-133.
- Gresham, F. M. 1986. Conceptual and definitional issues in the assessment of children's social skills: Implications for classification and training. *Journal of Clinical Child Psychology*, 15(1); 3-15
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 14-94
- Heath, M. A., Sheen, D., Leavy, D., Young, E. L., & Money, K. (2005). Bibliotherapy: A resource to facilitate emotional healing and growth. *School Psychology International*, 26, 563-580.
- Heath, M. A., & Cole, B. V. (2011). Strengthening emotional regulation in young children through bibliotherapy. *Journal of Childhood Emotional and Behavioral Development*, 16(2), 145–152.
- Herbert, T. P., & Furner, J. M. (1997). Helping high ability students overcome math anxiety through bibliotherapy. *Journal of Secondary Gifted Education*, 8, 164-179.
- Hughes, C., & Dunn, J. (2018). Books, stories, and social skills: How reading shapes children's empathy and emotional development. *Early Childhood Research Quarterly*, 34, 203–215.
- Hynes A. M. (1980). The goals of bibliotherapy. *The Arts in Psychotherapy*, 7, 35-41.
- Hynes, A. M. (2019). *Bibliotherapy: The Interactive Process A Handbook*. Routledge. E-kitap.

- Janaviciene, D. (2010). Bibliotherapy process and type analysis: Review of possibilities to use it in the library. *TILTAI*, 4, 19-35.
- Janisch, H. ve Leffler, S. (2022) *Küçük bir sorunum var dedi ayı*. (G. Y. Sezer. Çev.; 1. Basım. Yapı Kredi Yayınları (Orijinal yayın yılı 2014)
- Kapıkıran, N., İvrendi, A. B. ve Adak, A. 2006. Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1); 2028.
- Karagül, S. (2018). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), Article 6. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cm/issue/57212/807886>
- Kaya, V. H. (2022). *Bibliyo Fil*. Timaş Çocuk
- Kurt, T. (2018). *Bibliyoterapi yönteminin üstün zekalı ve yetenekli çocukların empati düzeyine etkisi*. [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi*. [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Karacan, N. (2009). *The effect of self esteem enrichment bibliocounseling program on the self esteem level of sixth grade student*. [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Karacan Özdemir, N. (2016). Deneysel bir çalışma: Bibliyopsikolojik danışmaya dayalı özgüven geliştirme programının 6. sınıf öğrencilerinin özgüven düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online*, 15(1), 136147. doi:<http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.59570>
- Karagöz, B. (2015). Kendilik değerini koruma bağlamında çocuk edebiyatı eserlerinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 486-493.
- Leana, M. Z. (2012). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin de bulunduğu sınıflarda bibliyoterapi kullanımı: Model önerisi. *TALENT*, 2(2), Article 2. <https://theeducationjournals.com/index.php/talent/article/view/14>

- Leana-Taşçılar, M. Z. (2017). Bibliyoterapi programının üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öz saygı düzeylerine etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(37), Article 37. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645183>
- Lies, B.(2022). *Bademin yolculuğu*. (M. Aydın, Çev: 5 Basım). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal yayın tarihi 2018)
- Lucas, C. V., & Soares, L. (2013). Bibliotherapy: A tool to promote children's psychological well-being. *Journal of Poetry Therapy: The Interdisciplinary Journal of Practice, Theory, Research and Education*, 26(3), 137–147. <https://doi.org/10.1080/08893675.2013.823310>
- Lundsteen, S. W. (1972). A thinking improvement program through literature. *Elementary English*, 49(4), 505–512.
- Maich, K., & Kean, S. (2004). Read two books and write me in the morning! bibliotherapy for social emotional intervention in the inclusive classroom. *Teaching exceptional children plus*, 1(2).
- McCulliss, D. (2012). Bibliotherapy: Historical and research perspectives. *journal of poetry therapy: The interdisciplinary journal of practice. Theory, Research and education*, 25(1), 23-38.
- McCulliss D, Chamberlain D (2013) Bibliotherapy for youth and adolescents-school-based application and research. *J Poet Ther*, 26:13-40.
- McMillen P (2014) A therapeutic collaboration: The bibliotherapy education project at Oregon State University. *OLA Quarterly*, 12(2):14-15.
- McTague, K. (1998). Children's literature: Bibliotherapy and learning problems. Unpublished Masters' Dissertation. *New Jersey: Kean University*.
- Menekay S (2009) *Ölümün girmesinin yasak olduğu, vasiyetnamelerin hiç açılmadığı şehir: Asklepion Bergama*. *Dirim Tıp Gazetesi*, 2:I-IV.
- Merina, N. D., Eliya, E., & Khadidi, K. (2018). Stimulation of articulation for preschool age children with bibliotherapy. *Humanistic Network for Science and Technology*, 2(5), 558–562.

- Montgomery, P., & Maunders, K. (2015). *The effectiveness of creative bibliotherapy for internalizing, externalizing, and prosocial behaviors in children: A systematic review*. *Children and Youth Services Review*, 55, 37-47.
- Neuman, S. B., & Roskos, K. (2007). *The role of early literacy in early childhood education: Theory, practice, and research*. Guilford Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nicolopoulou, A. (2016). Literacy and emotional development in early childhood: The role of storytelling and reading. *Reading and Writing Quarterly*, 32(1), 55–71.
- Oral, F. (2017). *Bu Kış Kimse Üşümeyecek*. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Ouzts, D. T.ve Brown, K. L. (2000). *Practical applications for the classroom teacher: A bibliotherapeutic approach*. ERIC, 4474482.
- Oziwick, T. ve Zajac, A. (2022) *Kimse bakmazken duygular ne yapar?* (E. Sönmez,; 2. Basım). Domingo Çocuk. (Orijinal yayın tarihi 2020)
- Öncü, H. (2012). Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla kullanılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (1), 147-170.
- Öner, U. (1987). Bibliyoterapi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20, 143-149.
- Öner, U. ve Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: Psikolojik danışma ve rehberlik programlarında çocuk edebiyatından yararlanma. *.II.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyat Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayını, No:203, 559-565.
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. *Çankaya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 133-149.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Özyürek, A., Gültekin, G., ... & Oğuz, T. (2012). Okul öncesi sosyal beceri destek projesi eğitim kitapları seti: Öğretmen kılavuz kitabı. *Fikriale Görsel İletişim Hizmetleri*.

- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Çakmak, E. K., Özyürek, A., ... & Karayol, S. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği öğretmen formunun geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 37-46.
- Öz, F. ve Yılmaz, E. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: *Psikolojik Sağlamlık, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16/3
- Özan, G. B. (2017). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan 9-12 yaş aralığındaki çocuklarda bibliyoterapi kullanımının kişilerarası sorun çözme becerilerine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Pala, I. (2004). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. Ferec-ba'de'ş-şidde*. İstanbul: Kapı Yayınları, s.151-152.
- Pappas, C. C., & Kiefer, B. Z. (2001). *Literacy for the new millennium: Designing early childhood literacy experiences*. Pearson Education.
- Pardeck, J. T. (1994) . Using literature to help adolescents cope with problems. *Adolescence*, 29 (114), 421-1.
- Pardeck J T (2013) Using Books in Clinical Social Work Practice: A Guide to Bibliotherapy. Second edition. *New York, Routledge Press*.
- Pardeck, J.T. ve Pardeck, J.A. (1985). Bibliotherapy Using A Neo Freudian Approach for Children Divorced Parents. *The School Counselor*, 32(4),313-318.
- Parmaksız Günay, F. (2023). *Bibliyoterapi temelli eğitim programının 5-6 yaş çocukların psikolojik iyi oluş düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pekdoğan, S. (2016). Hikâye Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 305-318.

- Pettersson, C. (2018). Psychological well-being, improved self-confidence, and social capacity: bibliotherapy from a user perspective. *Journal Of Poetry Therapy*, 31(2). <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08893675.2018.1459901>
- Riordan, R. J., & Wilson, L. S. (1989). Bibliotherapy: Does it work? *Journal of Counseling and Development*, 67, 506-508.
- Rongione, L. A. (1972). Bibliotherapy: Its nature and uses. *Catholic Library World*, 43, 495-500.
- Rubin, R. J. (1979). Use of bibliotherapy in response to the 1970's. *Library Trends* 28 (2), 239-252.
- Russel, D.H., & Shrodes, C. (1950). Contributions of research in bibliotherapy to the language arts program. *School Review*, 58, 335-342.
- Sakin, A., ve Yıldırım, M. (2022). Annelerinin bibliyoterapi uygulamasının 4-6 yaş çocukların öz-düzenleme becerisi üzerindeki etkisi. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 44-59. doi:10.55008/Te-Ad.1038335
- Samancı, O., & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 123-138.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Shechtman, Z. (2009). *Group counseling and psychotherapy with children and adolescents: Theory, research, and practice*. Routledge.
- Shepherd, T, ve Iles, L. B. (1976). *What is bibliotherapy?*. *Language Arts*, 53 (5), 569-571.
- Shepherd, T.R. ve Koberstain J. (1989). Books, puppets, and sharing: teaching preschool Children to share. *Psychology In The Schools*.26,(7), 311-316.
- Sipe, L. R. (2008). *Storytime: Young children's literary understanding in the classroom*. Teachers College Press.

- Smith, A. (1989). Will the real bibliotherapist please stand up? *Journal of Youth Services in Libraries*, 2, 241-249.
- Stamps, L. S. (2003). Bibliotherapy: How books can help students cope with concerns and conflicts. *The Data Kappa Gamma Bulletin*, 70(1), 25-29.
- Stainbrook S L (2011) *Interactive bibliotherapy: A case for implementation in the elementary classroom*. J Poet Ther, 24:187-194.
- Sullivan, A. K., & Strang, H. R. (2003). Bibliotherapy in the preschool classroom: Helping children develop social skills and problem-solving abilities. *Journal of Early Childhood Education*, 28(3), 205–211.
- Suvilehto, P., & Latomaa, T. (2018). Writing with horses: Poetry with therapeutic art activities supporting self-expression in a case study. *Journal of Poetry Therapy*, 31(4), 224–243. <https://doi.org/10.1080/08893675.2018.1505250>.
- Şahin, G. (2019). *Bibliyoterapi ye dayalı okuma programının benlik algısı ve eleştirel okuma düzeyine etkisi* . [Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Akademik Veri Yönetim Sistemi.
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tarçalır Erol, B. (2022). *Zor balık*. Redhouse Kidz.
- Taş. H. (2019), *Bibliyoterapi tekniğinin üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin okumaya yönelik tutum ve problem çözme becerisine etkisi*. [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Sakarya Üniversitesi Açık Akademik Arşiv Sistemi.
- Tekel, K. Y. (2021). *Bibliyoterapi temelli önleyici grup rehberlik programının özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal öğrenme becerilerine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi]. Biruni Akademik Arşiv Sistemi.
- Turan, L. (2005) Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12:124-135.

- Uçar, Ö. (1996). *Orta öğretim rehberlik hizmetlerinde edebiyat eserlerinden yararlanma* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Uyar, F. N. (2020). 5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin özgüven ve kişiler arası problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ülker Erdem, A., Aydos, E. H., ve Çoban, A. (2017). Resimli çocuk kitaplarında yer alan olumsuz duygular ve karakterlerin kullandığı baş etme stratejileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17-2, 914-931.
- Vukadin, D. M. (2022). Developmental bibliotherapy in storytelling with very young learners. *Књижевност за децу у науци и настави*, 289–313. <https://doi.org/10.46793/KDNN21.289V>
- Weimer, E. (2010). The power of books in a children's hospital. *Children and Libraries*, 8 (1), 20-21.
- Wilson, L. W. (1984). Helping adolescents understand death and dying through literature. *The English Journal*, 73(7), 78–82.
- Wimberley, T. E., Mintz, L. B., & Suh, H. (2016). Perfectionism and mindfulness: Effectiveness of a bibliotherapy intervention. *Mindfulness*, 7(2), 433-444. DOI 10.1007/s12671-015-0460-1
- Yılmaz, B. (2002). *Bibliyoterapinin aileleriyle çatışma içinde olan gençlerin çatışma düzeylerine etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi].
- Yılmaz, B. (2012). Bibliotherapy in library services: An overview. *Library Trends*, 61(3), 587–604.
- Yemenici, E. (2017). *Eyvah Kalbim Kırıldı!* İstanbul: Redhouse Kidz.
- Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: Okuma ile sağaltım. *Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Eğitim Sen Yayınları.
- Yüksel, G. (2018). Sosyal becerilerin önemi ve gelişimi. *Eğitim ve Psikolojik Danışmanlık Dergisi*, 4(2), 45-58

Zaccaria, J. S., & Moses, H. A. (1968). *Facilitating human development through reading: The use of bibliotherapy in teaching and counseling*. Illinois: Stipes Publishing Company.

EKLER

EK-1 Çocuk ve Aile Bilgi Formu

Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine devam eden okul öncesi öğretmeni Gaye TECİK'in "Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programının Sosyal Becerilere Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Çalışma kapsamında gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlikler ile çocukların sosyal beceri düzeylerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Aşağıda cevaplamanız beklenen bazı sorular bulunmaktadır. Soruların amacı, uygulanacak etkinlik programı öncesinde ve sonrasında toplanacak verilerin karşılaştırılmasıdır. Elde edilecek bilgiler sadece çalışma kapsamında kullanılacak olup hiçbir şekilde başka kişi ve kişiler ile paylaşılmayacaktır. Verilen bilgilerin doğruluğu çalışmanın amacına ulaşmasını etkileyecek olup, cevaplandırmanın içten yapılmasını rica ederim.

Katılımınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Okul Öncesi Öğretmeni Gaye TECİK

Çocuk ve Aile Demografik Bilgi Formu

Çocuğunuzun adı soyadı:

Çocuğunuzun Doğum Tarihi (Gün/Ay/Yıl): _____

Cinsiyeti: () Kız () Erkek

Annenin öğrenim durumu:

() Okur yazar (mezun değil)

() İlköğretim terk

() İlköğretim mezunu

() Lise terk

() Lise mezunu

() Üniversite terk

() Üniversite mezunu

() Yüksek lisans veya doktora

Babanın öğrenim durumu:

() Okur yazar (mezun değil)

() İlköğretim terk

() İlköğretim mezunu

() Lise terk

() Lise mezunu

() Üniversite terk

() Üniversite mezunu

() Yüksek lisans veya doktora

Annenin Mesleği:

Babanın mesleği:

Annenin doğum tarihi:

Babanın

doğum

tarihi:

Hane halkının aylık toplam geliri:

() 1500 TL altı

() 1501- 3000 TL

() 3001- 5000 TL

() 5001- 7000 TL

() 7001-9000 TL

() 9001 TL ve üzeri

Kardeş sayısı ve yaşları:

Kaçıncı kardeş olduğu:

Formu dolduran ebeveynin;

Adı soyadı: _____

Çocuğa yakınlık düzeyi: _____

Evde Sahip Olduğunuz Çocuk Kitabı Sayısı : _____

Çocuğunuza Kitap Alma Sıklığınız: _____

Çocuğunuza kitaplarını nasıl alırsınız? : () Kendisiyle alırım. () Biz (anne/baba) alırız.

Çocuğunuzla Kitap Okuma Sıklığınız : _____

Çocuğunuzla Günlük Kitap Okuma Süresi: _____

EK-2 Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği-Osbed Anne-Baba Formu Örnek Sayfalar

Değerli Velimiz,

Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine devam eden okul öncesi öğretmeni Gaye TECİK'in "Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programının Sosyal Becerilere Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Çalışma kapsamında gelişimsel bibliyoterapi temelli etkinlikler ile çocukların sosyal beceri düzeylerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Okul Öncesi Eğitimde Sosyal Beceri Destek Projesi (OSBEP) kapsamında geliştirilen Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) ile etkinlik programı uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra veri toplanacak ve toplanan verilerin analizi yapılarak etkinlik programının etkinliği araştırılacaktır.

Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuğunuza ait bazı kişisel bilgileri toplamaya yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, çocuğunuzun sosyal becerileri ne kadar iyi kullandıklarını belirlemeye yönelik ifadelere yer verilmiştir. Elde edilecek bilgiler sadece çalışma kapsamında kullanılacak olup hiçbir şekilde başka kişi ve kişiler ile paylaşılmayacaktır. Verilen bilgilerin doğruluğu çalışmanın amacına ulaşmasını etkileyecek olup, sizden, çocuğunuzun genel durumunu dikkate alarak aşağıda verilen ölçeği eksiksiz ve samimi bir şekilde doldurmanız beklenmektedir.

Katılımınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Okul Öncesi Öğretmeni - Yüksek Lisans Öğrencisi Gaye TECİK

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Çocuğun Adı-Soyadı:

2. Çocuğun Doğum Tarihi: _____ / _____ / _____
(gün) (ay) (yıl)

3. Çocuğun cinsiyeti: () Kız () Erkek

AÇIKLAMA: Aşağıda 36-72 aylık çocuklar için oluşturulan sosyal beceri listesi yer almaktadır. Lütfen, farklı durumlardaki gözlemlerinize dayanarak çocuğunuzun her bir davranışı ne derece iyi kullandığını, beşli derecelendirme ölçeğinde uygun gördüğünüz seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

- 1 Bu beceriyi kullanmada **hemen hemen** hiç iyi değil
- 2 Bu beceriyi kullanmada **nadiren** iyi
- 3 Bu beceriyi kullanmada **bazen** iyi bazen de iyi değil
- 4 Bu beceriyi kullanmada **çoğu zaman** iyi
- 5 Bu beceriyi kullanmada **hemen hemen her zaman** iyi

LÜTFEN İKİNCİ SAYFAYA GEÇİNİZ

EK-3 OSBED Ölçek İzni

OSBED ÖLÇEK İZNI Gelen Kutusu x

Gaye Tecik
Değerli hocam merhaba, Umarım sağlığınız iyidir ve her şey yolundadır. Ben 2021 mezununuz Gaye Tecik. Şu anda Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Programı

Aysel Coban
Alıcı: ben v
Gaye merhaba,

OSBED anne-baba formu ve öğretmen formunu ve kullanım iznini veriyorum.

Kolay gelsin.

Aysel Çoban

EK-4 Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 15.06.2023

Protokol No: 539720

Tarih: 22.06.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programının Sosyal Becerilere Etkisinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM
TEZ YAZARI:	Gaye TEÇİK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saim ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı -İkt. ve İdari Bil. Fak.)	Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YUKSEL (İletişim Bil. Fak.)
Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Kamil ÇEKEROL (Açıköğretim Fak.)

EK-5 Katılımcı Çağrısı Afişleri

Görsel 5. 1

Katılımcı çağrısı afişi 1. sayfa

Burdur İl Halk Kütüphanesinde

KÜTÜPHANEDEKİ SANATÇILAR!

(BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ SANAT, YARATICI DRAMA VE OYUN ETKİNLİKLERİ)

Etkinlik Yürütücüsü
Okul Öncesi Öğretmeni
Gaye TECİK

5-6 yaş

Kontenjan
12 Katılımcı

Etkinlik 9 gün sürecektir.
Tarih, saat ve etkinlik
bilgisi için 2. resme
bakınız.

Kayıt başvuruları profilimizdeki link üzerinden alınacaktır.
***Etkinlikte süreklilik önemlidir.
***Başvurular olumlu ise geri bildirim yapılacaktır.

Bilgi için: 0248 233 3389 (1153/1154)

 T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YATIRIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

 100

 ETKİN KÜTÜPHANE

Görsel 5. 2.

Katılımcı çağrısı afişi 2. sayfa

1) 21.08.2023/ 15.00-17.00
"Tatlı Sözler Ormanı"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi /5-6 yaş

2)22.08.2023/ 15.00-17.00
"Küçük Bir Sorunum Var Dedi Ayı"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/5-6 yaş

3)24.08.2023/ 15.00-17.00
"Kimse Bakmazken Duygular Ne Yapar?"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/5-6 yaş

4)25.08.2023/ 15.00-17.00
"Eyvah Kalbim Kırıldı!"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/ 5-6 yaş

5)26.07.2023/15.00-17.00
"Bademın Yolculuğu"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/5-6 yaş

6)28.08.2023/ 15.00-17.00
"Benim Battaniyem"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/ 5-6 yaş

7)29.08.2023/ 15.00-17.00
"Ver Elini"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/ 5-6 yaş

8)31.08.2023/ 15.00-17.00
"Zor Balık"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/5-6 yaş

9)02.08.2023/15.00-17.00
"Bibliyo Fil"
Kitabı ile Gelişimsel Bibliyoterapi Atölyesi/ 5-6 yaş

Bilgi için: 0248 233 3389 (1153/1154)

 T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YATIRIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

 100

 ETKİN KÜTÜPHANE

EK-6 Bilgilendirilmiş Onam Formu

“BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ ETKİNLİK PROGRAMININ SOSYAL BECERİLERE ETKİSİNİN İNCELENMESİ”

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi ve okul öncesi öğretmeni Gaye TECİK’in Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM danışmanlığında yürütmekte olduğu yüksek lisans tez çalışmasına çocuğunuzun katılımı istenmektedir.

Bu araştırmada, gelişimsel bibliyoterapi yöntemi kullanılarak hazırlanan etkinlik programının uygulanması ile çocukların sosyal duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, sosyal becerilerinin gelişimine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Kullanılacak Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) ile sosyal beceri düzeylerindeki değişimlerin belirlenmesi planlanmıştır. Araştırma sonucunda eğitimcilere gelişimsel bibliyoterapi yöntemi konusunda farkındalık kazandırarak yöntemin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Bu araştırma ülkemizde bibliyoterapi yöntemi kullanılarak erken çocukluk dönemi örnekleminde yapılan ikinci araştırma, bibliyoterapi yönteminin kütüphanede yapılacak bir programla uygulanması açısından da ilk araştırma olmasından dolayı alanyazına katkı sağlayacaktır.

Araştırma için Anadolu Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup, veri toplama sürecinde/süreçlerinde çocuğunuza rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımı sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederse/hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir. Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Çocuğun araştırma süreci boyunca etkinliklere düzenli katılım sağlaması araştırmanın güvenilirliğini ve süreci doğrudan etkileyeceği için katılım durumuna dikkat edilmesini rica ederim.

Çalışma başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru ya da paylaşmak istediğiniz bir düşünceniz varsa aşağıdaki bilgileri kullanarak lütfen araştırmacı ile iletişime geçiniz. Ayrıca, araştırma sonucunda araştırmayla ilgili bilgi almak isterseniz aynı iletişim

yollarını kullanarak araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı; Gaye TECİK

Bu çalışmaya istediği/istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğini bilerek çocuğumun katılmasını kabul ediyorum. ☐

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı çocuğun ailesinin

Adı Soyadı/ İmza :

Telefon:

Adres:

EK-7 Gönüllü Katılım Formu

“BİBLİYOTERAPİ TEMELLİ ETKİNLİK PROGRAMININ SOSYAL BECERİLERE ETKİSİNİN İNCELENMESİ”

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gaye TECİK’in Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM danışmanlığında yürütmekte olduğu yüksek lisans tez çalışmasına katılımınız istenmektedir.

Bu araştırmada, gelişimsel bibliyoterapi yöntemi kullanılarak hazırlanan etkinlik programının uygulanması ile çocukların sosyal duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, sosyal becerilerinin gelişimine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Kullanılacak Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) ile sosyal beceri düzeylerindeki değişimlerin belirlenmesi planlanmıştır.

Araştırma sonucunda eğitimcilere gelişimsel bibliyoterapi yöntemi konusunda farkındalık kazandırarak yöntemin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Bu araştırma ülkemizde bibliyoterapi yöntemi kullanılarak erken çocukluk dönemi örnekleminde yapılan ikinci araştırma, bibliyoterapi yönteminin kütüphanede yapılacak bir programla uygulanması açısından da ilk araştırma olmasından dolayı alanyazına katkı sağlayacaktır.

Araştırma için Anadolu Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup, veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Verilen bilgilerin doğruluğu araştırmanın güvenilirliğini ve süreci doğrudan etkileyeceği için cevaplandırmanın içten yapılmasını rica ederim.

Çalışma başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru ya da paylaşmak istediğiniz bir düşünceniz varsa aşağıdaki bilgileri kullanarak lütfen araştırmacı ile iletişime geçiniz. Ayrıca, araştırma sonucunda araştırmayla ilgili bilgi almak isterseniz aynı iletişim yollarını kullanarak araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı;

Gaye TECİK

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcının;

Adı Soyadı/ İmza :

Telefon:

Adres:

EK-8 Örnek Etkinlik Planı 1

Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı Etkinlik Planı - 1. Oturum

KİTAP: Tatlı Sözler Ormanı (Arıkan Akan, 2020)

ETKİNLİK TÜRÜ: Drama ile Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği

HEDEF SÖZCÜKLER: Sıhhat, kurnaz, mağara

Programın birinci oturumu aynı zamanda tüm sürece giriş yapılan oturumdur. Bu nedenle atölye ortamı ve katılımcılar için yapılan hazırlıklar da oturum başında atölye ortamında yer almıştır.

Atölyenin kapısına atölye için yapılan katılımcı çağrısında yer alan fotoğrafın, atölyenin isminin ve atölye programı boyunca kullanılacak ipuçları sembollerinin resimlerinin yer aldığı bir kâğıt asılmıştır. Bu kâğıt ile hem katılımcıların dikkatini çekerek atölyenin yapılacağı ortamı belirtmek hem de katılımcıların bu alana aidiyet duygusu geliştirmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Atölye kapısı

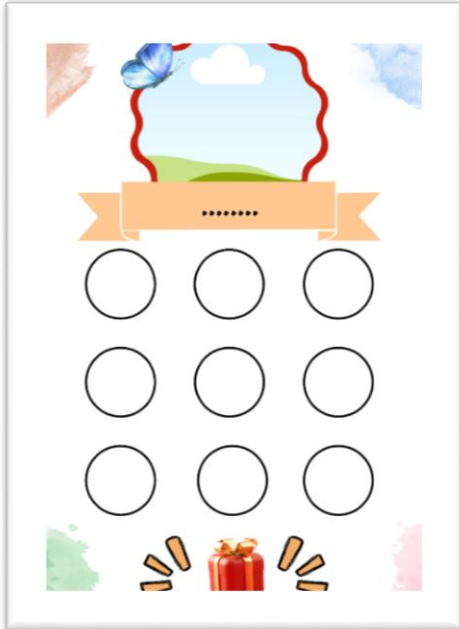
Katılımcıların atölyeye aidiyet duygularını geliştirmek amacıyla her birine birer yaka kartı da hazırlanmıştır. Yaka kartlarında katılımcıların fotoğrafları, isimleri ve atölyenin ismi yer almıştır.

Yaka kartı örneği

Katılımcıların atölyeye tam katılımlarını teşvik etmek amacıyla ise her birinin fotoğraf ve isminin yer aldığı temsili yoklama kağıtları hazırlanmıştır. Yoklama kâğıdında yer alan 9 çembere her atölye sonunda o atölyenin ipucunun sembolünün yapıştırılması planlanmıştır. Tüm çemberleri dolduranların bir ödülü kazanacağını belirten de bir hediye paketi sembolü koyulmuş ve katılımcılara açıklanmıştır.

Temsili yoklama kâğıdı

Yaka kartları ve yoklama kâğıtları ilk oturumda katılımcılar gelmeden atölyede masaya yerleştirilmiştir. Tüm katılımcılar ve ebeveynleri geldiğinde atölye alanında bulunan U düzenindeki masalara oturulur. Atölye kolaylaştırıcısı önce kendisini tanıtır ve kendi çocukluk fotoğrafının bulunduğu yaka kartını gösterir. Kendisinin de çocuk olduğunu belirtir ve çocukken neler yapmaktan hoşlandığını anlatır. Ardından masada hazır bulunan yaka kartlarını tek tek çocuklara takar ve hep birlikte ısınma çalışmasını da içeren bir tanışma oyunu oynanır.

Yaka kartları ve temsili yoklama kâğıtları

Atölye kolaylaştırıcısının yaka kartı

Tanışma oyunundan sonra kolaylaştırıcı her katılımcıya birer tane pembe kâğıt ve birer kalem dağıtır. Bu kâğıtlara ebeveynlerin yardımıyla çocuğun bir elinin çizilip kesilmesini ve üzerine isminin yazılmasını ister. Çizilip kesildikten sonra kolaylaştırıcı kâğıtları

toplar ve az sonra bunları kullanacaklarını söyler. Ebeveynler ile vedalaşıldıktan sonra kolaylaştırıcı bir kutu getirir. Kutunun atölye boyunca ne amaçla kullanılacağı açıklanır, kutuya birlikte bir isim koyulur.

İpucunun yer aldığı kutunun incelenmesi

Ardından kutu açılır ve içinden birinci oturumun ipucu olan bir yaprak çıkartılır. Yapraktan yola çıkarak sohbet edilir ve okunacak kitabın ne ile ilgili olabileceği hakkında sohbet edilir. Birinci oturumun kitabı olan “Tatlı Sözler Ormanı” kitabı çıkartılıp kitabın kapağı incelenir. Kitap kapağındaki gibi bir ağacı birlikte nasıl oluşturabilecekleri hakkında fikir alışverişi yapılır. Ardından ebeveynler ile birlikte hazırlanan el çizimleri kullanılarak kolaylaştırıcının daha önceden hazırladığı ağaç gövdesine yapıştırılarak kitap kapağındaki ağaca benzer pembe bir ağaç oluşturulur. Bu ağacın ebeveynlerin desteği ile yapıldığı hatırlatılır ve tüm atölye boyunca ağacın burada kalacağı söylenilerek ebeveynlerinin yanlarında olduğu hissettirmeye çalışılır.

Birlikte oluşturulan “Tatlı sözler ağacı”

Giriş aşamasının tamamlanmasıyla birinci oturuma geçilir. Bu oturumun ana teması iletişimdir. OSBEP’in başlangıç becerileri boyutundan alınan bu oturumda kazandırılması hedeflenen kazanım ve göstergeler ise aşağıdaki gibidir.

Başlangıç Becerileri:

1. Başkalarıyla selamlaşabilme

- 1.1. Selam alacağı/vereceği kişiye döner.
- 1.2. Göz teması kurar.
- 1.3. Gülümser.
- 1.4. Nazik bir ses tonu ile selam verir/ alır.
- 1.5. Günün zamanına uygun selam ifadesi kullanır.

7. Kendisine yapılan olumlu davranışlara teşekkür edebilme

- 7.1. Teşekkür edeceği kişiye döner.
- 7.2. Teşekkür edeceği kişiyle göz teması kurar.
- 7.3. Teşekkür sözcüğünü söylerken gülümser.
- 7.4. Teşekkür ettikten sonra karşısındakinin cevabını dinler.
- 7.5. Teşekkür yerine geçen “sağ ol” gibi sözcükler kullanır.

9. Yanlış yaptığında özür dileyebilme

9.1. Özür dilemesi gereken kişinin yanına gider/kişiye döner.

9.2. Üzgün olduğunu belirten yüz ifadesi gösterir.

9.3. Uygun ses tonu ile özür diler.

Birinci oturum kitabı ve ipucu kutusu

Kitabın kapağındaki resmin incelenmesiyle başlayan oturum süreci kitabın adının, yazarının ve resimleyenin isminin, yayınevinin isminin okuma yönünde parmak ile gösterilerek okunması ile devam eder. Ardından kitap etkileşimli kitap okuma yöntemine uygun olarak okunur. Kitapta geçen kazandırılması hedeflenen “tatlı sözler”in etiketleri birlikte hazırlanan ağaca asılır. Atölye süreci boyunca diğer kitaplardaki tatlı sözlerinde bu ağaca asılacağı ifade edilir. Böylece oturumlar arası bağ kurmak hedeflenmektedir.

Kitap okuma süreci tamamlandıktan sonra bir orman sesi eşliğinde gözlerini kapatarak kendilerini ormandaymış gibi hayal ederek atölye ortamında yürümeleri istenir. Bu esnada hazırlanan ağaç atölyeden çıkartılır. Katılımcılar gözlerini açıp ağacın ve üzerindeki tatlı sözlerin artık atölyede bulunmadığını fark ettiklerinde çocukların kitap okunurken bu sözler ile ilgili verdikleri örnekler hatırlatılır. Çocukların verdikleri

örnekler üzerinden bu sözlerin kullanılması gereken ama kullanılmadığı yerlerde insanların nasıl hissedeceğine yönelik canlandırma çalışmaları yapılır. Canlandırmalardan sonra ağaç tekrar atölyeye getirilir ve tatlı sözlerin hayatımızı nasıl etkilediği ile ilgili sohbet edilir ve değerlendirme soruları da sorularak değerlendirme aşaması tamamlanır.

Betimleyici Sorular:

-Bugün ... kutusunda hangi ipucu vardı?

-Okuduğumuz kitapta hangi hayvanlar vardı?

Duyuşsal Sorular:

-Bugün atölyede en çok ne yaparken mutlu oldun/sıkıldın?

-Canlandırma sırasında neler hissettin? Diğer arkadaşların neler hissetmiş olabilir?

Kazanımlara Yönelik Sorular:

-Tatlı sözlerimiz nelerdi?

-Tatlı sözleri kullanmak neden önemli?

Yaşamla İlişkilendirme :

-Hayatımızda hiç kimse tatlı söz kullanmasa neler olurdu?

-En son hangi tatlı sözü kullandın?

Bu oturumda son olarak hazırlanan temsili yoklama kâğıtlarının nasıl kullanılacağı katılımcılara anlatılır ve günün ipucu olan yaprağı hatırlatması amacıyla bir yaprak sembolü yoklama kâğıtlarına birlikte yapıştırılır.

Temsili yoklama kâğıdına sembol yapıştırma

AİLE KATILIMI:

-“Kelime Koleksiyoncusu” isimli resimli öykü kitabını evde çocuklarıyla birlikte okuyarak kitap hakkında birlikte sohbet etmeleri önerilir.

-Kitap PDF şeklinde ailelere iletilir.

Ek-1: Orman Sesi : <https://youtu.be/sN3aQscMPeo>

EK-9 Örnek Etkinlik Planı 2

Gelişimsel Bibliyoterapi Temelli Etkinlik Programı Etkinlik Planı - 3. Oturum

KİTAP: Kimse Bakmazken Duygular Ne Yapar? (Oziewick ve Zajac, 2022)

ETKİNLİK TÜRÜ: Drama ve Sanat Bütünleştirilmiş Türkçe Etkinliği

HEDEF SÖZCÜKLER: Pas, patika, nostalji

Bu oturum duygular temasının ilk oturumudur. OSBEP boyutlarından duyguları yönetme becerileri boyutunun kazanımları bu oturumda hedeflenen kazanımlar olarak seçilmiştir.

Duyguları Yönetme Becerileri:

1. Sevinç, üzüntü korku, kızgınlık gibi duygularını ifade edebilme

1.1. Olumlu / olumsuz duygularını ayırt eder.

1.2. Olumlu / olumsuz duygularını sözleriyle ve davranışlarıyla ifade eder.

2. Duygularını başkalarını rahatsız etmeden gösterebilme

2.1. Olumlu / olumsuz duygularını başkalarına fiziksel bir rahatsızlık vermeden ifade eder.

2.2. Olumlu / olumsuz duygularını başkalarına sözel bir rahatsızlık vermeden söyler.

Üçüncü oturum kitabı, ipucu kutusu ve günüün ipucu

Atölye rutini haline getirilen çember zamanı ile oturum başlatılır. Hem kolaylaştırıcı hem de katılımcı çocuklar o günlerinin nasıl geçtiğini, neler hissettiklerini paylaştıktan sonra kolaylaştırıcı ipuçlarının yer aldığı kutuyu getirir ve içinden çıkardığı kız çocuğu figürü birlikte incelenir. Bu çocuğun dışarıdan içeriye doğru vücudunda neleri barındırdığı hakkında sohbet edilir. Sıra duygularına geldiğinde kız çocuğu figürünün arkasındaki kavanozda yer alan duygu kartlarına dikkat çekilerek bunlar tüm katılımcı çocuklar tarafından sırayla canlandırılır.

Duygu kartlarını canlandırma

Isınma ve sürece dikkat çekme amacını da içeren oyunun ardından ne kadar çok duygu olduğu ile ilgili sohbet edilir ve bu oturumun kitabı olan “Kimse Bakmazken Duygular Ne Yapar?” isimli kitap etkileşimli bir şekilde okunur.

Kitap tamamlandıktan sonra duyguların nasıl yansıtılabileceği ile ilgili sohbet edilir. Sohbetten sonra duyguların resmedilerek ifade edilebileceği belirtilerek resmin de sadece kâğıda yapılmayacağı söylenir ve atölye ortamında bulunan sandalyeler ters çevrilir. Sandalyelerin ayaklarında önceden sarılmış streç filmler vardır. Katılımcı çocuklara gerekli malzemeler dağıtıldıktan sonra istedikleri bir duyguyu veya o duyguyu yaşadıkları bir anı resmetmeleri istenir.

Sanat etkinliği

Sanat etkinliği

Çocukların hem farklı düşünme becerilerini geliştirmek hem de duyguları ifade etmede sanatın kullanılabileceğini fark ettirmek amacıyla yapılan bu sanat etkinliğinin ardından çocukların duygularını tanıma ve ifade etme becerilerini de geliştirmek amacıyla isteyenlere anlatmaları için fırsat tanınır. Sanat eserlerinin değeri konusunda farkındalık yaratmak için de son olarak ebeveynler atölye ortamına davet edilir ve çocukların yaptığı eserleri tanıtması desteklenir. Temsili yoklama kâğıtlarına günün ipucu olan duygu yüz ifadesi sembolleri de yapıştırılarak üçüncü oturum sonlandırılmıştır.

Ebeveynlerle sanat eserlerinin incelenmesi

Atölye sonunda yapılan sanat çalışması bu etkinliğin otantik değerlendirmesidir. Bunun yanında aşağıdaki sorular da atölyenin farklı bölümlerinde sorularak kazanımlar pekiştirilebilir.

- Betimleyici Sorular

-Bugün ... kutusunda hangi ipucu vardı?

-Kimin duygularını inceledik ?

- Duyuşsal Sorular

-Bugün atölyede en çok ne yaparken mutlu oldun/sıkıldın?

Yüz ifadelerini taklit edip, tahmin etmeye çalışırken neler hissettin?

- Kazanımlara Yönelik Sorular

-Kitapta hangi duygular vardı?

-“Kimse Bakmazken Duygular Ne Yapar?”

- Yaşamla İlişkilendirme

-Nerede ve ne zaman özgür hissediyorsun?

-En son ne zaman üzüldün/heyecanlandın/sevindin/şaşırdın?

AİLE KATILIMI: “Duygularıyla Arkadaş Olan Çocuk” isimli resimli öykü kitabını evde çocukları ile birlikte okuyarak kitap hakkında sohbet edilmesi önerilir.

-Kitap PDF şeklinde ailelere iletilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Gaye Tecik

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri / Yılı :

E-Posta:

ORCID Numarası :

Eğitim Bilgileri:

- 2021, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı

Mesleki Deneyimi:

- 2022-2023, Okul Öncesi Öğretmeni, Burdur Özel Eğitim Anaokulu
- 2023-2024, Okul Öncesi Öğretmeni, Burdur Belediyesi Nermin Hanım Kreş ve Gündüz Bakımevi

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2021-2022, Türkiye Okul Öncesi Eğitimi Geliştirme Derneği, Eskişehir.